الدعوة أهل السنة والجماعة

DOKAZI DA RIJEČI, DJELA I UVJERENJA IZVODE IZ VJERE KROZ GOVOR ULEME

SREDINA I UMJERENOST U TEKFIRU KOJI BIVA ZBOG RIJEČI, DJELA I UVJERENJA

Alevi ibn Abdul-Kadir Es-Sekkaf

-Pregledao sam ovu vašu risalu (knjigu) koju ste priložili, a koju ste napisali na temu Djela i riječi koje izvode iz vjere.

Pročitao sam je i uvidjeo da je korisna i vrijedna risala koju bi bilo dobro izdati i širiti je kako bi se svi muslimani okoristili.

- Šejh bin Baz

مكتبة الغرباء

بسم الله الرحمن الرحيم

التَّوسُطُ والاقتِصادُ في أنَّ الكفرَ يكُونُ

- بالقولِ أو الفِعلِ أو الاعتِقاد -

(رسالة في المكفِّرات القوليَّة والعَمليَّة مِن خِلالِ أقوالِ العُلماء)

بقَلم

علوي بن عبدالقَادر السَّقّاف

قرأها وقرّضظَها وأوصى بطبْعهَا ونشْرها الإمام

عَبْدالعَزيز بن عَبْدالله بن بَاز

اطلعت على الرسالة المرفقة التي كتبتم في المكفرات القولية والعملية . وقد قرأتها كلها فألفيتها رسالة قيمة مفيدة يحسن طبعها ونشرها ليستفيد منها المسلمون. - ابن باز

PREDGOVOR KNJIZI

Zahvala pripada samo Uzvišenom Allahu Gospodaru svih svjetova, i neka je salavat i selam na prvaka prvih i posljednjih. A zatim:

Otprilike prije godinu dana završio sam sa ovom knjigom i poslao sam primjerke nekim učenjacima i talibima ilma, a na prvom mjestu od njih je El-imam Abdul-Aziz bin Abdullah bin Baz -neka je Allahova milost na njega- kao što sam poslao i ostalim članovima Stalne komisije za naučna istraživanja i fetve u Saudiji, a od njih su:

Eš-šejh Abdul-Aziz Ali eš-šejh, eš-šejh Abdullah El Gudejan, eš-šejh Salih El Fevzan, eš-šejh Bekr Ebu Zejd, također sam poslao nekoliko kopija eš-šejhu Muhammedu bin Salihu El Usejminu, eš-šejhu Abdullah ibn Džibrinu, eš-šejhu Abdur-Rahman El Berraku, i drugim učenjacima i studentima kako bih uzeo njihovo mišljenje, zapažanja i ispravke.

Većina se složila sa knjigom, kao što su mi došla od njih neka zapažanja i dopunjavanja koja su učinila knjigu boljom. Tako su neki svoje primjedbe i zapažanja napisali na primjerku kojeg sam im poslao i istu mi vratili, neki su svoje komentare poslali faksom, dok su neki poslali svoja zapažanja sa pohvalom za knjigu.

Mnogi od njih su me savjetovali da požurim sa izdavanjem knjige kako bi se okoristili muslimani, međutim, ja sam sačekao dok mi ne dođu primjedbe i zapažanja šejha Abdul-Aziza bin Abdullaha bin Baza -neka je Allahova milost na njega.

U međuvremenu ja sam pripremio i poredao knjigu nakon što sam uzeo mnoga mišljenja koja su mi stigla i poslao sam šejhu bin Bazu prepravljeni primjerak.

Saznao sam da je knjiga stigla do šejha bin Baza te da je naredio da mu se pročita (šejh bin Baz je bio slijep-neka je Allahova milost na njega) obavijestio me onaj koji je čitao knjigu šejhu da je završio sa šejhom trećinu knjige i da je šejh bio

oduševljen knjigom. Zahvaljivao sam Allahu što je tako. Nekoliko dana poslije toga pogodila nas je vijest o smrti šejha bin Baza, molim Allaha da ga uvede u Džennetska prostranstva.

Nakon tri sedmice stiglo mi je pismo od glavnog direktora ureda glavnog muftije koje je sadržalo šejhove ispravke i napomene moje knjige, stim je bila kopija koju sam mu poslao, komentar i štamparske ispravke. Razlika između ovog primjerka i primjerka kojeg je šejh pregledao:

1) Naslov knjige bio je «Riječi i djela koja izvode iz vjere kroz govore uleme», pa su mi predložili neki ljudi od ugleda da promijenim naslov knjige koji bi ukazivao da mukefirati ovdje imaju značenje riječi i djela koja izvode iz vjere, a ne mukefirat koja dolaze u značenju opraštanja grijeha pa sam promijenio naziv knjige u: «Sredina i umjerenost u tekfiru koji biva zbog riječi, djela i uvjerenja».

2) Dopuna u uvodu mog govora na strani 11: « Kao što je jasno da...» pa sve do 13 stranice gdje stoji : «... u zadnje vrijeme sam se kolebao.» To sam uradio nakon što mi je savjetovao jedan od mojih prijatelja da je bolje da napišem u uvodu stav ehli sunneta i džemata po pitanju imana i kufra (nevjerstva) prije nego što uđemo dublje u objašnjenje mes'ele (pitanja).

3) Izbrisao sam od govora pisca knjige El Furua (ibn Mufliha) od mjesta gdje kaže: «I rekao je u Tergibu...» sve do kraja kao što je na to ukazao šejh ibn Baz.

4) Izbrisao sam govor Ed-Dusukija kao što je na to šejh bin Baz ukazao.

5) Dodao sam govor bin Bilbana na 99 strani umjesto govora Ed-Dusukija.

6) Dodao sam šejhov (bin Bazov) komentar na govor El Budžejremija.

Sve što je mimo toga je u knjizi i to se pročitalo pred šejhom što je on odobrio i pohvalio. Hvala Allahu s čijim blagodatima se završavaju dobra djela.

Pisac, napisao dana 20/02/1420h.god

Saopštenje iz ureda Glavnog muftije Kraljevine Saudijske Arabije. -Upravništvo odjela za naučna istraživanja i fetve. - Ured glavnog muftije

Uvaženi i plemeniti brate cijenjeni šejhu Alevij bin Abdul-Kadir Es-Sekkafi, Allah ga uputio na ono što On voli i sa čim je On zadovoljan.

Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu a zatim:

Poslanica koju si poslao uvaženom muftiji Kraljevine Saudijske Arabije eš-šejhu Abdul-Azizu bin Bazu -neka je Allahova milost na njega- a koja je preporučena, koju si nazvao "Riječi i djela koja izvode iz vjere kroz govore uleme".

Obavještavam te da je tvoja poslanica i knjiga koju si napisao predočena i izložena uvaženom šejhu bin Bazu još dok je bio živ i on ti je pismeno odgovorio gdje kaže:

«Vaša vrijedna knjiga je došla do mene sa naznačenim datumom,-neka vas Allahovo uže upute uvijek prati kao i Njegov blagoslov-, pregledao sam vašu priloženu poslanicu koju ste napisali na temu «Riječi i djela koja izvode iz vjere kroz govore uleme»

Pročitao sam je čitavu i uvidjeo da je korisna i vrijedna poslanica koju bi bilo dobro izdati i širiti je kako bi se svi muslimani okoristili nakon što se izbaci dio govora kojeg ste prenijeli od autora djela El-Furua počevši od njegovog govora: «I kaže u djelu Et-Tergib» pa sve do kraja.

Također nakon što izbacite sve ono što ste prenijeli od Ed-Dusukija jer u njemu ima nejasnoća i sumljivih stvari.

Želio bih da imate to u vidu, a molim Allaha da vas pomogne i uputi. Uistinu je On Onaj Koji obilno daje i On je Plemeniti.»

Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu.

Generalni direktor ureda Glavnog muftije Kraljevine Saudijske Arabije. Dr. Abdullah bin Hafiz El-Hakemij

U ime Allaha Milostivog Samilosnog

UVOD

Uistinu svaka zahvala pripada samo Allahu, Njega samo slavimo, pomoć i oprost od Njega tražimo, utječemo se Allahu od zla naših duša i loših djela. Koga Allah uputi nemože ga niko u zabludu odvesti, a koga Allah ostavi u zabludi nikoga na pravi put nemože uputiti. Svjedočim da je samo Allah Jedini istinski Gospodar koji nema sudruga niti sebi ravna i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Poslanik a zatim:

Ono u čemu nema nikakve sumnje i što je jasno kod ehli sunneta i džemata jeste da se iman sastoji od riječi i djela (tj. govor srca i jezika; i rad srca i ostalih organa tijela) Povećava se pokornošću a smanjiva se griješenjem i nepokornošću.

Nekada govore da je iman: Govor jezika i rad ostalih organa tijela i ubjeđenje srcem.

Dok nekad kažu da je iman: Govor, djelo i nijjet.

Učenjaci po pitanju imana imaju i druge definicije koje ne izlaze iz ovog okvira i značenja.

Više od jednog učenjaka se prenosi da su se na tome složili svi ashabi, tabiini, fekihi i muhaddisi, a od njih su:

-Šafija (kaže ibn Tejmijje u svojoj knjizi El-Iman na str. 292: "Rekao je Šafija -neka je Allahova milost na njega- u svojoj knjizi El-Umm u poglavlju Nijjeta u namazu: **"Svi ashabi i tabiini i oni poslije njih i oni koje smo mi zatekli bili su složni i govorili su da je iman: Govor, djelo i nijjet, ako jedna o ove tri stvari izostane iman nije ispravan."** Kažem: ovaj prijepis nije došao u izdatoj knjizi El-Umm ali je zato naveden u ibn Tejmijjevom djelu.)

-El-Begavi kaže u svom djelu 'Šerhu sunneh' na strani 38: «Složili su se svi ashabi, tabiini i oni poslije njih od učenjaka ehli sunneta i džemata da su djela od imana. I rekli su da je iman: Govor, djelo i ubjeđenje.»

-I Abdul-Berr koji kaže u svom djelu 'Et-Temhid' 9/28: «Složili su se svi pravnici (fekihi) i muhadisi da je iman: Govor i djelo, i da nema djela bez nijjeta» I drugi učenjaci.

Naprotiv to je postalo ono po čemu se ehli sunnet prepoznaju i razlikuju od novotara. Kao što je nepobitno i jasno kod ehli sunneta i džemata da neka djela i riječi bivaju velikim kufrom koja izvode čovjeka iz vjere. Mnogo učenjaka prenosi idžma'-saglasnost da je psovanje Allaha i Njegovog Poslanika kufr koji izvodi čovjeka iz vjere. A od njih su: imam Ishak ibn Rahevejh, Muhammed ibn Sahnun i drugi.

Neki ljudi misle da kufr (nevjerstvo) koji je učinjen djelom neizvodi počinioca iz vjere i da je psovanje Allaha i Njegovog Poslanika izuzeto iz toga.

Postavljeno je pitanje Stalnoj komisiji za naučna istraživanja i fetve Kraljevine Saudijske Arabije a koje se nalazi pod brojem 34 na drugoj stranici gdje se kaže:

«Vi smatrate ostavljača namaza nevjernikom, koji čini kufr u djelu, a kufr u djelu ne izvodi svog počinioca iz vjere osim onog što je izuzeto iz tog kao što je psovanje poslanika i tome slično, pa da li je ostavljač namaza izuzet iz tog, i ako jest na koji način?

Komisija je komisija odgovorila: «Nije tačno da bilo koji kufr u djelu ne izvodi čovjeka iz vjere, naprotiv postoji kufr u djelu koji čovjeka izvodi iz dini islama.»

(Napomena: opšte poznate su fetve šejhova bin Baza, Usejmina, Fevzana, ibn Džibrina, Stalne komisije za fetve, da je ostavljač namaza nevjernik. Imam ibnul Kajjim je naveo dvadeset i dva dokaza da ostavljač namaza pada u veliki kufr-nevjerstvo, u svojoj knjizi - كتاب الصلاة لابن القيم - ص 17-26; - ibn Tejmijje takođe navodi da ostavljač namaza pada u veliki kufr u svojoj knjizi - شرح العمدة، لابن تيمية - ص 2/81-94)

Rekao je šejh Abdul-Aziz ibn Baz u kuvajtskom časopisu El-Furkan u broju 94: «Klanje u ime nekog mimo Allaha i klanjanje nekom drugom mimo Allaha je kufr u djelu koji

izvodi počinioca iz islama, isto tako ako bi se klanjao i obožavao nekog drugog mimo Allaha počinio bi veliki kufr -da nas Allah sačuva toga- ista je stvar kada bi opsovao vjeru, ili kada bi opsovao Poslanika ili kada bi se ismijavao sa Allahom i Njegovim Poslanikom, sve navedeno je veliki kufr u djelu kod svih učenjaka ehli sunneta i džemata.»

Zbog toga kaže Hafiz El-Hakemij: «Mi nismo generalno mali kufr definisali kufrom u djelu već smo ga definisali kufrom u djelu koji za sobom ne povlači ubjeđenje i ne ruši govor srca i njegovo djelo.» (E'alamu es-sunnetil menšure l'itikadi et-taife en-nadžije el-mensure, 181-182 str.)

Veliki i istaknuti učenjak ibn Hazm rekao je u svom djelu 'El-Fisal' 3/245: «Ostaje onaj ko ispolji kufr ne kao karija (učač Kur'ana, učeći ajete o kufru), niti kao svjedok, niti kao onaj ko prenosi kufr ili onaj ko je prisiljen. Idžmaom-saglasnošću ummeta takvom se obavezno sudi kufrom jer je to sud Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Kur'anski tekst da je onaj ko izgovori riječi kufra - kafir.»

I šejh Sulejman Ali Šejh je rekao u svom djelu Ed-Delail na 30 str.: «Učenjaci su se složili da onaj koji kaže riječi nevjerstva pa makar se i šalio, da je on nevjernik, a kako tek onda sa onim koji iskaže kufr iz straha i pohlepe za dunjalukom»

I šejh Abdullah Ebu Betin je rekao kao što to stoji u djelu 'Medžmuatu er-resaili vel mesaili' 1/659: «Otpadnik je onaj koji uznevjeruje nakon islama bilo to riječju ili ubjeđenjem ili djelom ili sumnjom makar on prije toga izgovarao rijeci šehadeta i klanjao i postio, pa ako dođe ili učini nešto od spomenutog postaje otpadnik bez obzira da li izgovarao riječi šehadeta, klanjao ili postio, kao što ga nesprječava njegovo izgovaranje šehadeta, klanjanje ili njegov post da mu se presudi kao takvom za otpadništvo i to je jasno iz dokaza Kur'ana i sunneta i idžma'a-saglasnosti uleme»

I šejha Muhammeda ibn Ibrahima koji je rekao u svom komentaru na knjigu Kešfu Šubuhat na str. 102: «Ono što je

spomenuto u ovom poglavlju je idžma'a-saglasnost učenjaka, a to je da izlazi iz vjere -bez obzira izgovarao šehadet- radi jednog ubjeđenja, govora ili djela. I dovoljno je da su se na tome složili učenjaci i da se nerazilaze po tom pitanju.»

Tako da je pala tvrdnja o izuzetcima i hvala Allahu što je tako. I ko bude pravio razliku između psovanja Allaha i Njegovog Poslanika, i bilo kojeg drugog djela ili govora oko kojeg se muslimani slažu da je nevjerstvo, kao što je klanje u ime nekog drugog mimo Allaha, ili obožavanje kipa (kabura) ili slično tome. Takav je obavezan da za svoj stav donese dokaz.

Pa zbog toga neka niko nemisli da po ovom pitanju postoji razilaženje između ehli sunneta. I neka nečini to pitanje kao pitanje razilaženja i idžtihada, zbog toga što nemože niko da prenese razilaženje učenjaka ehli sunneta u pomenutoj meseli.

U zadnje vrijeme se podrmala i uzvitlala prašina oko pitanja tekfira (proglašavanja osobe nevjernikom) bilo to govorom ili djelom, tako da neki tvrde da se nemože proglasiti nevjernikom osim onaj koji vjeruje u kufr. I da onaj koji izgovori riječi nevjerstva ili počini jasno djelo kufra nepostaje nevjernikom, zato što se kufr kod njih svodi samo na kufr ubjeđenja.

-Ovo mišljenje je pokuđeni mezheb murdžija.

Dokaz im je to što su neki učenjaci podijelili kufr (nevjerstvo) na kufr u djelu i kufr u ubjeđenju, i da je prvi (kufr u djelu) mali kufr, a drugi (kufr u ubjeđenju) veliki kufr, nepraveći razliku između kufra u djelu a na kojeg ciljaju učenjaci i kufra koji se čini djelom.

Odatle je proizišla druga sumnja, a to je da čovjek koji počini djelo kufra, kao: činjenje sedžde kipu ili krstu; ili kaže djelo kufra kao što je psovanje Allaha i Njegovog Poslanika; ili se ismijava sa Allahovim ajetima radi strasti ili dunjalučke koristi; takav nije nevjernik jer nije ubjeđen u to što je počinio. I ovo su učinili razlogom ili zaprekom od zapreka da neko postane nevjernikom ili da se takav okarakteriše nevjernikom.

Ono na čemu su ehli sunnet i džem'at jeste da postoje četiri prepreke ili zapreke da bi se neko proglasio nevjernikom a to su: Neznanje; -greška; -pogrešno tumačenje ili šubha; - i prisiljavanje. (الجهل، والخطأ، والتأويل أو الشبهة، والإكراه).

Tako da onaj koji počini nevjerstvo bilo to djelom ili riječju zatim se nad njim uspostave dokazi i objasni mu se da je to nevjerstvo koje izvodi iz vjere pa on ustraje na nevjerovanju bez prisile, dobrovoljno, namjerno a ne greškom niti pogrešnim shvatanjem i tumačenjem takav je nevjernik pa makar povod toga bila strast koja ga je navela na to ili to učini radi bilo koje dunjalučke koristi. Ovo je ono na čemu su sljedbenici istine i na čemu će ostati jasno sve do Sudnjeg dana, inšaAllah. Kada sam vidjeo da neki iznose govore ulema koji su možda njihovi, odlučio sam da saberem veliki broj govora učenjaka po ovom pitanju. Tako da sam sakupio više od sto govora od različitih učenjaka. Neki od njih su prenijeli idžma'a na tome kao što je već spomenuto. Ovdje ću pojasniti neke stvari vezane za način pisanja knjige:

Prva napomena: Većina govora učenjaka koje sam sakupio mogu se svesti na pet stvari-definicija:

1- Nevjerovanje biva govorom i djelom, i nije vezano samo za ubjeđenje. (u svakoj od ovih pet stvari šejh Alevi je naveo brojne učenjake, mi ćemo spomenuti samo neke od njih: Nafia mevla ibn Omer, Šafija, Ishak ibn Rehavejh, Muhammed ibn Sahnun, Ibn Džerir Et-Taberi, Ebul Hasen El-Eš'ari, El-Barbehari, El-Džessas, ibn Abdul-Berr, ibn El-Dževzi, El-Kurtubi, ibn Kajjim, ibn Muflih, ibn Redžeb, ibn Hadžer, El-Merdavi, El-Hamevi, El-Adevi, Eš-Ševkani, Rešid Rida, El-Hakemi, Eš-Šenkiti)

2- Nevjerovanje biva govorom ili djelom ili ubjeđenjem nepraveći razliku između njih. (u smislu da svako od njih zasebno izvodi iz vjere. op. pr.). (a od njih su: ibn Kudame, ibn El-Hadžib, El-Verdi, Halil ibn Ishak, Abdurrahman ibn Hasen ali šejh, El-Bikri, El-Kunudži, Ahmed ibn Isa, ibn Davejan, ibn Sadi, Stalna komisija za fetve, Bekr ebu Zejd)

3- Nevjerovanje biva govorom ili djelom bez obzira da li bio u to ubjeđen ili ne, i nisu uslovili za to ubjeđenje. (a od njih su: Ebu Sevr, Es-Semerkandi, ibn Hazm, El-Kadi El-Ijad, En-Nevevi, ibn Tejmijje, Alaud-din El-Buhari, Es-Sujuti, El-Hejtemi, Es-Sanani, Muhammed ibn Abdul-Vehab, ibn Abidin, Ebu Batin, El-Elusi, Muhammed ibn Ibrahim, ibn Usejmin, ibn Džibrin, Fevzan, Bekr Ebu Zejd, Fikhska Enciklopedija Kuvajta)

A od njihovih izraza su: - bez obzira da li bio ubjeđen; - iako nije ubjeđen; - bez njegovog ubjeđenja; - bez obzira bio ubjeđen u to ili ne; - bez obzira da li to bilo iz ubjeđenja ili inata; - bez obzira da li bio ubjeđen ili bio ubjeđen ali nemaran prema tome; - i nekoristi mu ono što je u njegovom srcu pa makar njegovo srce bilo smireno imanom; - bio ozbiljan ili se šalio; - odgovor onome ko kaže da je otpadništvo izgrađeno na ubjeđenju; - odgovor onome ko kaže da nije kafir sve dok nebude ubjeđen u to; i drugi izrazi i navodi koji su došli od ove uleme.

4- Nevjerovanje biva govorom i djelom pa makar radi neke dunjalučke dobrobiti. (a od onih koji su se javno izjasnili po ovom pitanju su: ibn Tejmijje, ibn Kesir, Muhammed ibn Abdurrahman Magribi, Muhammed ibn Abdul-Vehab, Sulejman ibn Abdullah ali šejh, Hamd ibn Atik, Muhammed ibn Ibrahim, Fevzan.)

Od njihovih riječi su i: - ako bude razlog ljubav dunjaluka pored Ahireta; - radi davanja prednosti dunjaluku a ne radi Vjere; - pohlepom za dunjalukom, radi trgovine, strahom od manjka imetka, radi udvaranja nekome; - ili radi drugih ciljeva koji su od dunjalučke dobrobiti, radi imetka ili domovine ili porodice razlogom jake strasti; i drugi navodi i izrazi koji su došli od ove uleme.)

5- Odgovori i negiranje džehmijama i murdžijama koji uslovljavaju ubjeđenje ili ohalaljivanje. (a od onih koji su negirali ove uvjete džehmija i murdžija su: ibn Ujejne, Šafija, El-Humejdi, Ahmed ibn Hanbel, ibn Hazm, ibn Tejmijje, Fevzan.)

Ko malo razmisli o izrekama i riječima koje su prethodno spomenute uvidjeće da je njihovo značenje i suština ista, iako su neke jasnije od drugih u objašnjenju onog što se htjelo reći.

Druga napomena: Prenio sam neke govore fikhskih pravnika ešarijskog i maturidijskog mezheba od onih koji su nešto pomiješali sa irdžaom zato što je to jasnije u dokazivanju iako su naš uzor učenjaci ehli sunneta i džemata koji kažu: da je iman govor i djelo.

Treća napomena: Učenjake koji su preselili poredao sam spram njihove smrti a one koji su živi spram njihovog rođenja. Od njih su:

1- Najveći učenjaci prvog stoljeća kao što su: Nafia mevla ibn Omer, ibn Ujejne, Šafija, El-Humejdi, Ishak, Ebu Sevr, Ahmed ibn Hanbel, Muhammed ibn Sahnun, ibn Džerir Et-Taberi, Ebul Hasen El-Ešari, El-Berbahari.

2- Od njih su mufesiri od kojih sam naveo neka njihova tumačenja pojedinih ajeta kao što su: El-Džessas, Ilkija El-Hurasi, Ebu Bakr ibnul Elarebi, Razi, ibn El-Dževzi, El-Kurtubi, ibn Kesir, El-Kasimi, El-Elusi.

3- Od njih su učenjaci mudžtehidi: poput ibn Hazma (ez-zahirija), ibn Abdul-Berra (malikije), Nevevija (šafije), ibn Tejmijje (hanbelije), ibn Kajjima (hanbelije), ibn Hadžera (šafije), ibn El-Vezira, Mukbilija, Sananija, Ševkanija, Siddik Han.

4- Od njih su pravnici mezheba od kojih su neki upali bar u nešto od irdža'a.

- spomenuo sam sljedeće hanefijske učenjake: Semarkandi, Bezdevi, Kasani, ibn Mazeh, El-Bezaz, ibn El-Humam, ibn Emir El-Hadž, ibn Nudžejm, Kefevi, ibn Abidin i drugi.

- od malikija su: Kadi Ijad, ibn Sas, ibn Hadžis, Kurafi, Halil ibn Ishak, ibn Kasim, El-Adevi, Ed-Desuki, Alis, i drugi.

- od šafija su: imam dva Harema El-Džuvejni, Es-Subki, Dželaluddin El-Mehalli, Muhammed ibn Kasim Elgazi, Zekerija El-Ensari, Umejre, i drugi.

- od hanabila su: ibn Qudame, ibn Muflih, ibn Redžeb, El-Merdavi, ibn Nedžar, El-Keremi, El-Behuti, Erahibani, ibn Davjan.

(Napominjemo plemenitog čitaoca da je šejh Alevi na početku knjige spomenuo da je naveo govor određenih učenjaka koji su upali u irdža' kao i onih koji su pogriješili u pitanju imana. Šejh je i pored toga naveo njihove citate kako bi ukazao da čak i ti učenjaci tekfire zbog djela ili riječi kufra, s tim što se razlikuju od uleme ehli sunneta kada kažu: Da djelo ili riječi kufra ukazuju ili su znak kufra; dok ulema ehli sunneta kaže: Da su djela ili riječi kufra, kufr sama po sebi a ne znak kufra. op.prev.)

5- Od njih su skupina učenjaka dave iz Nedžda kao što su: Muhammed ibn Abdul-Vehab i njegov sin Abdullah i njegova dva unuka Sulejman ibn Abdullah, i Abdur-Rahman ibn Hasen, Muhammed ibn Garib, Eba Betin, Hamd ibn Atik, Ahmed ibn Isa.

6- Od njih su savremenici kao što je Enver ibn Sah El-Kasmiri, Rešid Rida, Es-Sadi, El-Hakemi, Muhammed ibn Ibrahim, Eš-Šenkiti, a od živih: ibn Baz, ibn Usejmin, Džibrin, Fevzan, Bekr ebu Zejd, a od članova Stalne komisije u Saudiji su: El Afifi, Ali Šejh, ibn Kaud, i drugi.

Četvrta napomena: Pazio sam da prenesem od onih od kojih sam uzimao govore kao što jeste. Nisam dodavao svoje komentare na njihove govore osim nešto malo da bi bili jasniji i uočeniji njihovi govori.

Peta napomena: Nisam prenio govore učenjaka koji su vezani za proglašavanje nevjernikom ostavljača namaza. Tog mišljenja je većina muhaddisa čiji su govori o tome mnogobrojni i zapisani u knjigama selefa. (Rekao je Muhammed ibn Nasr El-Mervezi u djelu (تعظيم قدر الصلاة) 'Vrijednost Namaza' 2/925-936: «Spomenuli smo hadise koji se prenose od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a koji govore o ostavljaču namaza da je kafir i da je izašao iz Vjere, te o dopuštanju

borbe protiv onih koji zabrane uspostavljanje namaza, sve to je preneseno od ashaba i neznamo da se iko od njih razišao u tome. Poslije toga učenjaci su se razišli oko tumačenja hadisa koji se prenose od Poslanika, ﷺ, i ashaba, koji govore da je ostavljač namaza kafir i o dozvoli ubijanja onoga koji zabrani uspostavljanje namaza, -zatim je naveo mišljenje prve skupine- i rekao: "Naveli smo govore onih koji smatraju ostavljača namaza nevjernikom, i spomenuli smo većinu njihovih dokaza koje oni navode i ovo je stav većine muhaddisa."

Druga skupina muhaddisa se razišla po tom pitanju od prve koji nesmatraju ostavljača namaza nevjernikom osim u slučaju: da zaniječe namaz, ili odbije da klanja, ili iz oholosti, mržnje i inata, u tom slučaju postaje kafir. Neki su rekli da onaj koji ostavi namaz je poput onoga koji ostavi ostale farzove kao što je zekat, post, hadždž. Također su rekli da hadisi koji su došli po pitanju ostavljača namaza su kao oni koji su došli po pitanju ostalih grijeha radi kojih čovjek postaje nevjernikom.»)

Šesta napomena: Spomenuo sam govore pojedinih pravnika koji smatraju da čovjek može postati nevjernikom radi govora ili djela, međutim oni su na to dodali neka objašnjenja koja nisu prenešena od selefa - koja ukazuju na njihovo naginjanje murdžijama - kao što je: «Ovo djelo nije djelo nevjerstva ali ukazuje na kufr.»; ili «To je znak nevjerstva»

(Seherstani je pripisao ovo mišljenje Bišru El-Merasiju koji je od murdžija pa kaže: «Ovom mišljenju naginju ibn Er-Revandi i Bišr El-Merasi koji kažu: «Iman je potvrda srcem i jezikom dok je nevjerstvo poricanje i nijekanje, i poklanjanje ili obožavanje sunca mjeseca ili kipa u biti nije nevjerstvo ali je znak nevjerstva.» Knjiga Milel i Nihal 1/144; i Darul M'arife)

Također od murdžijskog govora je: «On nije postao nevjernikom zato što je počinio djelo kufra već radi omalovažavanja tog djela ili smatranjem istog lažnim, ili radi nevjerovanja u njega.» Zatim: «To djelo nije nevjerstvo ali je dokaz nepostojanja ubjeđenja.» I slično tome.

(Ovo mišljenje pripisano je murdžijama kao što to navodi Seherstani u svom djelu Milel i Ebu Hasan El-Ešari u djelu Mekalat i to je potvrdio šejhul islam. Kaže Ebu Hasan (deseta skupina): «Od murdžija su sljedbenici Ebu Muaza Et-Tuminija koji kaže: «Ko ubije Poslanika ili ga ošamari počinio je djelo kufra ali ne radi šamara već zbog omalovažavanja i radi neprijateljstva i mržnje prema njemu.» Medžmu'a fetava, 7/547)

Ibn Hazm im je na to jasno odgovorio (pogledaj njegove govore iz ove knjige). Također na to im je odgovorio i ibn Tejmijje i pripisao je to ibn Džehmu i onima koji su se složili sa njim. (Rekao je ibn Tejmijje u knjizi El-Iman na str. 384, nakon što je naveo govor imama Ahmeda koji smatra nevjernikom onog koji sveže zenar (zvono kojeg su nosile ehlul kitabije u islamskoj državi), ili klanja se krstu. Kažem: Ovo što je spomenuo imam Ahmed je od najboljih dokaza protiv njih. On je sabrao što drugi nisu, i ovo nemože a da se neprihvati. Kada je saznao za ovo Džehm i njegovi istomišljenici, i uvidjeli da je to obavezno slijediti rekli su: Kada bi počinio bilo koje djelo od vanjskih djela ne bi bio nevjernik iznutra, ali to biva dokazom njegova nevjerstva u dunjalučkim propisima.)

- Nekima nisu jasne riječi određenih učenjaka koji su tekfir obrazložili tekzibom (التَّكْذيب) (poricanjem)[1], iradom (الإرادة) (željom)[2], ili da irada iziskuje kufr u ubjeđenju[3] (كفر الاعتقاديّ). Razlika je između onoga ko kaže: Ovo djelo ili ove riječi su kufr zbog toga; i onoga ko kaže: Nisu kufr ali su dokaz ili pak ukazuju na kufr; jer prvi pritvrđuje kufr i obrazlaže ga dok drugi negira kufr a pritvrđuje njegov dokaz ili znak.

[1] Pogledaj govor ibn Džerira et-Taberija; [2] Pogledaj govor Ebu Hasana el-Ešarija; [3] Pogledaj govor Hafiza el-Hakemija.

Razlika između onog koji kaže ovo djelo ili ovaj govor je nevjerovanje radi toga, i onog koji kaže to nije nevjerovanje ali je znak i dokaz nevjerovanja, je u tome što ovaj prvi smatra da je to nevjerovanje ali veže za njega neki razlog dok drugi nesmatra to kufrom i kaže da je to samo znak ili dokaz kufra.

Sedma napomena: Čitaoc će primijetiti da se neke rečenice i izrazi ponavljaju i da su slične. Posebno se to primijeti kod govora pravnika mezheba, a to je zato što neke knjige ili budu sažete, ili se doda na njih komentar, ili ti govori budu u fusnotama pojedinih knjiga. Poznato je da pravnici-fekihi dosta prenose jedni od drugih. To sam namjerno naveo da bih potvrdio da je smatranje nekoga nevjernikom radi govora ili djela stvar koja je utemeljena kod mezheba četvorice imama.

Osma napomena: Ova knjiga nije odgovor murdžijama. Što bi značilo da sadrži sažetak njihovih sumnji i odgovor na njih Kur'anom i sunnetom i spominjanje govara ashaba, tabiina i onih koji su ih slijedili od ispravnih učenjaka. **Ova knjiga je odgovor onima koji su pripisali selefima (prvim dobrim generacijama) da su oni sveli tekfir (smatranje nekoga nevjernikom ili nevjerstvo) samo na ubjeđenje-vjerovanje i da je to stav i ostalih učenjaka.**

Radi toga htio sam poslije ovakve tvrdnje da objasnim šta je istinito i tačno. A što se tiče odgovora na murdžijske sumnje već je dovoljno ono što se reklo i pisalo već vijekovima.

U posljednjim godinama pojavile su se neke knjige i poslanice koje govore o stvarima koje poništavaju tevhid (ispravno vjerovanje), stvari koje ruše iman (vjerovanje) bilo da su iz ubjeđenja ili govora ili djela, također smatranje nekoga nevjernikom i uslovi i pravila vezni za to, te knjige koje govore o murdžijama i njihovim sumnjama, možeš se vratiti na njih da bi spoznao njihove šubhe-sumnje (murdžija) i odgovor na iste.

Deveta napomena: S obzirom da ova knjiga liječi pitanje tekfira (smatranje nekoga nevjernikom) bilo da je govorom ili djelom suprotno od onoga na čemu su murdžije. Ja bih želio ovdje da upozorim i skrenem pažnju na to da je tekfir šerijatski propis koji ima svoje granice i pravila koja se moraju poštovati i imati u vidu.

Dakle neophodno je da se uspostavi dokaz, da se ispune uslovi, da se otklone sve zapreke kao sto je neznanje (الجهل); greška (الخطأ); pogrešno tumačenje ili shvaćanje (التَّأويل); primoranje (الإكراه).

Kao što je neophodno da se napravi razlika između kada se kaže: «Ovaj govor ili ovo djelo je nevjerstvo i otpadništvo.»; i između smatranja nekoga nevjernikom uopšteno kada se kaže: «Ko uradi tako nešto on je nevjernik i otpadnik.»; i između smatranja nekoga nevjernikom pojedinačno kada se kaže: «Taj i taj je nevjernik.»

Šejhul islam ibn Tejmijje je jasno to izložio i pojasnijo kao i drugi u svojim knjigama. (tako da ibn Tejmijje kaže: «Suština i stvarnost u tome je: da nekada govor biva nevjerstvom tako da se tom ili takvom počiniocu pripisuje nevjerstvo, i kaže se: Ko kaže ili uradi tako nešto nevjernik je, ali ta osoba koja je počinila to djelo nemože se reći za nju da je nevjernik sve dok se neuspostave nad njim šerijatski dokazi koje kada odbije postaje nevjernikom.» Medzmu'u Fetava 23/345)

Kao što bih volio da upozorim na smutnje irdža'a u koje se može lahko upasti i njihove sumnje koje mogu biti uzrokom zablude zato što su njihove posljedice jako opasne za islam i muslimane. Na kraju bih želio da završim ova svoj uvod riječima velikog šejha Abdullaha eba Betina možda Allah dadne da se neko okoristi. **Rekao je eba Betin** -neka je Allahova milost na njega-: «Dužan je onaj koji želi dobro sebi i koji zna da će biti pitan za ono što govori i koji zna da će biti odgovoran za svoje ubjeđenje, riječi i djela, da pripremi što bolji odgovor, da skine sa sebe odjelo neznalice i odbaci od sebe pristranost i zanos i bude iskren u traženju istine. Rekao je Uzvišeni Allah: *«Reci: «Ja vam savjetujem samo jedno: ustanite iskreno prema Allahu,» (Sebe, 46)* Neka mu bude jasno da ga ništa drugo neće spasiti do dotično i iskreno slijeđenje Kur'ana i sunneta. Rekao je Uzvišeni: *«Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje*

i ne uzimajte, pored Njega, nekog drugog kao zaštitinika!» (El-A'raf, 3) I rekao je Uzvišeni: «*Knjiga koju ti objavljujemo blagoslovljena je, da bi oni o riječima njezinim razmislili i da bi oni koji su razumom obdareni pouku primili.» (Sad, 29)* Allah je već prije znao i odredio da će se desiti razilaženje u ummetu zato je naredio da ako se raziđu po nekom pitanju da se vrate Njegovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika. Kaže Allah: «*A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allah i u onaj svijet; to vam je bolje i za vas rješenje ljepše.» (Nisa, 59)* Rekli su učenjaci - neka je Allahova milost na njih -: Vraćanje Allahu je vraćanje Njegovoj Knjizi, vraćanje Njegovom Poslaniku je, vraćanje njemu dok je živ i vraćanje njegovom sunnetu poslije njegove smrti. Ajet dokazuje da nije vjernik onaj koji se nevrati u razilaženju Allahovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika. Kao što stoji u ajetu gdje kaže Uzvišeni: «*ako u Allaha i u onaj svijet vjerujete» (Nur, 2)* Dakle ovo je uslov koji ako nepostoji nemože postojati ni ono što se uslovilo. Nemoguće je da Allah naredi ljudima da se prilikom spora vrate na ono što nemože riješiti spor, a pogotovo u osnovama vjere gdje nije dozvoljeno slijepo slijeđenje po saglasnosti svih učenjaka. Rekao je Uzvišeni: «*I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore.» (Nisa, 65)* A rekli su neki od selefa: "Niko neće ostaviti istinu osim iz oholosti svoje duše.", a to svjedoče riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: «Neće ući u džennet onaj koji bude pri sebi imao i koliko je trun oholosti.» (Muslim)» (Kraj citata eba Betina iz knjige - الانتصار لحزب الله الموحِّدين, ص 67)

A Allah najbolje zna i neka je salavat i selam na našeg Poslanika Muhammeda njegovu porodici i ashabe.

Napisao: **Alevi ibn Abdul-Kadir Es-Sekkaf**

GOVOR ULEME EHLI SUNNETA
O DJELIMA, RIJEČIMA I UVJERENJIMA KOJE IZVODE IZ VJERE

O TEKFIRU (PROGLAŠAVANJU MUSLIMANA NEVJERNIKOM)
KOJI BIVA ZBOG RIJEČI, DJELA I UVJERENJA

1. Plemeniti tabi'in Nafi' mevla ibn Omer (umro 117 h.g.)

Abdullah sin imama Ahmeda u svom Sunnetu bilježi svojim senedom da je M'akil ibn Ubejdullah el-Abesi rekao: «Došao nam je Salim el-Eftas sa 'irdžaom' (vjerovanjem murdžija) te su se naši drugovi razbježali od njega. Ja sam otišao Nafiu i rekao mu: "Oni govore: Mi priznajemo da je namaz obaveza ali ne klanjamo, da je alkohol haram ali ga pijemo, i da je brak s majkom haram ali mi to činimo."[1] -Kaže Nafi': Pa je istrgnuo moju ruku iz njegove i rekao: Onaj ko to učini taj je kafir.» [1] Ovo je kufr odbijanja i okretanja glave od Allahove vjere. (Sunne od Abdullaha sina imama Ahmeda, 1/382, Sunne od Hallala, 4/29-31, Šerh Usulul i'tikad od Lalikaija, 5/953)

2. Sufjan ibn Ujejne (umro 198 h.g.)

Abdullah sin imama Ahmeda kaže: «Pričao nam je Sufjan ibn Seid el-Herevi: Pitali smo Sufjana ibn Ujejnea o irdžau (vjerovanju murdžija) pa je rekao: Oni kažu da je iman govor, a mi kažemo da je iman govor i djelo. Murdžije obavezuju Džennet onome ko posvjedoči da nema drugog boga sem Allaha, a ustrajava svojim srcem u ostavljanju farzova, i nazivaju ostavljanje farzova grijehom poput činjenja harama. A to nije isto, jer činjenje grijeha bez njihova ohalaljivanja jeste grijeh, **ali ostavljanje farzova namjerno bez neznanja i opravdanja jeste kufr**.» (Sunne od Abdullaha sina imama Ahmeda, 1/347

3. Muhammed ibn Idris eš-Šafi'ij - Šafija (umro 204 h.g.)

Imam Šafija u Sarimul meslul, je upitan o onome ko se ismijava sa Allahovim ajetima pa je rekao:«Takav je kafir», zatim je kao dokaz naveo riječi Allaha: «*Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."*»

4. Imam Abdullah ibn Zubejr el-Humejdi (umro 219 h.g.)

Kaže imam el-Humejdi: «Obaviješten sam da neki ljudi govore: "Ko potvrdi obaveznost namaza, zekata, posta i hadža, a ne radi ništa od toga do smrti, ili pak klanja okrenutih leđa Kibli sve do smrti - da je takav vjernik dok god nije (جاحداً) *džahid (onaj koji negira, poriče)* i priznaje propisanost farzova i okretanje prema Kibli." -Kažem (el-Humejdi): "**To je otvoreni kufr** i oprečno Allahovoj knjizi, sunnetu Allahovoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i postupku muslimana."» (Sunne od Hallala, 3/586-587, Šerh Usulul i'tikad od Lalikaija, 5/887)

I kaže imam el-Humejdi u Usulu sunne: «I ne kažemo kao što govore haridžije: "Ko uradi veliki grijeh postao je nevjernik." Mi ne tekfirimo zbog grijeha. Ostavljanjem pet stvari koje je spomenuo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čini se kufr. (Taj hadis bilježi Buharija na početku knjige o imanu. Muslim ga također bilježi u knjizi o imanu, poglavlje: Pojašnjenje ruknova islama i njegovih najvećih stubova): "Islam se temelji na pet stvari: Svjedočenju da nema drugog boga sem Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, postu ramazana i obavljanju hadža." Ostavljanjem ovih pet stvari čini se kufr.» (Usulu es-sunne, 43 str.)

5. Imam Ishak ibn Rahevejh el-Mervezi (umro 238 h.g.)

Od stvari oko kojih je ulema složna jeste i tekfir vjernika koji je povjerovao u Allaha i ono što je On objavio a zatim ubio poslanika ili pomogao u njegovom ubistvu, pa makar priznavao i govorio da je ubistvo poslanika zabranjeno. Takav je kafir. Isti je slučaj sa onim ko opsuje nekog poslanika ili odbije njegove riječi kada se ne radi o tukji-pretvaranju ili strahu. (Njegove riječi: "kada se ne radi o tukji-pretvaranju ili strahu", se odnose na prisilu. T'azimu kadris-salati, 2/930.) I kaže isto tako imam el-Mervezi: «Muslimani su složni da je onaj ko opsuje Allaha

ili Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili odbije nešto od onoga što je Allah objavio - nevjernik, pa makar priznavao sve što je Allah objavio.» (Ibn Tejmijje, Sarimul meslul, 2/15)

6. Imam Ebu Sevr Ibrahim ibn Halid (umro 240 h.g.)

Znaj, Allah se smilovao nama i tebi, da je iman: vjerovanje srcem; izgovor jezikom; i rad organima tijela. Nema razilaženja među ulemom da onaj ko kaže: Svjedočim da je Allah, Azze ve Dželle, Jedan, da je ono s čim su došli poslanici istina i ja priznajem sve propise, pa potom kaže: Moje srce ne vjeruje u ništa od toga - nije musliman. Isto tako ako bi rekao: Mesih je Allah, i zanijekao islam pa potom kaže: Moje srce ne vjeruje u to (tj. da ne vjeruje svojim srcem da je Mesih Allah. op.prev.). Takav je kafir izgovaranjem ovih riječi i nije vjernik. (Šerhu usuli i'tikadi ehlis-sunneti vel džema'ati od Lalikaija 4/849)

7. Imam ehli-sunneta Ahmed ibn Hanbel (umro 241 h.g.)

Kaže imam Ahmed, odgovarajući Džehmu ibn Safvanu (osnivaču jedne od prvih nevjerničkih sekti): «To ga obavezuje da kaže da je onaj ko se opaše zennarom (zvono koje su nosili ehlul kitabije u islamskoj državi op.prev.), klanja krstu, odlazi u crkve i sinagoge i radi sve velike grijehe, ali vjeruje u Allaha - sve to ga obavezuje da kaže da je takav musliman. Kod imama Ahmeda takav nije vjernik. A ove stvari su najgore stvari koje ga obvezuju.» (El-Iman od šejhul islama Ibn Tejmije, 384 str.)

U sunnetu od Halala stoji: «Humejdi kaže: 'Obaviješten sam da neki ljudi govore: Ko potvrdi obaveznost namaza, zekata, posta i hadža, a ne radi ništa od toga do smrti, ili pak klanja okrenutih leđa ka Kibli sve do smrti - da je takav vjernik dok god nije (جاحداً) *džahid (onaj koji negira, poriče)* i prizna-je propisanost farzova i okretanje prema Kibli. Kažem: To je otvoreni kufr i oprečno Allahovoj knjizi i sunnetu Allahovoga

Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i postupku muslimana. Čuo sam Ebu-Abdullaha, tj. imama Ahmeda: "Onaj ko to kaže taj je zanevjerovao u Allaha, odbio Allahovu naredbu i ono sa čim je došao Poslanik."» (Sunne od Hallala, 3/586-587)

Abdullah sin imama Ahmeda kaže: «Pitao sam svoga oca o čovjeku koji kaže: O sine toga i toga, ti i Onaj Koji te je stvorio. Pa mi on odgovori: "Takav je murted od islama." Upitah: 'Hoće li se ubiti?' "Da - odgovori imam Ahmed.» (Mesailu imami Ahmed, rivajet njegova sina Abdullaha, 3/1291)

8. Fekih Magriba Muhammed ibn Sahnun el-Maliki (265 h.g.)

Ulema je složna da je psovač Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kafir. Njegov propis kod uleme je ubistvo, **a i onaj ko posumnja u njegov kufr i kaznu je kafir**. (Eš-Šifa od Kadi Ijada, 2/312)

9. Imam mufessira ebu Džafer Muhammed ibn Džerir et-Taberi (umro 310 h.g.)

Taberi svojim senedom prenosi hadis Bera ibn Aziba, radijellahu anhu, u kojem između ostalog stoji: «Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao amidžu Bera'a da ubije čovjeka koji se oženio ženom svoga oca i da uzme njegov imetak.» (Hadis je vjerodostojan, bilježi ga Ahmed u svom Musnedu, 4/292, Ebu Davud u knjizi o haddovima, Nesai u knjizi o nikahu, poglavlje: Ženidba očevim ženama. Detaljnije o hadisu pogledaj Irvaul galil 8/18 br. 2351)

Nakon toga Et-Taberi kaže: «Čovjek koji je oženio ženu svoga oca je počinio dva prijestupa i spojio dva velika grijeha:

Prvi: Ženidba sa ženom koju mu nije dozvoljeno oženiti

Drugi: Odnos sa ženom s kojom mu je zabranjeno imati odnos. I još veće od toga, a to je činjenica da je ovo uradio za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i oglasio brak

kojeg je Allah bez imalo sumnje zabranio u Svojoj Knjizi. Ovakav postupak najjasnije ukazuje na njegov (تكذيبِه) *tekzib (poricanje, utjerivanje u laž)* Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u onome što mu je Allah objavio od jasnih ajeta. (Pogledaj šestu napomenu na strani 15.) Ovakvim postupkom postao je murted od islama, iako je ispoljavao islam, jer je počinioc ovog djela uradio pomenuto djelo znajući da ga je Allah, Azze ve Dželle, zabranio njegovim stvorenjima, i ohalalio (استحلالَ) nešto što je i djetetu koje živi u islamskoj zemlji poznato da je zabranjeno.»

(Ove riječi imama Taberija jasno ukazuju da (استحلالَ) *istihlal (ohalaljivanje)* može biti ubjeđenjem i djelom, a obadva izvode iz islama. Šejh ibn Usejmin je upitan o pravilu na osnovu kojeg preciziramo istihlal kojim rob postaje nevjernik, pa je odgovorio: «Istihlal znači vjerovati dozvoljenost onoga što je Allah zabranio. Što se pak tiče ohalaljivanja u djelu gledamo: Ako se radi o istihlalu-ohalaljivanju radi kojeg se tekfiri onda čovjek postaje kafir, murted. Primjer tome je osoba koja se bavi kamatom, ne vjeruje da je kamata halal ali ustrajava u tome. Takav nije nevjernik jer nije ohalalio. Ali ako bi rekao: kamata je halal - ciljajući na kamatu koju je Allah zabranio - onda je kafir jer poriče Allaha i Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. **Dakle imamo istihlal** *(ohalaljivanje)* **u ubjeđenju-akidi i istihlal** *(ohalaljivanje)* **u djelu**. Što se tiče istihlala u djelu gledamo u djelo da li se radi o kufru ili ne. Poznato je da uzimanjem kamate čovjek nije nevjernik ali je veliki griješnik. Međutim ako bi učinio sedždu kipu postaje nevjernik. Zašto? Zato što je to djelo djelo kufra. To je pravilo, s tim što se mora uzeti u obzir jedan uvjet, a to je da (المستحلّ) *mustehill (osoba koja je ohalalila haram)* nije od onih koji se opravdavaju neznanjem, jer ako je od onih koji se opravdavaju neznanjem neće biti nevjernik.» (El-Lika babul meftuh, pitanje broj 1200; Tehzibul asar musned, Abdullah ibn Abas, 1/573-574)

10. Ebul Hasan Ali ibn Ismail el-Eš'ari (umro 324.h.g.)

Želja za kufrom je kufr, izgradnja crkve u kojoj se čini kufr Allahu je također kufr jer predstavlja želju za kufrom. (Envarul buruk fi envail furuk od Karafija, 1/225. Komentar: Svako ko dobrovoljno bez prisile sagradi crkvu u kojoj se obožava neko drugi mimo Allaha, u stvari želi kufr. Pogledaj također šestu napomenu na strani 15.)

11. Imam El-Hasen ibn Ali el-Berbehari (umro 329 h.g.)

Niko od sljedbenika kible ne izlazi iz islama sve dok ne odbije ajet iz Allahove Knjige, ili nešto od sunneta Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili klanja i kolje u nečije drugo ime a ne Allahovo. Kada uradi nešto od toga obaveza ti je da ga izbaciš iz islama. A ako ne uradi ništa od toga onda je musliman, vjernik imenom a ne i suštinom. (jer suštinu zna samo Allah. op.prev.) (Šerhu es-sunne, 31 str. Berbehari ovdje napominje da djelo izvodi iz vjere bez da ubjeđenje uopšte i prati djelo. (tj. činjenjem sedžde kipu, na primjer, čovjek postaje nevjernik pa makar svojim srcem vjerovao da je ta sedžda batil-neispravna. op.prev.) A njegove riječi: "A ako ne uradi ništa od toga..." ne ukazuju na ograničenje već se njima cilja: Ukoliko čovjek ne uradi ništa od ovih širkijata i njima sličnim.)

12. Ebu Bekr Ahmed ibn Ali el-Džessas el-Hanefi (370 h.g.)

Riječi Uzvišenog: «*A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."*» *Tevba* 65-66, ukazuju da je onaj ko izgovori riječi kufra u šali podjednak sa onim ko riječi kufra izgovori u zbilji, osim ako se ne radi o prisili, jer su ovi munafici

spomenuli da su pomenute riječi izgovorili u šali pa ih je Uzvišeni obavijestio da su postali nevjernici tom šalom.

13. Imam Ebu Kasim Hibetullah ibn Hasen el-Lalikai (418 h.g.)

Lalikai je bez ikakva komentara prenio riječi Ebu Sevra koje su prethodile: «Isto tako ako bi rekao Mesih je Allah, i zanijekao islam pa potom kaže: Moje srce ne vjeruje u to (tj. da ne vjeruje svojim srcem da je Mesih Allah. op.prev.). Takav je kafir izgovaranjem ovih riječi i nije vjernik.» (Šerhu usuli i'tikadi ehlis-sunneti vel džema'ati od imama Lalikaija, 4/849)

14. Muhammed ibnu Velid es-Semerkandi el-Hanefi (450 h.g)

U djelu Džamius-sagir stoji: «Ukoliko čovjek namjerno izgovori riječi kufra makar i ne vjerujući u njih - kafir je. Neki naši drugovi kažu: "Nije kafir jer se kufr veže za ubjeđenje a on ne vjeruje u kufr." Drugi kažu: "Takav je kafir", a to je stav kojeg ja smatram ispravnim jer pomenutim postupkom čovjek omalovažava svoju vjeru.» (Bahru er-raik od Ibn Nedžima el-Hanefija, 5/134; Derrul muhtar od Ibn Abidina, 6/358. Biografiju Semerkandija pogledaj u Mudžemul muellifin, 12/96; i Tadžut-teradžum od Kutlubega, br. 265)

15. Ebu Muhammed Ali ibn Hazm ez-Zahirij (umro 456 h.g.)

Kaže ibn Hazm u svom djelu Fisal: «Što se tiče njihovih riječi (tj. riječi murdžija i džehmija) da psovanje Allaha i Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije kufr, to je samo puka tvrdnja jer Allah Uzvišeni kaže: *«Licemjeri se zaklinju Allahom da nisu govorili, a sigurno su govorili nevjerničke riječi i pokazali da su nevjernici, nakon što su javno islam bili primili,» Tevba, 74.* Allah Uzvišeni jasno spominje da od govora ima onog što je kufr.

I kaže Uzvišeni: «*On vam je već u Knjizi objavio: kad čujete da Allahove riječi poriču i da im se izruguju, ne sjedite s onima koji to čine dok ne stupe u drugi razgovor, inače, bićete kao i oni. Allah će sigurno zajedno sastaviti u džehennemu licemjere i nevjernike,» Nisa, 140.* Uzvišeni jasno spominje da govor o Allahovim ajetima može biti kufr (poput ismijavanja sa Allahovim ajetima i tome slično. op.prev.)

I kaže također: «*Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici,» Tevba* 65-66. Uzvišeni jasno spominje da je ismijavanje Allahom, Njegovim ajetima ili poslanicima djelo kufra koje izvodi iz imana. Uzvišeni nije rekao: Ja sam znao da je u vašim srcima kufr, već ih je nazvao nevjernicima samim ismijavanjem. Ko tvrdi nešto drugo mimo ovoga taj laže i potvara Uzvišenog Allaha.» (El-Fisal fil mileli vel ehvai ven-nihal, 3/244-245)

I kaže ibn Hazm: «Negiranje neke stvari za koju vjerodostojan dokaz ukazuje da nema imana osim vjerovanjem u nju - je kufr. Izgovaranje riječi za koje dokaz ukazuju da su riječi kufra - je kufr. Činjenje djela za kojeg dokaz ukazuje da je kufr - je kufr. Kufr se povećava, a sve što se u njemu povećava je kufr. On se i smanjuje a sav je opet - i ono što je ostalo i ono što se umanjilo - kufr. Neki kufr je veći, teži i gori od drugog a čitav je opet kufr.» (El-Fisal, 3/256)

I kaže ibn Hazm: «Izgovaranje jezikom bez vjerovanja srca ne koristi kod Allaha, Azze ve Dželle, jer neko od nas izgovori kufr prenoseći ili učeći Kur'an ali time nije kafir sve dok ne prizna da je povjerovao u kufr. Kaže ebu Muhammed: Pa ako murdžije uzmu ove riječi kao dokaz i kažu da ispoljavanje kufra nije kufr, kažemo: Davanje imena ne pripada nama već Uzvišenom Allahu. S obzirom da nam je On naredio da učimo Kur'an u kojem je spomenuo riječi nevjernika, a On Uzvišeni ne želi kufr svojim robovima - time učač Kur'-ana izlazi iz pojma kufra u Allahovo zadovoljstvo i iman.

Uzvišeni Allah kaže: *«Oni kojima se oni, pored Njega, klanjaju - neće moći da se za druge zauzimaju; moći će samo oni koji Istinu priznaju, oni koji znaju.» Zuhruf, 86*. Onaj ko posvjedoči o kufru kafira izlazi iz pojma kufra u Allahovo zadovoljstvo i iman.

Allah Uzvišeni također kaže: *«-osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane cvrsto u vjeri-» Nahl, 106*. Onaj čiji je (إكراهٌ) *ikrah (prisila)* pritvrđen ispoljavanjem kufra nije nevjernik, jer ima olakšicu od Allaha. Ostaje onaj ko ispolji kufr ne kao karija (učač Kur'ana, učeći ajete o kufru), niti kao svjedok, niti kao onaj ko prenosi kufr ili onaj ko je prisiljen. Idžmaom-saglasnošću ummeta takvom se obavezno sudi kufrom jer je to sud Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Kur'anski tekst da je onaj ko izgovori riječi kufra - kafir. Riječi Uzvišenog: *"Oni koji svoja prsa kufru otvore...",* ne ukazuju samo na kufr ubjeđenja, kako neki misle. Naprotiv svako ko izgovori riječi kojima muslimani presuđuju onome ko ih izgovori kufrom, a nije karija, svjedok, prisiljeni ili onaj ko prenosi, - takav je svoja prsa otvorio kufru, u smislu da je svoja prsa otvorio prihvatanju kufra čije je izgovaranje zabranjeno i muslimanima i nevjernicima. Ispoljavanje kufra mimo dozvoljenih situacija je u stvari otvaranje prsa kufru, tako da njihovo obmanjivanje ovim ajetom biva (باطلٌ) *batil (neistinito, neispravno),* ve billahi et-tevfik.» (El-Fisal fil mileli vel ehvai ven-nihal, 3/249-250)

I kaže ibn Hazm također: «Što se tiče njihovih riječi - tj. džehmija, murdžija i ešarija - da je Allahova obavijest o nevjerstvu ovih ljudi, dokaz da je u njihovim srcima kufr, te da psovanje Allaha nije kufr već ukazuje da u srcu ima kufra, pa makar se radilo o kafiru koji nikada nije spoznao Allaha - **sve to je njihova puka tvrdnja koja nema dokaza u šerijatskom tekstu,** niti u vjerodostojnom ili nevjerodostojnom sunnetu. U osnovi nema potpore ni u razumu, idžmau'-saglasnosti uleme i kijasu, niti u govoru nekog od

selefa prije nego li se pojavio prokletnik Džehm ibn Safvan (osnivač sekte džehmija). Kada je sve to (باطلٌ) *batil (neistinito, neispravno)*, potvora i laž, onda njihov govor pada u vodu, hvala Allahu, Azze ve Dželle. A kako i ne bi kad dokaz iz Allahove Knjige, sunneta, idžma'-saglasnosti uleme, logike i osjećaja, ukazuju na neispravnost ovih riječi.» (El-Fisal fil mileli vel ehvai ven-nihal, 3/241)

I kaže ibn Hazm: «Džehmijama i ešarijama koji kažu: "Poricanje Allaha i psovanje Njega, kao i poricanje Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ukoliko se ispolji jezikom nije kufr već je dokaz da u srcu ima kufra.", kažemo: "Ko tvrdi da je onaj ko ispolji kufr svojim jezikom (جحدَ) *džahid (onaj koji negira i poriče)* svojim srcem, taj laže i iznosi potvaru na Allaha. Pogledaj šejtanovo (Iblisovo) svjedočenje kojim je u zabludu odveo svoje štićenike (tj. učinio je kufr time što je odbio sedždu ali pored toga ne poriče svojim srcem Stvoritelja već kaže: Rabbi - Gospodaru moj. op.prev). Uzvišeni je posvjedočio da oni znaju istinu ali je skrivaju. Znaju da je Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, hak-istina, ali svojim jezicima ispoljavaju suprotno tome. Uzvišeni ih nikada nije nazvao nevjernicima osim zbog onoga što su ispoljili svojim jezicima i djelima, poput onoga što su uradili Iblis, ehlul kitabije i drugi."» (El-Fisal fil mileli vel ehvai ven-nihal, 3/259)

(Šejhul islam ga je pohvalio u meseli imana a pokudio u meseli sifata, pa tako u Fetvama kaže: «Takav je slučaj i sa ebu Muhammedom ibn Hazmom i njegovim djelima o milletima i sektama, hvalimo ga samo u onim stvarima u kojima se poklopio sa sunnetom i hadisom, poput onoga što je spomenuo o meseli kadera i irdža'a.» I kaže: «Ebu Muhammed ibn Hazm je u meseli imana i kadera bolji od drugih, učeniji u hadisu i više uvažava i veliča hadis od drugih, ali je u meseli sifata pomiješao govor filozofa i mutezila.»)

16. Hafiz Jusuf ibn Abdullah ibn Abdul-Berr el-Maliki (463 h.g.)

Prenio je govor Ishaka ibn Rahevejha: «Muslimani su složni da je onaj ko opsuje Allaha ili Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili odbije nešto od onoga što je Allah objavio - nevjernik, pa makar priznavao sve što je Allah objavio.» - i nije ništa prokomentarisao. (Temhid, 4/226. Kocrist koju mi je ukazao jedan uvaženi brat: Ibn Abdul-Berr je u Temhidu, 14/14, spomenuo Ebu Hanifu i rekao: "Što se tiče irdža'a (akide murdžija) koji mu se pripisuje (Ebu Hanifi), drugi su u njemu još više zaglavili i još ga više zastupali." Muhakkik knjige je shvatio - ili je želio da tako shvati - da ibn Abdul-Berr kaže: I ja njega zastupam (došlo je do pogrešnog shvatanja riječi *akvel* (أَقْوَل) koju je muhakkik shvatio kao *ekul* (أقول). op.prev.). Pa kaže (tj. muhakkik Temhida): "Ovo je očito da ibn Abdul-Berr zastupa govor murdžija," a to je greška **jer je ibn Abdul-Berr u Temhidu 9/238, prenio koncenzus-saglasnost uleme da je iman govor i djelo, i odgovorio murdžijama.** - Temhid 9/238)

17. Imamul haramejn Abdul Melik ibn Abdullah el-Džuvejni eš-Šafi'ij (umro 478 h.g.)

Hejtemi u svojoj knjizi Ez-Zevadžir an iktirafi el-kebair, kaže: «Imamul haramejn prenosi od uleme usula i podržava njihov govor da je onaj ko izgovori riječi riddeta pa potom ustvrdi da je skrivao neko drugo značenje - nevjernik, unutarnji i spoljnji.» (Ez-Zevadžir an iktirafi el-kebair, 1/54)

18. Ali ibn Muhammed el-Bezdevi el-Hanefi (umro 482 h.g.)

Ismijavanje riddetom je kufr, ne zbog stvari kojom se ismijava već samim ismijavanjem, jer je onaj ko se ismijava zadovoljan i to dobrovoljno čini. Ismijavanje riječima u ko-

jima ima kufra predstavlja omalovažavanje istinske vjere, a onaj ko to čini je murted osim ako se ne radi o onome ko je prisiljen jer on svojim srcem ne vjeruje u ono na što je prisiljen (إكراهه). (Kešful esrar šerhu usuli el-Bezdevi, 4/600)

19. Imadud-din Ali ibn Muhammed el-Kija el-Herrasi eš-Šafi'ij (umro 504 h.g.)

U svojoj knjizi Ahkamul Kur'an, tumačeći riječi Uzvišenog: «*A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."*» *Tevba, 65-66,* el-Herrasi kaže: «U ajetu je dokaz da su onaj ko govori riječi kufra i onaj ko se šali njima - podjednaki, osim ako je u pitanju prisila (إكراهه). Munafici su spomenuli da su pomenute riječi izgovorili u šali pa je Uzvišeni obavijestio da su postali nevjernici tom šalom i da je ismijavanje Allahovim ajetima kufr.»

20. Kadi ebu Bekr ibn Elarabi el-Maliki (umro 543 h.g.)

U tefsiru riječi Allaha Uzvišenog: «*A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?*» *Tevba, 65,* Kadi ebu Bekr kaže: «Oni su pomenute riječi izgovorili ili zbilja, ili u šali, a bilo kako bilo to je kufr, jer je ismijavanje kufrom kufr, u tome nema razilaženja među ulemom. Ozbiljnost je brat istine i znanja, a ismijavanje brat neistine i neznanja. Naši učenjaci kažu: Čitajte riječi Uzvišenog: «*oni upitaše: "Zbijaš li ti to s nama šalu?"-"Ne dao mi Allah da budem neznalica!" -reče on.*» *Bekare, 67.*» (Ahkamul Kur'an od Kadi ebu Bekra, 2/976)

21. Kadi Ijad ibn Musa el-Maliki (umro 544 h.g.)

Ukoliko onaj ko govori o Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ne cilja psovku i omalovažavanje niti to vjeruje, ali izgovori riječi kufra proklinjući ga, vrijeđajući i ugoneći u laž, pripiše mu ono što mu ne dolikuje ili zanegira ono što mu obavezno pripada, kao kada bi mu pripisao činjenje velikih grijeha ili laskanje u dostavi poslanice i sudu među ljudima, ili oskrnavi njegov stepen, plemenitost njegovog porijekla, njegovo obilato znanje i zuhd-pobožnost, ili pak porekne ono što je poznato i (تواتر) tevaturom prenešeno od stvari o kojima nas je obavijestio, odbijajući time njegovu obavijest, ili spomene nešto ružno i besmisleno o njemu, ukoliko na osnovu njegovog stanja i uočimo da nije ciljao da kudi i vrijeđa Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, već ga na pomenute stvari navede džehl, uznemirenost, stanje opojnosti, ne vođenje računa o svom jeziku, uobraženost i brzopletost u govoru - onda je njegov propis propis prve vrste a to je ubistvo, **jer se niko u kufru ne opravdava neznanjem**, ili izgovorom posrnuća jezika. Niti bilo čime od stvari koje smo spomenuli ako je njegov razum zdrav, osim onoga ko bude prisiljen a srce mu ostane smireno u imanu.» (Eš-Šifa bi tarifi hukukil Mustafa, 2/331. Pogledaj kako je pomenuti govor nazvao kufrom pa makar i ne vjerovao u njega. Što se tiče njegovih riječi da se u kufru niko ne opravdava neznanjem, ne mogu se generalno shvatiti već u meseli ima (تفصيل) *tefsila (detaljnijeg pojašnjenja)* kojeg ovdje ne možemo spomenuti.)

I kaže: «Isto tako kategorički tekfirimo svaku osobu koja izgovori riječi na osnovu kojih želi doći do konstatacije da je čitav ummet u zabludi i da su svi ashabi nevjernici... također tekfirimo zbog djela oko kojeg su muslimani složni da ga može učiniti samo kafir, pa makar onaj ko ga uradio bude tvrdio da je musliman, poput sedžde kipu, suncu, mjesecu, krstu ili vatri, odlazak u crkve i sinagoge zajedno sa onima koji u njih odlaze, oblačenje njihove odjeće, kačenje zvona oko pasa ili brijanje glave po sredini. Muslimani su složni da

ovakve postupke neće uraditi osim kafir, te da su ova djela znak kufra (kufr su same po sebi. Pogledaj šestu napomenu na 15 str.) pa makar onaj ko ih radi tvrdi da je musliman.» (Eš-Šifa bi tarifi hukukil Mustafa, 2/396-397. Pogledaj kako riječi i djela nije ograničio na vjerovanje (tj. za tekfir osobe koja izgovori pomenute riječi ili uradi pomenuta djela nije uslovio vjerovanje u njih, već njihovo činjenje. op.prev.) (Ali el-Kari u komentaru dijela kod ovih riječi Kadi Ijada «brijanje glave po sredini», kaže: "Vjerovatno je brijanje glave po sredini bilo obilježje kufra ranije. Međutim, danas je to prošireno među muslimanima tako da se ne smatra kufrom.")

22. Fahrud-din Muhammed ibn Omer er-Razi (umro 544 h.g.)

U svom tefsiru Mefatihul gajb, u komentaru riječi Uzvišenog: «*A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."*» Tevba, 65 - 66, Razi kaže: «Riječi Uzvišenog: *"Postali ste nevjernici nakon što ste bili vjernici"*, ukazuju na nekoliko propisa:

Prvi propis: Ismijavanje vjerom na bilo koji način je kufr. To zbog toga što ismijavanje ukazuje na omalovažavanje, a najveća osnova u imanu jeste veličanje Allaha na najbolji mogući način. Tako da se ove dvije stvari (omalovažavanje s jedne i veličanje s druge strane) nikada ne mogu spojiti.

Drugi propis: Neispravnost riječi onih koji kažu: Kufr biva samo djelom srca.

Treći propis: Činjenica da su riječi koje su izgovorili u suštini kufr - pa i da su bili munafici prije toga - i da se kufr od strane kafira može obnavljati malo po malo.

Četvrto: Počinili su kufr nakon što su bili vjernici.»

23. Alaud-din Mesud ibn Ahmed Kasani el-Hanefi (587 h.g.)

Što se tiče pojašnjenja (أحكام المرتدّ) *propisa murteda* govor zahtjeva da se pojasni: *rukn riddeta* (ركن الرِّدَّة); *uvjeti ispravnosti rukna* (شرائط صحّة الرُّكن); i *propis riddeta* (حكم الرِّدَّة). Što se tiče rukna to je izgovaranje riječi kufra jezikom nakon imana-vjerovanja (nakon što je povjerovao). Riddet predstavlja ostavljanje imana i zato se napuštanje imana u šerijatu naziva riddetom. (Bedai'u es-sana'i fi tertibi eš-šera'i, 7/134)

24. Fahrud-din Hasen ibn Mensur Feregan el-Hanefi (592 h.g.)

Fahrud-din kaže u fetvama: «Čovjek koji dobrovoljno izgovori kufr jezikom a srce mu ostane u imanu (vjerovanju), je kafir i nije vjernik kod Allaha.» (Fetava Kadihan, 3/573)

25. Ebul Feredž Abdur-Rahman ibn Ali ibnul Dževzi (597 h.g.)

Šesta stvar: «Abdullah ibn Ubejj i još jedna skupina sa njim bi govorili o Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ono što ne dolikuje. Pa kada bi to doprlo do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, oni bi govorili: "Mi smo se samo šalili i zabavljali". Pa Uzvišeni kaže Poslaniku: «*Reci* (tj. njima): *Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?*» Ovo spominje Dahhak. Riječi Uzvišenog: «*Ako ih upitaš*», tj. o njihovom ismijavanju, oni će sigurno reći: «*Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.*» tj. šalili smo se. Njegove riječi: «*Postali ste nevjernici.*», tj. ispoljili ste kufr nakon vašeg imana. Ovo ukazuje da su i šala i zbilja u izgovaranju riječi kufra podjednako ista stvar."» (Zadul mesir, 3/465)

26. Dželaluddin Abdullah ibn Nedžm ibn Šas el-Maliki (616 h.)

Riddet biva jasnim ispoljavanjem kufra, riječima koje za sobom povlače kufr ili djelom koje sadrži kufr. (Akdul dževahiri es-semine fi mezhebi alimil Medine, 3/297)

27. Burhanud-din Mahmud ibn Ahmed ibn Mazeh el-Hanefi (umro 616 h.g.)

Kaže u Muhitu: «Ko svojevoljno izgovori riječi kufra - a zna da su te riječi, riječi kufra - postao je nevjernik, pa makar i nevjerovao u njih. Takav je kafir kod svih učenjaka i ne opravdava se neznanjem. Ko dobrovoljno izgovori kufr svojim jezikom a srce mu ostane smireno u imanu takav je također kafir i neće mu koristiti ono što je u njegovom srcu.» (U meseli "Pravdanje neznanjem" ima (تفصيل) *tefsila (detaljnog pojašnjenja)*. Vrati se na knjigu 'El-Džehlu bi mesailil i'tikad ve hukmuhu' od Abdur-Rezzaka Meaša, koja je jedinstvena u ovom poglavlju.) (El-Fetava et-tatarehanijje od Alima ibnul Ala', 5/458)

28. Abdullah ibn Ahmed ibn Kudame el-Makdisi el-Hanbeli (umro 620 h.g.)

Govoreći o murtedu ibn Kudame kaže: «Post mu je neispravan i obaveza mu je - kada se vrati islamu - da naposti taj dan, bez obzira vratio se islamu u toku tog dana ili nakon njegova završetka, i bez obzira uradio riddet ubjeđenjem koje je kufr; sumnjom koja je kufr; ili riječima koje su kufr; ismijavanjem ili bez njega. Kaže Uzvišeni: «*A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."*» *Tevba*, 65-66. To zbog toga što je post ibadet od čijih je uvjeta nijjet kojeg je poništio riddet kao i kod namaza i hadža.» (El-Mugni, 4/370. Očito je da kufr kod ibn Kudame biva ubjeđenjem a i izgovaranjem riječi kufra.)

I kaže ibn Kudame: «Ko opsuje Allaha kafir je, bez obzira uradio u zbilji ili šali. Isti je slučaj sa onim ko se ismijava Allahom, Njegovim ajetima, poslanicima ili knjigama. Kaže

Uzvišeni: *«Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."» Tevba,* 65-66. Osoba koja se ismijavala, ne treba se zadovoljiti samo njegovom teobom, već se treba dobro kazniti, jer ako tako postupamo sa onim ko opsuje Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, (šejhul islam je stava da se takav ubija bez traženja pokajanja. op.prev.) onda je preče da se tako postupi sa onim ko psuje Allaha.» (El-Mugni, ibn Kudame, 12/298-299)

(Učenjaci su se usaglasili oko obaveznosti smrtne kazne za onoga koji vrijeđa Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pripisuje mu mahane, manjkavosti u njegovom porijeklu, Vjeri ili bilo kojoj drugoj odlici, iznoseći to indirektno ili poistovjećujući ga sa nečim želeći ga vrijeđati, potcjenjivati ili umanjivati njegove vrijednosti.

Važeći propis za onoga ko to čini je smrtna kazna bez ostavljanja mogućnosti pokajanja, jer je uznemirio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, onim što iziskuje dozvoljenost prosipanja njegove krvi, ako je musliman, ili prekidanje ugovora (garancije) i smrtna kazna ako je nemuslimanski stanovnik islamske države. (Eš-Šifa, 2/214) Preneseno iz knjige "Muhabbetu resulullah, ﷺ, bejne itibai vel ibtidai, Abdurreuf Muhammed Usman)

29. Osman ibn ebi Bekr poznat kao Ibnul Hadžib el-Maliki (umro 646 h.g.)

U 'Džamiul ummehat' on kaže: «Riddet je kufr nakon islama a biva ubjeđenjem; riječima u kojima ima kufra; i djelom koje sadrži kufr.» (Džamiul ummehat, 512 str.)

30. Ebu Abdullah Muhammed ibn Ahmed el-Kurtubi (671 h.)

El-Kurtubi je kao dokaz naveo riječi Kadi ebu Bekra u komentaru 55 i 56 ajeta sure Tevbe i nije ih prokomentarisao. El-Kurtubi kaže: «Kadi ebu Bekr kaže: "Oni su pome-

nute riječi izgovorili ili u zbilji ili u šali, a bilo kako bilo to je kufr, jer je ismijavanje kufrom kufr, u tome nema razilaženja među ulemom. Ozbiljnost je brat istine i znanja a ismijavanje brat neistine i neznanja. Naši učenjaci kažu: čitajte riječi Uzvišenog: *«oni upitaše: "Zbijaš li ti to s nama šalu?"-"Ne dao mi Allah da budem neznalica!" -reče on.» Bekare, 67.»* (El-Džami' li ahkamil Kur'an, imam El-Kurtubi, 8/197)

31. Muhjid-din Jahja ibn Šeref en-Nevevi eš-Šafi'ij (676 h.g.)

U svojoj knjizi Revdatu et-talibin, poglavlje o Riddetu, Nevevi kaže: «Riddet je presjecanje islama i biva ponekad riječima koje su kufr, a ponekad djelom. Djela koja iziskuju kufr su djela koja se učine namjerno i kojima se jasno ismijava vjera, poput sedžde kipu ili mjesecu, bacanje mushafa na smetlište, sihr u kojem ima obožavanja sunca i tome slično.» Imam Nevevi kaže: «U nekim komentarima moga šejha stoji da djelo samo po sebi nije kufr.» **Ovo je velika greška od strane komentatora koju sam spomenuo da bi ukazao na nju**, jer riddet biva riječima koje su kufr bez obzira izgovorio ih iz ubjeđenja, inata ili ismijavanja.» (Revdatu et-talibin, 7/253-284)

I kaže Nevevi u komentaru Muslimove zbirke kod govora o propisu sihra: «Neki sihr je kufr a neki nije kufr već veliki grijeh. Ako u njemu ima riječi ili djela koje iziskuju kufr onda je sihr kufr, u suprotnom ne. Što se tiče njegova izučavanja i poučavanja to je haram.» (Sahihu Muslim, poglavlje o sihru.)

(Ulema koja spominje da neki vid sihra nije kufr time misli na trik i obmanu madžioničara i njima sličnim u čijim djelima nema potpomaganja sa šejtanima ili džinima. op.prev.)

(Kaže Allah: (وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ)

-«A Sulejman nije bio nevjernik, - šejtani su nevjernici učeći ljude sihru...» Bekare, 102)

32. Šihabud-din Ahmed ibn Idris el-Karafi el-Maliki (684 h.g.)

Postoje dvije vrste kufra: Kufr oko kojeg je koncenzus-saglasnost uleme, i kufr oko kojeg postoji razilaženje. Što se tiče kufra oko kojeg je koncenzus-saglasnost uleme poput činjenja širka i negiranja nužno poznatih stvari u vjeri, poput negiranja obaveze namaza, posta i tome slično, zatim kufr koji se čini djelom poput bacanja mushafa na smetljište, negiranje proživljenja ili poslanstva, kao i opisivanje Uzvišenog da ne zna, da ne želi, da nije živ i tome slično. Što se tiče kufra oko kojeg postoji razilaženje...(Envarul buruk fi envail furuk, 1/224) (Što se pak tiče ashaba kod njih nije bilo razilaženja po pitanju kufra osobe koja ostavi namaz, pa makar priznavao obaveznost klanjanja namaza. Ajeti i hadisi koji govore o kufru osobe koja ne klanja su brojni i jasni.)

I kaže: «Osnova kufra je kršenje *Allahova rububijjeta (Gospodar, Vladar, Zakonodavac, Opskrbitelj, Svemoćan, Sveznajući, Koji daje život i smrt, itd.)* a biva ili zbog džehla o postojanju Stvoritelja, ili zbog nepoznavanja Njegovih uzvišenih svojstava. Kufr se može učiniti djelom poput bacanja mushafa na smetljište, sedžde kipu, odlaskom u crkve na njihove svečanosti i u njihovoj odjeći.» (Envarul buruk fi envail furuk, 4/258)

U Zehiri stoji: «Riddet predstavlja presjecanje islama od strane (مكلّف) *mukellefa (šerijatskog obveznika, punonjetnog i normalnog)* - oko nepunoljetne osobe postoji razilaženje - riječima ili djelom poput bacanja mushafa na smetljište. A oba vida (kufr koji se čini riječima i djelima) imaju svoje stepene ispoljenosti ili skrivenosti.» (Zehire, 12/13)

33. Šejhul-islam Ahmed ibn Abdul-Halim ibn Tejmijje (728 h.)

Ovi, koji zastupaju govor Džehma i Salihija, jasno kažu da psovanje Allaha i Njegova Poslanika, ﷺ, trojstvo i svaka riječ kufra, nije kufr po unutrašnjosti, već vanjštinom ukazuje na kufr, te da je moguće da onaj ko psuje i vrijeđa Allaha, ﷻ, vjeru Poslanika, ﷺ, svojom unutrinom poznaje Allaha, da je

(موحد) *muwehhid (jednobožac ispravnog vjerovanja)* i vjernik u Njega. A kada im se dostavi dokaz iz šerijatskog teksta ili koncenzusa-saglasnosti uleme da je dotični kafir, kako vanjštinom tako i nutrinom, oni kažu: "To za sobom povlači utjerivanje u laž unutrašnjosti a iman povlači nepostojanje toga". Kažemo im: Imamo dvije poznate stvari. Jedna je opšte poznata stvar u vjeri a druga je opšte poznata kod nas samih ako o njoj dobro razmislimo.

Što se tiče prve stvari, mi znamo da je onaj ko opsuje Allaha i Njegova Poslanika, dobrovoljno bez prisile, kao i onaj ko dobrovoljno bez prisile izgovori riječi kufra, ismijava se Allahom, Njegovim ajetima i Poslanikom - kafir u unutrini i spoljašnjosti. A što se tiče onih koji kažu da takav može biti nutrinom vjernik s vanjštinom kafir, neispravnost njegova govora je opće poznata stvar u vjeri. Allah, Subhanehu ve Te'ala, je spomenuo u Kur'anu riječi nevjernika i presudio im kufrom i zasluženom prijetnjom. Da su ove njihove nevjerničke riječi bile na stepenu svjedočanstva onih koji svjedoče protiv njih ili na stepenu priznanja u kojem griješi onaj koji priznaje, onda ih Allah, Subhanehu ve Te'ala, ne bi učinio od onih kojima je zaprijećeno kaznom zbog svjedočenja koje može biti istinito ili lažno. Naprotiv, ne bi ih trebao kazniti osim u slučaju iskrenog svjedočenja. Ovo je poput riječi Allaha: *«Nevjernici su oni koji govore: 'Allah je jedan od trojice!'» Maide, 73.* I riječi Uzvišenog: *«Nevjernici su oni koji govore: 'Bog je - Mesih, sin Merjemin!'» Maide, 17*, i slično tome.

Što se tiče drugog slučaja, ako srce iskreno vjeruje u Poslanika, te da je on Allahov Poslanik, voli i cijeni Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, - to ga sprječava da ga vrijeđa i proklinje. Nemoguće je takvo nešto pojmiti osim ako se radi o omalovažavanju Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove časti. Iz toga se zaključuje da puko ubjeđenje u njegovu iskrenost ne može biti iman osim uz ljubav prema Poslaniku i njegovim uvažavanjem u srcu. (Medžmu'ul fetava, 7/557-558)

I kaže ibn Tejmijje: «Riječi Uzvišenog: «*Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri -, čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika, - zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.- To su oni čija je srca i sluh i vid Allah zapečatio, i oni su zaista nemarni; oni će, nema sumnje, na onom svijetu biti izgubljeni.» Nahl, 106-109*. Uzvišeni spominje onoga ko učini kufr nakon imana i njegovu kaznu na ahiretu, pa potom kaže: «*zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.» Nahl, 107*. Uzvišeni je pojasnio da su prijetnju zaslužili upravo zbog ove stvari (Tj. zaslužili su kufr zbog davanja prednosti dunjaluku nad ahiretom.). Poznato je da poglavlje srčanog ubjeđenja i poricanja, znanja i džehla, nije poput poglavlja ljubavi i mržnje. Oni (murdžije i džehmije) govore da su pomenuti ljudi zaslužili prijetnju zato što je nestalo ubjeđenja i imana iz njihovih srca a sebeb-uzrok toga može biti davanje prednosti dunjaluku nad ahiretom. Allah je davanje prednosti dunjaluku nad ahiretom učinio osnovom koja vodi u propast, a davanje prednosti dunjaluku nad ahiretom može biti uz znanje i vjerovanje da kufr šteti na ahiretu i da na ahiretu kao takav neće imati nikakva udjela.

Također, Uzvišeni je iz nevjerstva izuzeo prisiljenog, a kada bi kufr bio ograničen samo na srčano poricanje i neznanje ne bi izuzeo prisiljenog jer je nemoguće nekoga prisiliti na ubjeđenje. Na osnovu toga saznajemo da je izgovaranje kufra kufr osim u stanju prisile.

Riječi Uzvišenog: «*Ali onaj ko prsa otvori kufru,*» tj. zbog davanja prednosti dunjaluku nad ahiretom. U tom značenju su i riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: «*Čovjek će osvanuti kao vjernik a zanoćiti kao nevjernik, prodajući svoju vjeru za nešto od dunjaluka.*»(Hadis bilježi Muslim, knjiga o

imanu, poglavlje o Podsticanju na činjenje dobrih djela prije pojave fitni.) Stoga ko bez prisile govori riječi kufra takav ne govori a da njegova prsa nisu otvorena kufru.» (Medžmu'ul fetava, 7/561. Komentar: Šejhul-islam ovdje konstatuje da je onaj ko bez prisile izgovori riječi kufra otvorio prsa kufru pa makar sebeb-uzrok toga bila ljubav prema dunjaluku i njegovim nasladama.)

I kaže ibn Tejmijje: «A ako neko prigovori da Uzvišeni kaže:'*«Ali onaj ko prsa otvori kufru,»* odgovaramo: Ovo se poklapa sa početkom ajeta, jer ko učini kufr bez prisile taj je svoja prsa otvorio kufru. U suprotnom, da nije tako, prvi dio ajeta bi bio oprečan zadnjem. Jer da se pod onim ko učini kufr cilja onaj ko otvori prsa - a to može biti i bez prisile - ne bi izuzeo prisiljenog, već bi bilo obaveza da izuzme i prisiljenog i onoga ko nije prisiljen ako svoja prsa ne otvori kufru. Stoga, ukoliko čovjek dobrovoljno izgovori riječi kufra taj je otvorio prsa kufru. Na to upućuju riječi Uzvišenog: « *Licemjeri se plaše da se vjernicima ne objavi sura koja bi im otkrila ono što je u srcima licemjera. Reci: "Samo se vi rugajte, Allah će doista na vidjelo iznijeti ono čega se vi plašite." A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici." Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci.» Tevba, 64-66.* Uzvišeni nas je obavijestio da su postali nevjernici nakon njihova imana pored toga što su rekli da su izgovorili kufr ne vjerujući u njega, i da su to izgovorili u šali i zabavi. Uzvišeni je pojasnio da je ismijavanje Allahovim ajetima kufr a to neće učiniti osim onaj ko je svoja prsa otvorio ovim riječima (tj. riječima kufra). Da je u njegovom srcu bilo imana spriječio bi ga da izgovori ove riječi.» (Medžmu'ul fetava, 7/220)

I kaže također ibn Tejmijje: «Uzvišeni kaže: «*A licemjeri govore: "Mi vjerujemo u Allaha i Poslanika i pokoravamo se",*

- zatim neki od njih glave okreću; nisu oni vjernici. Kad budu pozvani Allahu i Poslaniku Njegovu da im On presudi, neki od njih odjednom leđa okrenu; samo ako znaju da je pravda na njihovoj strani, dolaze mu poslušno. Da li su im srca bolesna, ili sumnjaju, ili strahuju da će Allah i Poslanik Njegov prema njima nepravedno postupiti? Nijedno, nego žele da drugima nepravdu učine. Kad se vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im on presudi, samo reknu: "Slušamo i pokoravamo se!' - Oni neće uspjeti.» Nur 47-51. Uzvišeni je pojasnio da je onaj ko ostavi pokornost Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i okrene glavu od njegova suda - munafik, a ne vjernik. Vjernik je onaj ko kaže: "Čuli smo i pokoravamo se". Ako se nifak nastanjuje i iman nestaje samo zbog okretanja glave od suda Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i željom za parničenjem pred drugim (mimo Poslanika) - što predstavlja ostavljanje djela (a ne njegovo činjenje. op.prev.) čiji sebeb-uzrok može biti veliki (الشَّهوة) šehvet - pa kakav je tek onda slučaj sa vrijeđanjem i psovkom Allahova Poslanika, ﷺ, i tome slično.» (Sarimul meslul, 43 str.)

I kaže ibn Tejmijje: «Nema razlike između onoga ko vjeruje da je Allah njegov Gospodar i da mu je Allah naredio tu stvar pa govori: Neću mu se pokoriti jer je Njegova naredba neispravna i netačna, i onoga ko vjeruje da je Muhammed Allahov Poslanik, da je iskren i da ga je obaveza slijediti u onome što obavijesti i naredbi a zatim ga vrijeđa i kudi ili omalovažava onako kako to ne dolikuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. To zbog toga što je iman je govor i djelo. Ko vjeruje u jednoću Uzvišenog Allaha, i poslanstvo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, zatim to ubjeđenje ne proprati (الإكرام) ikramom i veličanjem - a to je stanje u srcu čiji se tragovi odražavaju na organima tijela - već nasuprot tome proprati ga potcjenjivanjem i omalovažavanjem, riječima ili djelom, onda je prisutnost takvog vjerovanja poput njegove odsutnosti. Pomenuto stanje nužno iziskuje fesad-

nered takvog ubjeđenja i otklanja od njega ono što je dobro i lijepo. Imanska ubjeđenja čiste i popravljaju duše, **stoga kada nema čistoće duše i njene popravke to je zbog toga što se ubjeđenje nije ukorijenilo u srcu, niti je postalo svojstvo duše**. Ako znanje o imanu koji je obavezan ne bude neodvojivo svojstvo čovjekovog srca, neće mu koristiti, već će biti na stepenu govora i misli duše. Spas se ne može ostvariti osim jekinom-ubjeđenjem u srcu pa makar bio koliko trun. To je između roba i Allaha, **a što se nas tiče mi sudimo na osnovu onoga što čovjek ispolji od riječi ili djela**.» (Sarimul meslul)

I kaže ibn Tejmijje: «Zaista je psovanje Allaha ili Poslanika, ﷺ, kufr, unutarnji i spoljašnji. Bez obzira vjerovao onaj ko psuje da je to zabranjeno ili ohalalio psovanje ili bio zanešen od svog vjerovanja. Ovo je stav fekiha i ostalih sljedbenika ehli sunneta koji kažu da je iman govor i djelo.»

Od imama Šafije se prenosi da je upitan o onome ko se ismijava sa nekim od Allahovih ajeta pa je rekao: «"On je kafir." Kao dokaz naveo je riječi Uzvišenog: «*Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."*» *Tevba*, 65-66. Tako kažu naši drugovi a i drugi: da je onaj ko opsuje Allaha - kafir, bez obzira opsovao u zbilji ili u šali. Dokaz je pomenuti ajet. Ovo je istina mimo koje nema druge. Treba također znati da riječi onih koji kažu da je sebeb-uzrok kufra psovača ohalaljivanje psovke - velika greška i posrtaj sa više aspekata:

Prvi: Pomenuta priča koja se pripisuje pravnicima da psovač ukoliko ohalali psovku postaje nevjernik u suprotnom ne postaje nevjernik - nema osnove, već je Kadi Ijad prenosi iz knjige nekog od apologetičara koji je prenose od pravnika. A oni (apologetičari) su pripisali ovaj govor pravnicima misleći da se poklapa sa njihovim osnovama, ili su ga pak čuli od onih koji se pripisuju fikhu a čiji se govor ne uzima u obzir. Spomenuli smo citate pravnika i njihov koncenzus-

saglasnost kojeg prenose oni koji bolje poznaju njihov mezheb. **Zato neka niko ne pomisli da u meseli ima razilaženja koje meselu čini od mesela u kojim ima mjesta za idžtihad i razilaženje. To je greška.** Niko nije u stanju da spomene jednog pravnika, imama u fetvama koji je spomenuo pomenuto podvajanje (tj. podvajanje između onoga ko opsuje ohalalivši psovku i onoga ko opsuje ne ohalalivši je. op.prev.).

Drugi: Ako je psovka kufr u slučaju dozvoljavanja, onda to znači vjerovanje da je psovka dozvoljena. Onaj ko vjeruje da je dozvoljeno ono što je Allah zabranio nevjernik je. Nema sumnje da je nevjernik onaj ko vjeruje da su opće poznati harami dozvoljeni. Međutim, nema razlike između psovke Poslanika, ﷺ; i potvore vjernika; laži na Poslanika, ﷺ; i ogovaranja vjernika; i tome sličnih stvari koje je Allah zabranio. Jer onaj ko uradi bilo šta od toga smatrajući to dozvoljenim nevjernik je. Ali pored toga nije dozvoljeno da kažemo: Ko potvori muslimana ili ga ogovara nevjernik je - a time ciljamo ako ohalali pomenuti grijeh.

Treći: Vjerovanje dozvoljenosti psovke je kufr samo po sebi, bez da uopšte i bude psovke. Ako psovka ne bi imala uticaja na propis tekfira, već vjerovanja, onda bi to bilo oprečno onome na čemu je koncenzus-saglasnost uleme.

Četvrti: Ako je vjerovanje dozvoljenosti psovke ono što izvodi čovjeka iz vjere, onda u samoj psovci nema ničega što ukazuje da psovač smatra psovku dozvoljenom. To bi značilo da se psovač ne smije protekfiriti a posebno ako kaže: 'Ja vjerujem da je ovo haram ali sam izgovorio u srdžbi, šali ili zabavi', kao što su munafici rekli: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Ili kada bi neko rekao: 'Potvorio sam i slagao na tog i tog čovjeka u šali i zabavi'. Ako bi neko rekao da takvi[1] nisu nevjernici onda bi to bilo oprečno Kur'anskom tekstu. A ako kažu da su nevjernici onda je to (shodno njihovoj osnovi) tekfir bez opravdanog razloga jer psovku ne smatraju uzrokom tekfira. [1](psovači Allaha, vjere, Poslanika, koji smatraju da je psovka zabranjena. op.prev.)

Tekfir ne može biti zasnovan na osnovu dvosmislene stvari, stoga ako psovač kaže: Ja vjerujem da je to grijeh i nepokornost ali ga radim, kako će ga onda oni protekfiriti ako psovka (sama po sebi) nije kufr kod njih? Zato Uzvišeni kaže: *"Ne ispričavajte se! Postali ste nevjernici nakon što ste bili vjernici"*, a nije rekao: Slagali ste kada ste rekli da ste samo razgovarali i zabavljali se. Uzvišeni im ovdje nije rekao da lažu kao što je to rekao na drugim mjestima kada su oni spominjali svoje opravdanje koje bi ih spasilo kufra da su bili iskreni. Naprotiv Uzvišeni ih je obavijestio da su ovim razgovorom i zabavljanjem postali nevjernici nakon njihova imana.» (Sarimul meslul, 514-517. Rezime govora šejhul islama ibn Tejmijje je da onaj ko opsuje Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, postaje nevjernik samom psovkom, bez obzira smatrao da je psovka dozvoljena ili ne, vjerovao u to ili ne, i bez obzira opsovao u zbilji ili šali.)

34. Alauddin Abdul Aziz ibn Ahmed el-Buhari el-Hanefi (730)

On je prenio riječi Bezdevija: «Ismijavanje riddetom je kufr, ne zbog stvari kojom se ismijava već samim ismijavanjem, jer je onaj ko se ismijava zadovoljan i to dobrovoljno čini. Ismijavanje riječima u kojima ima kufra predstavlja omalovažavanje istinske vjere, a onaj ko to čini je murted osim ako se ne radi o onome ko je prisiljen jer on svojim srcem ne vjeruje u ono na što je prisiljen.»

Nakon toga prokomentarisao je njegov govor rekavši: «Njegove riječi "ne zbog stvari kojom se ismijava već samim ismijavanjem", su odgovor onima koji kažu da riddet biva promjenom vjerovanja kojeg ovdje nema zbog prisustva ismijavanja koje je oprečno zadovoljstvu Njegovim sudom. Stoga - kažu - ne treba ismijavanje riddetom smatrati kufrom kao i u slučaju prisile. Pa im Bezdevi odgovara: "Ismijavanje riddetom je kufr, ne zbog stvari kojom se ismijava

već samim ismijavanjem", tj. mi mu nismo presudili kufrom uzimajući u obzir da on vjeruje u ono čime se ismijavao od kufra, već smo mu presudili kufrom uzimajući u obzir da je samo ismijavanje kufrom - kufr. Jer onaj ko se ismijava, iako nije zadovoljan propisom kojim se ismijava, on je ipak ozbiljan u njegovom izgovoru (tj. nije pogriješio. op.prev.), sam je odabrao sebeb-uzrok i zadovoljan je njime.

Ako bi neko u šali opsovao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili tvrdio da Allah ima ortaka - takav se smatra čovjekom koji je zadovoljan izgovaranjem tih riječi, jer je sam odabrao da ih izgovori, pa makar ne vjerovao u ono na što ukazuju njegove riječi od ismijavanja i omalovažavanja vjere u šali što predstavlja kufr. Kaže Uzvišeni: «*Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."*» *Tevba,* 65-66. Stoga onaj ko izgovori kufr u šali postaje murted tom šalom jer omalovažava istinitu vjeru, a ne zbog toga što vjeruje u ono čime se šalio od kufra. S tim što obje stvari (i ismijavanje kufrom i vjerovanje u ono čime se ismijavao od kufra. op.prev.) utiču na nestanak imana i pritvrđivanje kufra za razliku od onoga ko je prisiljen, jer on nije zadovoljan ni sebebom-uzrokom ni sudom, već u nuždi izgovara kufr jezikom, ne vjerujući u njega, da bi od sebe odstranio šer-zlo.

Ne može se reći da i onaj ko se šali također ne vjeruje u kufr jer mi kažemo da on vjeruje u njega zbog toga što je obaveza vjerovati da je zabranjeno ismijavati se vjerom, i da je obaveza biti nezadovoljan ismijavanjem vjere. Pa kada se zadovoljio sa ismijavanjem, vjerujuću u njega postao je nevjernik, kako stoji u komentarima ovog djela.» (Kešful esrar šerhu usulil Bezdevi 4/600)

35. Ubejdullah ibn Mesud el-Mahbubi el-Buhari el-Hanefi (umro 747 h.g.)

U Tevdihu šejh Ubejdullah ibn Mesud kaže: «Ismijavanje riddetom je kufr jer predstavlja omalovažavanje vjere, tako da biva murtedom samim ismijavanjem, tj. nije uzrok njegova kufra vjerovanje u riječi kufra koje je izgovorio ismijavajući se, jer on ne vjeruje u njihovo značenje (već ih je izgovorio u šali ismijavajući se. op.prev.). On je kafir samim ismijavanjem jer to predstavlja omalovažavanje vjere a to je kufr, da nas Allah sačuva od njega.» (Et-Tevdih šerhu et-tenkih, 2/402)

36. Zejnud-din Omer ibn Muzfir el-Verdi eš-Šafi'ij (749 h.g.)

U svojoj poeziji 'El-Behdže', govoreći o riddetu, on kaže: «Najgori kufr je otpadništvo muslimana mukellefa (obveznika), riječima ili djelom, inatom, ismijavanjem ili ubjeđenjem, poput bacanja časnog mushafa na smetljište ili sedžde zvijezdi i kipu.» (Behdžetul havi, 191 str. Ova poezija se sastoji od 5000 stihova koji govore o šafijskom fikhu. Ima nekoliko komentara od kojih je najpoznatiji El-Gurerul behijje šerhu behdžetil verdijje, od Zekerijje Ensarija.)

37. Hafiz Muhammed ibn ebi Bekr ibnul Kajjim el-Dževzijje (umro 751 h.g.)

U svojoj knjizi o namazu Ibnul Kajjim kaže: «**Postoje dva ogranka imana: Ogranak riječi i ogranak djela. Isto tako i kufr ima dva ogranka: Ogranak riječi i ogranak djela.** Postoji ogranaka imana u riječima čijim nestankom nestaje iman. Isto tako postoji ogranaka imana u djelima čijim nestankom nestaje iman. Isti je slučaj i sa ograncima kufra u riječima i djelima. Kako god čovjek čini kufr dobrovoljnim izgovaranjem riječi kufra - što predstavlja ogranak kufra - isto tako čini kufr činjenjem nekih od njegovih ogranaka poput sedžde kipu, omalovažavanja mushafa...» Potom Ibnul Kajjim kaže: «Ako iman nestaje nestankom djela srca onda nije nimalo čudno da ne-

stane nestankom najvećeg djela koje se čini organima tijela.» (Kitabus-salati, 53-54 str.) Ibnul Kajjim, rahimehullahu Te'ala, konstatuje da su neka djela udova, poput namaza, uvjet ispravnosti imana, poput djela srca čijim nestankom iman nestaje.

I kaže imam Ibnul Kajjim u svojoj *'Nuniji'* negirajući murdžijama i džehmijama njihovu akidu: «Takav je irdža', kad priznaš Obožavatelja postaješ potpuna imana; - Bacaj mushafe na smetljišta, ruši Kabu i što više grijeha čini; - Ubij ako možeš sve muvehhide-ispravne akide, i traži bereket od sveštenika i krsta; - Otvoreno, bez skrivanja, vrijeđaj sve poslanike koje On poslao; - A i kad vidiš kamenje učini im sedždu, isto tako kipovima i idolima; - Samo priznaj da je Allah jedini koji je sve stvorio; - I priznaj da je Njegov Poslanik istinski od Njega poslat objavom i Kur'anom; - I bićeš istinski vjernik, a sve spomenuto ti je samo grijeh a ne nevjerstvo; - To je irdža' kod njihovih gulata (fanatika) i svakog džehmije šejtanova brata.» (El-Kafijetu eš-šafije fil intisar lil firkati en-nadžije sa komentarom od Ibn Isa'a Tevdihul mekasid ve tashihul kavaid. Komentarišući ove stihove komentator (tj. ibn Isa) kaže: «Pisac je nakon toga pojasnio šta zagovaraju murdžije. Ukoliko čovjek prizna da je samo Allah Stvoritelj, i da je Poslanik istinski poslat od Njega - to je imạn kod murdžijạ pa makar nakon toga radio štạ radio, sve to je grijeh a nije kufr. Bacaj mushafe na smetlištạ, ruši Kabu, ubij ako možeš sve muvehhide i vrijeđaj sve poslanike, sve to ti neće škoditi ako priznaš da je Allah Stvoritelj i da je Muhammed, صلى الله عليه وسلم, istina. To je vjerovanje ekstremnih džehmija.» (Tevdihul mekasid ve tashihul kavaid, 2/117. Kažem: Ove riječi pisca i komentatora ukazuju da su pomenutạ djela kufr pa makar čovjek vjerovao i priznavao šehadet.)

I kaže Ibnul Kajjim u svojoj knjizi 'I'lamu el-muveki'in': «Prethodno smo spomenuli da čovjek koji je u pustinji našạo svoju jahalicu i rekao: 'Allahu moj Ti si moj roba ja Tvoj gospodar', pogriješivši zbog prevelike radosti - nije time postạo nevjernik pored toga što je izgovorio jasan kufr jer ga nije že-

lio (tj. nije želio izgovoriti kufr). Isti je slučaj sa onim ko bude prisiljen na riječi kufra, nije nevjernik jer ga ne želi. Za razliku od onoga ko se ismijava i šali. Takvog obavezuje talak (razvod braka) i kufr, iako se šalio, jer je ciljao da izgovori te riječi (tj. ukoliko u šali dadne ženi talak (razvod braka) računaće se talakom i ukoliko u šali izgovori kufr računaće se kufrom. op.prev.). Njegova šala i ismijavanje mu nije valjano opravdanje za razliku od onoga ko bude prisiljen, ko pogriješi, ili zaboravi, a koji se opravdavaju. Ko se ismijava riječima kufra, a nije prisiljen, niti se radi o grešci i zaboravu, taj dobrovoljno izgovara riječi koje želi. Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nisu učinili ismijavanje valjanim opravdanjem. Naprotiv ko to čini zaslužuje kaznu. Zar ne vidiš kako je Allah opravdao prisiljenog u izgovaranju riječi kufra ukoliko mu srce ostane smireno u imanu, a nije opravdao onoga ko se ismijava već, naprotiv, kaže: «*A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: «Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.» Reci: «Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.»Tevbe,65*» (I'lamu el-muveki'in an rabbil alemin, 3/63)

38. Tekijjud-din Ali ibn Abdul-Kafi es-Subki eš-Šafi'ij (756 h.g.)

U svojim Fetvama Subki kaže: «Tekfir je šerijatski propis čiji je sebeb-uzrok negiranje rububijeta (Allahova gospodarstva), vahdanijeta (Allahove jednoće) ili poslanstva. Isto tako riječ ili djelo kojeg je Zakonodavac nazvao kufrom pa makar ga ne pratila negacija.» (Fetava es-Subki, 2/586)

39. Muhammed ibn Muflih el-Makdisi el-Hanbeli (763 h.g.)

«Murted je onaj ko dobrovoljno, nakon svoga islama, uradi kufr pa makar i u šali... skupina učenjaka navodi: Ili uradi sedždu suncu, mjesecu...» (Furu', 6/164)

40. Hafiz Ismail ibn Omer ibn Kesir (umro 774 h.g.)

U svom predivnom tefsiru 'Tefsirul Kur'anil azim', kod riječi Uzvišenog: «*Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri -, čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika, zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.To su oni čija je srca i sluh i vid Allah zapečatio, i oni su zaista nemarni; oni će, nema sumnje, na onom svijetu biti izgubljeni.*» *Nahl.* Ibn Kesir kaže: «Allah nas obavještava o onome ko nakon imana i upute uradi kufr, otvori prsa kufru i smiri se uz njega. Allah se na njih rasrdio zbog njihova znanja o imanu nakon kojeg je uslijedilo skretanje od njega. Njima na ahiretu pripada teška kazna jer su dali prednost ovom svijetu nad ahiretom, te su uradili ono što su uradili od riddeta zbog dunjaluka. Što se tiče riječi Allaha: *'Osim onoga ko bude prisiljen a srce mu ostane smireno u imanu.'* Ovo je izuzetak po pitanju onoga ko izgovori riječi kufra svojim jezikom i poistovjeti se sa mušricima zbog prisile, ali njegovo srce odbija ono što izgovara jezik i ostaje smireno u vjerovanju u Allaha i Poslanika, ﷺ.»

41. Šejh Halil ibn Ishak el-Maliki (umro 776 h.g.)

U Muhtesaru, kod poglavlja o riddetu, on kaže: «Riddet je jasan kufr muslimana riječima koje ga iziskuju ili djelom koje ga sadrži, poput bacanja mushafa na smetljište, nošenje zennara, sihr...» (Muhtesaru Halil, 281 str.)

42. Muhammed ibn Abdur-Rahman el-Usmani eš-Šafi'ij (780)

Riddet znači presjecanje islama riječima, djelom ili nijjetom. (Rahmetul umme fi ihtilafi el-eimme, 490 str.)

43. Alim ibn Ala' el-Enderbeti ed-Dehlevi el-Hanefi (786 h.g.)

U svom djelu 'Fetava et-tatatehanijje' on je bez ikakvog komentara prenio govor Burhanuddina a potom rekao: «U Nisabu stoji: "Šejhovi se razilaze po pitanju čovjeka koji izgovori riječi kufra ne vjerujući u njih. Ispravan stav je da je takav nevjernik jer omalovažava vjeru.» (El-Fetava et-tatarehanijje od Alima ibnul Ala', 5/459)

44. Saduddin ibn Mesud ibn Omer et-Teftezani eš-Šafi'ij (792)

Ko se ismijava riddetom postaje murted samim ismijavanjem jer je to omalovažavanje vjere što ukazuje da je došlo do promjene ubjeđenja-akide. Dokaz tome su riječi Uzvišenog: *"Mi smo samo razgovarali i zabavljali se."* U ajetu je odgovor onima koji kažu da riddet biva samo promjenom ubjeđenja-akide, vjerovanja.» (Šerhu et-telvih ala et-tevdih, 2/402-403)

45. Bedrud-din ibn Muhammed ez-Zerkeši eš-Šafi'ij (794 h.g.)

Kaže Uzvišeni: *«Reci: «Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.» Tevba,* 65-66. Ko u šali izgovori riječi kufra nevjernik je pa makar i ne ciljao kufr. Isto tako haram je čovjeku da u šali, ne ciljajući krađu, uzme imetak drugog.» (El-Mensur fil kavaid el fikhijje, 2/380)

46. Hafiz Abdur-Rahman ibn Redžeb el-Hanbeli (umro 795 h.)

U svom djelu 'Džamiul ulumi vel hikem', ibn Redžeb kaže: «Čovjek može izaći iz vjere i napustiti džemat pored toga što izgovara šehadet i tvrdi da je musliman, kao kada bi zanegirao nešto od ruknova islama, opsovao Allaha ili Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili svjesno zanegirao

neke meleke, poslanike ili knjige koje su spomenute u Kur'anu.»(Pogledaj komentar 14. hadisa iz Erbeune en-Nevevijje.)

I kaže također: «Ostavljanje vjere i napuštanje džemata znači otpadništvo od dini islama pa makar čovjek izgovarao šehadet. Ako bi opsovao Allaha ili Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a izgovarao šehadet, njegova krv bi opet bila dozvoljena jer je pomenutim djelom napustio vjeru. Isto, ako bi omalovažio mushaf i bacio na smetljište ili zanegirao nužno poznatu stvar u dini islamu poput namaza, i tome sličnih stvari koje izvode iz vjere.» (Erbeune en-Nevevijje)

47. Burhanud-din Ibrahim ibn Ferhun J'ameri el-Maliki (799)

Riddet - Allaha molim da nas sačuva od njega i podari lijep završetak - predstavlja kufr nakon islama. Ibnul Hadžib kaže: «Riddet biva ubjeđenjem, riječima u kojima ima kufra i djelom koje sadrži kufr.» (Pogledaj Tebsiretul hukkam fi usulil akdije ve menahidžil ahkam, 2/192. To što je prenio govor ibn Hadžiba bez ikakva komentara ukazuje da se slaže s njime.)

48. Muhammed ibn Šihab el-Bezzaz el-Hanefi (umro 827 h.g.)

Ko podstakne čovjeka da izgovori riječi kufra - nevjernik je pa makar to uradaio u šali i smijanju. (El fetava el-Bezzazijje ala hašijetil fetava el-hindijje, 6/337)

49. Muhammed ibnul Murteda ibnul Vezir es-San'ani (840)

Čudno je kako protivnici od Behašima (sljedbenici mutezilije Ebu Hašima el-Džibaija) nisu podržali tekfir kršćana koji govore: "Allah je jedan od trojice", i onih koji govore ono što oni (kršćani) govore, pored jasnog Kur'anskog teksta o njihovom kufru, osim - kako tvrde - ako u to budu vjerovali. Oni su se očitom Kur'anskom tekstu suprostavili općenitom

značenju riječi Uzvišenog: *"Ali oni koji prsa svoja kufru otvore..."* Na osnovu toga kod njih nema riječi i djela koja su kufr osim uz ubjeđenje, pa makar se radilo o ubistvu vjerovjesnika. Ubjeđenje je stvar koja je nama skrivena tako da - shodno njihovom govoru - nikada ne bismo bili u stanju konstatovati kufr kafira osim uz poseban šerijatski tekst za određenu osobu. Jedna skupina učenjaka islama kaže da musliman nije nevjernik izgovaranjem riječi kufra osim ako onaj ko ih izgovori zna da su riječi kufra, za razliku od Behašima koji kažu: "Neće biti nevjernik pa makar i znao da su riječi kufra sve dok ne povjeruje u njih." (Dakle postoji razlika u uvjetovanju znanja da su riječi kufr, kako bi se odstranila prepreka džehla, i uvjetovanja vjerovanja u riječi kufra.)

Ebu Hašim i njegovi drugovi su pretjerali jer kažu da ovaj ajet ukazuje da čovjek koji ne vjeruje u kufr ali ga jasno izgovori time što opsuje sve poslanike, odriče se od njih i utjeruje u laž, a nije prisiljen na to i zna da je to kufr - nije nevjernik. Ovo je također mišljenje koje je odabrao Zamahšeri u svom Kešafu. On je otvorenost prsa prema kufru protumačio zadovoljstvom kufrom i vjerovanjem u njega. Ovo je također mišljenje imama Jahje i emira Husejna ibn Muhammeda.

Pomenuto mišljenje je neispravno zbog dvije stvari:

1. Jasno suprostavljanje riječima Allaha Uzvišenog: *«Nevjernici su oni koji govore: «Allah je jedan od trojice!» A samo je jedan Bog!» Maida, 73.* Allah Uzvišeni je presudio kufrom onome ko izgovori ove riječi i nije za njegov kufr uslovio nikakav uvjet (tj. nije uslovio ubjeđenje u pomenute riječi niti poricanje i tome slično.) osim prisile koja se izuzima zbog šerijatskog teksta (tj. u riječima Uzvišenog: "Osim onoga ko bude prisiljen.") i koncenzusa. Stoga ukoliko bi mukellef (obveznik) dobrovoljno, bez prisile, izgovorio riječi kršćana za koje Kur'an spominje da su kufr, a ne bude vjerovao u ispravnost tih riječi - oni (Behašime-mutezilije) ga ne tekfire. Time su mutezile izopačile meselu pa su protekfirili

džahila koji čini grijeh a nazvali muslimanom onoga ko svjesno poriče svojim jezikom. (Isarul hakki alel halki, 418 str.)

50. Alaud-din Ali ibn Halil et-Tarablusi el-Hanefi (844 h.g.)

Riddet - Allaha molim da nas sačuva od njega i podari nam lijep završetak - predstavlja kufr nakon islama. Riddet biva ubjeđenjem, riječima u kojima ima kufra i djelom koje sadrži kufr... Što se tiče riječi koje iziskuju kufr poput negiranja onoga što je nužno poznato u dini islamu poput namaza, posta... Što se tiče djela koje sadrži kufr poput odlaska u crkve, nošenje zennara za vrijeme njihovih praznika, bacanje nedžaseta na crni kamen ili bacanje mushafa na smetljište. Isto tako ako bi svoju nogu stavio na mushaf. Ovi postupci ukazuju na kufr. (Muinul hukkam fima jetereddedu bejnel hasmejni minel ahkam, 144 str. Pogledaj šestu napomenu na 15 str.)

51. Hafiz Ahmed ibn Ali ibn Hadžer el-Askalani (852 h.g.)

U svojoj knjizi Fethul Bari, Ibn Hadžer kaže: «Govor se ovdje veže za dvije stvari:

- Prva: Činjenica da je iman govor i djelo;
- Druga: Činjenica da se iman povećava i smanjuje.

Što se tiče govora pod njim se cilja izgovor šehadeta. A što se tiče djela: pod njim se cilja djelo srca i djelo organa tijela da bi na taj način obuhvatio ubjeđenje i ibadete. Cilj onih koji su pomeute stvari spomenuli u definiciji imana i onih koji nisu se veže za ono što važi kod Allaha. Selefi kažu: "Iman je vjerovanje srcem, izgovor jezikom i rad organima tijela". Time su ciljali da su djela uvjet potpunosti imana. Odatle potiče i njihov govor o povećanju i smanjivanju imana kako ćemo kasnije pojasniti. Murdžije kažu: "Iman je samo vjerovanje i izgovor". Dok keramije kažu: "Iman je samo izgovor". Mutezile pak kažu: "Iman je vjerovanje, govor i djelo". Razlika između

mutezila i selefa jeste u tome što mutezile djela smatraju uvjetom ispravnosti a selefi uvjetom potpunosti imana. Sve ovo, kako smo već spomenuli, kada je u pitanju ono što važi kod Allaha. A što se nas tiče iman je potvrda (إقرار) (ikrar). Ko potvrdi svojim jezikom nad njim će se sprovoditi sud islama i neće mu se suditi kufrom osim ako ne uradi djelo koje ukazuje na njegov kufr, poput sedžde kipu. Ukoliko djelo ne ukazuje na kufr poput fiska-grijeha onda onaj ko takvom da ime imana uzima u obzir potvrdu (ikrar - tj. izgovaranje jezikom), a ko negira iman uzima u obzir negiranje potpunosti imana. Ko takvom da ime kufra uzima u obzir da takav radi djelo kafira a ko negira uzima u obzir njegovu suštinu.» (Fethul Bari, 1/46.)

(**Komentar:** Na ovaj govor Ibn Hadžera ima primjedbi od kojih je najbitnija to što je selefima pripisao mišljenje da su djela uvjet potpunosti imana (stav selefa je da su djela rukn-temelj imana, i to je saglasnost selefa). Ovakvo generalno pripisivanje selefima je sporno. Mora se napraviti (تفصيل) tefsil (detaljno pojašnjenje) na osnovu kojeg kažemo: Djela koja izvode iz vjere, svejedno radilo se o njihovom ostavljanju - poput ostavljanja djela u cjelini; ili ostavljanje izgovaranja šehadeta ili namaza; ili njihovom činjenju - poput sedžde kipu ili klanje u nečije drugo ime a ne Allahovo - predstavljaju uvjet ispravnosti imana. A što se tiče grijeha koji su mimo kufra njihovo ostavljanje je uvjet potpunosti imana. Ja sam spomenuo ovaj govor ibn Hadžera zbog njegova suda kufrom onome ko uradi djelo koje ukazuje na njegov kufr, poput sedžde kipu, bez povezivanja djela sa ubjeđenjem. Međutim i ta rečenica je opet sporna jer sedžda kipu je kufr sama po sebi a ne djelo koje ukazuje na kufr. Pogledaj šestu napomenu na 15 str.. *Šesta napomena:* Spomenuo sam govore pojedinih pravnika koji smatraju da čovjek može postati nevjernikom radi govora ili djela, međutim oni su na to dodali neka objašnjenja koja nisu prenešena od selefa - koja ukazuju na njihovo naginjanje murdžijama - kao što je: «Ovo djelo nije djelo nevjer-

ali ukazuje na kufr.»; ili «To je znak nevjerstva»... pa do kraja napomene.) (Šejh Gunejman je napisao knjigu "Šerhu kitabi et-tevhid min Sahihil Buhari" - 'Komentar poglavlja o tevhidu iz buharijevog Sahiha', gdje je ukazao na greške ibn Hadžera i druga ulema je također ukaza na njegove greške. op.prev.)

I kaže također: «Ebu Bekr el-Farisi, jedan od šafijskih učenjaka, u knjizi El-Idžma' prenosi da je onaj ko vrijeđa Alla-hova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jasnom potvorom - nevjernik po koncenzusu-saglasnosti učenjaka.» (Fethul Bari, 12/82. Vrijeđanje predstavlja djelo koje opet nije vezano za ubjeđenje. (tj. njegovim činjenjem čovjek postaje nevjer-nik bez uzimanja u obzir ono u što on vjeruje. op.prev.)

52. Kemaluddin ibn Abdul-Vahid ibn Hemmam el-Hanefi (861)

Ko se ismijava riječima kufra postaje optpadnik, pa ma-kar i ne vjerovao u ono čime se ismijava, jer to predstavlja omalovažavanje vjere. Takav postupak je poput kufra inata. Što se tiče riječi kojima čovjek postaje nevjernik, mogu se naći u fetvama. (Fethul Kadir, 6/91)

53. Dželalud-din Muhammed ibn Ahmed eš-Šafi'ij (864 h.g.)

U komentaru En-Nevevijevog djela "Minhadžu et-ta-libin", govoreći o riddetu, on prenosi: «Riddet je presjecanje islama nijjetom (koji je kufr) i biva ponekad riječima a pone-kad djelima (koja su kufr), svejedno (kada je u pitanju govor) bio u ismijavanju, iz inata ili ubjeđenja.» (Kenzu er-ragibin šerhu minhadži et-talibin, 4/267. Riječi mimo zagrade su ri-ječi imama En-Nevevija a riječi u zagradi su komentar ibn Hemmama.)

54. Muhammed ibn Ahmed ibn Imad el-Akfehesi eš-Šafi'ij (umro 867 h.g.)

U svom djelu El-Iršad, u poglavlju o riddetu, on kaže: «Riddet -utječemo se Allaha od njega - biva jednom od tri stvari: Nijjetom, riječima i djelom. Ako bi svojim srcem zanijetio napuštanje islama, bez da to izgovori riječima; ili izgovori riječi kufra; ili učini sedždu kipu ili suncu; - takav je murted, bez obzira uradio pomenute stvari iz ubjeđenja, inata ili ismijavanja. Znaj da ponekad govor i djelo bivaju na istoj razini, ponekad djelo bude jače od govora a ponekad govor bude jači od djela.» (El-Iršad ila ma veka'a fil fikhi minel e'adad eviz-zeri'ati ila marifeti el-ea'dad el-varide fiš-šeri'a, 1/553)

55. Muhammed ibn Muhammed ibn Muhammed ibn Emiril Hadž el-Hanefi (umro 879 h.g.)

Što se tiče pritvrđenosti riddeta ismijavanjem, tj. kada musliman izgovori riječi kufra u ismijavanju, to je zbog omalovažavanja jer se onaj ko se ismijava zadovoljio izgovaranjem riječi kufra svojim jezikom, a zadovoljstvo time predstavlja omalovažavanje vjere što predstavlja kufr jer Uzvišeni kaže: *«Reci: «Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.» Tevba* 65-66. (Et-Takriru vet-tahbiru fi šerhi et-tahrir, 2/267)

56. Muhammed ibn Ahmed el-Minhadži el-Usjuti eš-Šafi'ij (umro 880 h.g.)

Riddet je presjecanje islama nijjetom-namjerom, riječima ili djelima koja su kufr, bez obzira izgovorio kufr ismijavajući se, iz inata ili ubjeđenja. (Dževahirul ukud ve muinul kudat vel muveki'ine veš-šuhud, 2/250)

57. Ali ibn Sulejman el-Merdavi el-Hanbeli (umro 885 h.g.)

Napomena: Njegove riječi: «Ko učini širk Allahu; ili zanegira Njegov rububijet (gospodarstvo); ili uluhijjet (jednoću); ili zanegira neko od Njegovih svojstava; ili Njemu pripiše dijete ili drugu; ili zanegira nekog poslanika ili knjigu koju ju Allah objavio; ili opsuje Allaha ili Njegova Poslanika, ﷺ; takav je kafir bez razilaženja u cjelini, - se odnose na onoga ko to uradi dobrovoljno pa makar i u šali, i to uradi nakon što je dobrovoljno prihvatio islam, a neki kažu makar prihvatio islam u prisili. Skupina kolega kaže: Isto tako ako bi učinio sedždu suncu ili mjesecu. U Tergibu stoji: "Također, ako izgovori riječi ili uradi djelo koje jasno ukazuje na ismijavanje vjerom".» (El-Insaf li marifeti er-radžih minel hilaf, 10/326)

58. Muhammed ibn Feramuz (Munilla Hisro) el-Hanefi (885)

Kaže, navodeći riječi Burhanud-dina ibn Maze: «Ko svojevoljno izgovori riječi kufra - a zna da su te riječi, riječi kufra - postao je nevjernik, pa makar i nevjerovao u njih. Takav je kafir kod svih učenjaka i ne opravdava se neznanjem. (Pogledaj komentar kojeg smo spomenuli kod riječi Burhanud-dina ibn Maze) A ako to nije ciljao u smislu da je htio izgovoriti nešto drugo pa pogriješi i izgovori riječi kufra - nije nevjernik. U Edžnasu stoji da je Muhammed rekao: "Ko želi da kaže ekeltu (jeo sam) pa kaže kefertu (nevjernik sam) - neće biti nevjernik... Ko prikriva kufr ili poželi da ga uradi - nevjernik je. Ko dobrovoljno izgovori kufr svojim jezikom a srce mu ostane smireno u imanu takav je također kafir i neće mu koristiti ono što je u njegovom srcu, jer kafira spoznajemo na osnovu onoga što izgovori pa kada izgovori riječi kufra postaje kafir kod nas i kod Allaha.» (Durerul hukkam šerhu gureril ahkam, 1/324)

59. Ebu Abdullah Muhammed ibn Kasim er-Ress'a el-Maliki (umro 894 h.g.)

"Poglavlje o utvrđivanju riddeta". Šejh ibn Šas kaže: «Riddet biva jasnim činjenjem kufra; riječima koje ukazuju na njega ili djelom koje ga obuhvata. Što se tiče riječi koje ukazuju na njega poput negiranja opće poznate stvari u vjeri. A što se tiče djela koje ga obuhvata poput nošenja zennara, bacanje mushafa na nedžaset, sedžda kipu i tome slično.» (Šerhu hududi ibn Arefe, 2/634)

60. Muhammed ibn Kasim el-Gazzi (umro 918 h.g.)

Kaže, definišući riddet:«... a terminološki riddet je napuštanje islama nijjetom, riječima ili djelom kufra poput sedžde kipu, svejedno radilo se o ismijavanju, inatu ili ubjeđenju.» (Fethul Karibil Mudžib fi šerhi elfazi et-takrib, 2/263-264)

61. Zekerijja ibn Muhammed el-Ensari eš-Šafi'ij (926 h.g.)

U Menhedžu et-tullab on kaže: «Poglavlje o riddetu: Riddet je ostavljanje islama osobe koja je bila musliman, odlukom (tj. nijjetom), riječju ili djelom, svejedno radilo se o ismijavanju, inatu ili ubjeđenju, poput negiranja Stvoritelja, negiranja Poslanika ili njegova poricanja. Isto tako negiranje općepoznate stvari u vjeri, kolebanje u činjenju kufra (tj. kolebanje čovjeka da li da uradi kufr ili ne. op.prev.), bacanje mushafa na smetljište ili sedžda stvorenju.» (Šerhul menhedž, 7/567-568)

62. Muhammed ibn Abdur-Rahman el-Magribi el-Maliki (954)

Prenio je govor Teftazanija u Šerhul akaid a potom rekao: «Šejh S'adus-sin je u djelu Šerhul akaid spomenuo da je onaj ko da fetvu ženi da uradi kufr kako bi se razdvojila od muža postao nevjernik. To je spomenuo na kraju pomenutog djela. Ova stvar je očita jer je takav naredio činjenje kufra i zadovoljio se njime.» (Mevahibul Dželil li šerhi muhtesari Halil,

3/480. Komentar: Obrati pažnju da je cilj činjenja kufra ovdje dunjaluk tj. talak - razvod braka. Mukbili - čiji će govor doći - spominje da i ona postaje nevjernik ukoliko to uradi (tj. učini kufr kako bi se rastavila od muža).

63. Šihabud-din Ahmed el-Berillusi eš-Šafi'ij (umro 957 h.g.)

Prenio je govor Dželala u komentaru Nevevijevog minhadža: «Riddet je presjecanje islama nijjetom (koji je kufr) i biva ponekad riječima a ponekad djelima (koja su kufr), svejedno (kada je u pitanju govor) bio u ismijavanju, iz inata ili ubjeđenja», a potom dodao: «Riddet je u jeziku vraćanje ili napuštanje nečega, a terminilogiji je ovo što je pisac spomenuo.» (Hašijetu Kaljubi, 4/267)

64. Zejnud-din ibn Ibrahim ibn Nedžim el-Hanefi (umro 970)

Kaže u svom djelu 'Bahru er-raik': «Rezime je da onaj ko izgovori riječi kufra u igri ili šali postaje nevjernik kod svih učenjaka i neće se uzeti u obzir njegovo ubjeđenje kako to spominje Kadihan u svojim fetvama. Ko izgovori riječi kufra greškom ili pod prisilom nije nevjernik kod svih, a ko ih svjesno i namjerno izgovori postaje nevjernik kod svih.» (Bahru er-raik šerhu kenzi el-hakaik, 5/134) I kaže u El-ešbahu ven-nezair: «Obožavanje kipa je kufr i neće se uzeti u obzir šta je u srcu čovjeka.» (El-ešbahu ven-nezair mea šerhi el-Hamevi, 2/204)

65. Muhammed ibn Ahmed el-Futuhi (ibn Nedžar) el-Hanbeli (umro 972 h.g.)

"Poglavlje o propisu murteda". «Murted u jeziku znači radži' (الرَّاجع) (onaj ko se vraća). Kaže Uzvišeni: *«i ne uzmičite nazad, pa da se vratite izgubljeni» Maida 21.* A u terminologiji

murted je onaj ko učini kufr - pa makar se radilo i o mumejjiz djetetu (مميِّزاً) (dijete koje je u stanju da razlučuje stvari što opet varira od djeteta do djeteta. op.prev.) - riječima, ubjeđenjem, sumnjom ili djelom, dobrovoljno - pa makar i u šali - nakon što je bio musliman.» (Mu'unetu ulin-nuha šerhu el-munteha, 8/541)

I kaže: «A što se tiče onoga ko ohalali nešto od pomenutih stvari bez te'vila, ili učini sedždu zvijezdi, mjesecu, suncu, ili kipu - nevjernik je, jer je to širk. Uzvišeni kaže: *«Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim..» Nisa, 48.* Isto tako ako izgovori ili uradi djelo koje jasno ukazuje na ismijavanje vjere. Kaže Uzvišeni: *«Reci: «Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.» Tevba* 65-66.» (Mu'unetu ulin-nuha šerhu el-munteha, 8/546)

66. Ahmed ibn Muhammed ibn Hadžer el-Hejtemi eš-Šafi'ij (umro 973 h.g.)

Jedan od vidova širka i kufra jeste i taj da čovjek u bliskom ili daljnjem vremenu odluči da uradi kufr, ili ga pak veže za određenu stvar (npr. ako taj uradi to i to ja ću se pokrstiti. op.prev.), pa makar se radilo o stvari koja se razumski ne može desiti. Takav automatski postaje nevjernik. Isto tako ako bi vjerovao vjerovanjem koje povlači kufr, ili uradi djelo i izgovori riječi koje na kufr ukazuju, svejedno uradio takvo djelo iz ubjeđenja, inata ili ismijavanja. (Zevadžir an iktirafil kebair, 1/49)

67. Muhammed ibn Ahmed el-Hatib eš-Širbini eš-Šafi'ij (977)

Poglavlje o riddetu, Allah nas sačuvao njega. Riddet u jeziku znači vraćanje od nečega nečem drugom. Riddet je najgori vid kufra koji poništava djela. U terminologiji riddet je presjecanje i napuštanje islama a biva jednom od tri stvari: Nijjetom koji je kufr; riječima koje su kufr; i djelima koja

su kufr; svejedno radilo se o ismijavanju, inatu ili ubjeđenju. Kaže Uzvišeni: *«Reci: «Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.»*. Iz ovoga se izuzima onaj ko pogriješi kao i onaj ko bude prisiljen, takav nije murted. Što se tiče djela kufra to je ono djelo kojeg čovjek učini namjerno jasnim ismijavanjem vjerom, poricanjem vjere, poput bacanja mushafa na smetlište, sedžde kipu...» (Mugnil muhtadž ila marifeti meani elfazil minhadž, 6/427)

68. Zejnud-din ibn Abdul Aziz eš-Šafi'ij (umro 987 h.g.)

Riddet u jeziku znači vraćanje. To je najgori vid kufra koji poništava djela... U terminologiji riddet je dobrovoljno napuštanje islama od strane mukellefa (مكلّف) (obveznika) - dijete, luđak i prisiljeni se izuzumaju (jer dijete i luđak nisu mukellefi, a prisiljeni djelo ne čini dobrovoljno. op.prev.) - odlukom da se uradi kufr, trenutno ili u budućnosti, riječima, djelom i ubjeđenjem... (Fethul muin bi šerhi kurretil ajn bi muhimmati ed-din, 4/132)

69. Muhammed Abdur-Reuf el-Munavi eš-Šafi'ij (1031 h.g.)

Riddet je u jeziku napuštanje nečega i vraćanje drugoj stvari. A u terminologiji riddet je napuštanje islama nijjetom, riječima ili djelom koje izvodi iz vjere. (Et-Tevkif ala muhimmati et-tea'rif, 176 str.)

70. Mer'ij ibn Jusuf el-Kermi el-Makdisi el-Hanbeli (1033 h.g.)

Poglavlje o propisu murteda a to je onaj ko je počinio kufr nakon islama. Kufr se čini jednom od četiri stvari:

- Riječima: poput psovanja Allaha, Njegova Poslanika, ﷺ, ili meleka. Prizivanje poslanstva ili ortakluka Allahu.

- Djelom: poput sedžde kipu, bacanja mushafa na smetlište i tome slično.

- Ubjeđenjem, poput vjerovanja da Allah ima ortaka, vjerovanjem da je zinaluk ili alkohol halal, a da je hljeb haram, i tome slične stvari oko kojih je koncenzus učenjaka koji je kategorički.

- I sumnjom u nešto od pomenutih stvari. (Delilu et-talib, 317 str.)

71. Mensur ibn Jusuf el-Behveti el-Hanbeli (umro 1051 h.g.)

U svom djelu "Keššaful kanna'" u poglavlju o murtedu el-Behveti kaže: «Murted je u jeziku onaj ko se vraća, kaže Allah Uzvišeni: *«i ne uzmičite nazad, pa da se vratite izgubljeni» Maida, 21.* A u terminologiji to je onaj ko je postao nevjernik nakon islama riječima, djelom, ubjeđenjem ili sumnjom - pa makar se radilo o mumejjiz djetetu (مميِّزاً), uvažiće se njegov riddet kao što se uvažava njegov islam - pod uvjetom da to učini dobrovoljno a ne pod prisilom zbog riječi Allaha: *"Osim onoga ko bude prisiljen a srce mu ostane smireno u imanu",* pa makar to uradio u šali zbog općenosti riječi Uzvišenog: *«ako neko od vas od vjere svoje otpadne..» Maida 54.»* (Keššaful kann'a, 6/167-168)

72. Ahmed ibn Ahmed Šihabud-din el-Kaljubi eš-Šafi'ij (1070)

I on je prenio je govor Dželala u komentaru Nevevijevog Minhadža: «Riddet je presjecanje islama nijjetom (koji je kufr) i biva ponekad riječima a ponekad djelima (koja su kufr), svejedno (kada je u pitanju govor) bio u ismijavanju, iz inata ili ubjeđenja», a potom rekao: «Poglavlje o riddetu - Allah sačuvao nas i ostale muslimane od njega. Riddet je u jeziku vraćanje, a u šerijatu ovo što je spomenuo pisac.» (Hašijetu el-kaljubi, 4/267)

73. Abdur-Rahman ibn Šejhi Zade el-Hanefi (umro 1078 h.g.)

On je bez ikakvog komentara prenio govor Muhammeda ibn Feramuza koji kaže: «U Dureru stoji: Ko svojevoljno izgovori riječi kufra - a zna da su riječi riječi kufra - postao je nevjernik, pa makar i nevjerovao u njih. Takav je kafir kod svih učenjaka i ne opravdava se neznanjem (Pogledaj komentar kojeg smo spomenuli kod riječi Burhanud-dina ibn Maze). A ako to nije ciljao u smislu da je htio izgovoriti nešto drugo pa pogriješi i izgovori riječi kufra - nije nevjernik... Ko dobrovoljno izgovori kufr svojim jezikom a srce mu ostane smireno u imanu takav je također kafir i neće mu koristiti ono što je u njegovom srcu, jer kafira spoznajemo na osnovu onoga što izgovori pa kada izgovori riječi kufra postaje kafir kod nas i kod Allaha.» (Medžmeul enhur fi šerhi multeka el-ebhur, 2/487)

74. Ebul Beka Ejjub ibn Musa el-Kefevi el-Hanefi (umro 1095)

Kaže u svom djelu El-Kullijjat: «Kufr ponekad biva riječima a ponekad djelom. Što se tiče riječi poput negiranja stvari oko koje je koncenzus i za koju postoji šerijatski tekst. Nema razlike između toga da djelo bude učinjeno iz ubjeđenja, inata ili ismijavanja. Što se tiče djela to je ono djelo koje se uradi namjerno (tj. nije greška) a u kojem ima jasnog ismijavanja vjerom poput sedžde kipu, bacanja mushafa na smetljište...» (El-Kullijjat, 764 str.)

75. Ahmed ibn Muhammed el-Husejni el-Hamevi el-Hanefi (umro 1098 h.g.)

Ibn Nedžim je u svom djelu 'El-Ešbahu ven-nezair' definisao kufr poricanjem pa je Hamevi prigovorio rekavši: «Ova definicija nije sveobuhvatna jer se poricanje veže za riječi a kufr se može učiniti i djelom.» (Gamzu ujunil besair fi šerhi el-ešbah ven-nezair, 2/196)

76. Salih ibn Mehdi el-Mukbili (umro 1108 h.g.)

U "Hašiji" na djelo "El-Bahru ez-Zehhar" El-Mukbili kaže: «Vanjština riječi Uzvišenog: «*Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri -, čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika,» Nahl, 106*, ukazuje na kufr onoga ko izgovori riječi kufra pa makar i ne vjerovao u njihovo značenje. Uzvišeni je izuzeo samo prisiljenog a nema prisile u djelima srca. Ko zanevjeruje svojim srcem - bez obzira bio prisiljen ili ne - nevjernik je. Ko zanevjeruje jezikom, a prisiljen je, nije nevjernik. To je taj kojeg ajet izuzima. Ukoliko nije prisiljen onda je nevjernik jer on ostaje nakon izuzetka i nakon pojašnjenja onoga ko učini kufr srcem, a to je najveći kufr. Zato se posebno spominje na početku govora radi potvrde kao da želi reći: Ali potpuni kufr jeste kufr srca. Na osnovu ovoga postaje jasno ukoliko riječ samo po sebi nije kufr izuzetak u takvoj situaciji ne bi imao nikakva značenja, jer je nemoguće izuzeti prisilu na kufr srcem kojeg je ne moguće prisiliti. Na osnovu ovoga je također jasna i greška onoga ko kaže: Ukoliko žena učini kufr da bi se odvojila od svoga muža nije otpadnik jer svoja prsa nije otvorila kufru.» (El-Mennar fil muhtar, 2/408-409)

77. Skupina hanefijskih učenjaka iz Indije

Oni su po naređenju sultana Muhammeda Orneka Ali-Mulkebira koji je umro 1118 h.g. sakupili fetve koje su nazvane Fetava el-alimukebirijje poznate kao Fetava el-Hindijje.

Rukn riddeta je izgovaranje riječi kufra jezikom nakon imana. Njegov uvjet je razum tako da nije ispravan riddet luđaka niti djeteta koje ne razumije. Što se tiče onoga ko ponekad pada u ludilu a ponekad se osvijesti, ukoliko učini riddet

u stanju ludila neće se smatrati murtedom. Ukoliko pak učini riddet dok je svjestan riddet će biti uvažen. Također, nije ispravan riddet pijanog koji je izgubio razum. Što se tiče punoljetstva on nije uvjet ispravnosti riddeta. Isti je slučaj i sa muškošću (tj. nije uvjet da se radi o muškarcu već i žena isto tako ukoliko učini riddet postaje murtedom. op.prev.) U uvjete također spada i svojevoljnost. Riddet prisiljenog se neće uvažiti. Tako stoji u djelu Bahru er-raik. (Fetava el-hindijje, 2/253)

78. Muhammed ibn Ismail el-emir es-San'ani (1182 h.g.)

Pravnici u svojim djelima u poglavlju o riddetu jasno spominju da je onaj ko izgovori riječi kufra nevjernik pa makar ne ciljao značenje tih riječi (riječi kufra). (Tathirul i'tikad min derenil ilhad, 30 str.)

79. Ahmed el-Adevi ebul-Berekat el-Maliki (umro 1201 h.g.)

U svom djelu 'Eš-Šerhul kebir ala muhtesari Halil', u poglavlju o riddetu on kaže: «Riddet je kufr muslimana čiji je islam bio pritvrđen izgovorom šehadeta, a čini se jednom od tri stvari:

- Jasnim riječima poput: Činim kufr ili širk Allahu.
- I djelom koje ga sadrži, tj. sadrži kufr i nužno ga iziskuje, poput bacanja mushafa na smetljište.
- Govorom koji obuhvata kufr.» (Eš-Šerhul kebir, 4/301)

80. Sulejman ibn Omer el-Udžejli eš-Šafi'ij (umro 1204 h.g.)

Poglavlje o riddetu: «U jeziku riddet je napuštanje nečega i vraćanje drugoj stvari. A u šerijatu riddet je ostavljanje islama osobe koja je bila musliman, odlukom (tj. nijjetom), riječju ili djelom, svejedno radilo se o ismijavanju, inatu ili ubjeđenju, za razliku od onoga kod koga se nađu

dokazi koji ga izuzimaju iz riddeta poput idžtihada, greške jezika, prenošenja događaja, straha...» (Futuhatul Vehhab bi tevdihi šerhi menhedži et-tullab, 7/567-568)

80. Imam obnovitelj vjere Muhammed ibn Abdul-Vehhab Et-Temimi (umro 1206 h.g.)

Kaže Muhammed ibn Abdul-Vehhab, Allah mu se smilovao: «Kada bi pretpostavili da je sultan učinio veliki zulum stanovnicima Magriba u njihovim imetcima i naseljima, i oni se poboje da će on potpuno zavladati njihovim naseljima čineći zulum i nasilje, te vide da neće biti u stanju da ga suzbiju osim da zatraže pomoć od kršćana, a znaju da im je oni neće pružiti sve dok ne kažu: "Mi smo sa vama i u vašoj vjeri i u dunjaluku, vaša vjera je istina a vjera sultana je neistina", te se tako pretvaraju dano-noćno, a u suštini nisu prihvatili njihovu vjeru niti su ostavili islam. Međutim, ako bi to uradili ciljajući da od sebe odstrane zulum, da li bi iko posumnjao da su time postali murtedi najvećeg kufra i riddeta, ukoliko kažu da je vjera sultana batil a znaju da je istina, i kažu da je vjera kršćana ispravna te da je nemoguće da su oni u zabludi kad je njihov broj veći od muslimana i kad im je Allah dao dunjaluk i uz to posjeduju zuhd i isposništvo.

Promotri dobro ovu stvar i promotri tvoje riječi kojima si otpočeo pismo u kojem se slažeš sa islamom a znaš za (نَّاقض) *nakid* (ono što izvodi iz islama) i da se on može učiniti riječju, pa makar i čovjek ne vjerovao u nju; djelom, pa makar i ne izgovorio jezikom; i srcem pa makar ne izgovorio jezikom i uradio organima tijela. Kada ovo shvatiš biće ti jasno, osim, Gospodaru moj, ako niste na početku pisma spomenuli jedno a vjerujete u nešto drugo.» (Muellefatu eš-šejh-kismu er-resail eš-šahsijje, 28 str.)

I kaže Muhammed ibn Abdul-Vehhab: «Znaj, Allah ti se smilovao, da Allahova vjera biva srcem, time što će vje-

rovati voljeti i mrziti (ono što islam zahtjeva); jezikom time što će izgovarati (ono što islam zahtjeva) i s druge strane suzdržavati se od izgovaranja kufra (širka i onoga što islam zabranjuje); i organima tijela time što će obavljati rukneve islama i ostavljati djela kojima čovjek izlazi iz vjere. Ako izostane jedna od ove tri stvari (vjerovanje, govor ili djelo) postaje nevjernik i murted.»

Primjer za djelo srca kojim izlazi iz vjere: Da misli da je ono na čemu je većina ljudi od vjerovanja u mrtve i žive istina (šejh Muhammed ibn Abdul-Vehhab, ovdje cilja na dozivanje umrlih, traženje pomoći od njih i tome slične kufrijate koji su bili jako prošireni u njegovom vremenu 1206 h.g. op.prev.), navodeći kao dokaz činjenicu da je većina ljudi na tome (širku i kufru). Takav je kafir, *mukezzib* (onaj koji poriče ono sa čim je došao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) pa makar ne izgovorio (pomenuto ubjeđenje) svojim jezikom i radio organima tijela po tevhidu. Isti je slučaj ako bi posumnjao gdje je istina, takav i ako ne poriče Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne vjeruje u njega jer u sumnji govori: "Možda će Allah pokazati gdje je istina". Takav je murted pa makar svojim jezikom izgovarao samo tevhid.»

Primjer za djelo jezika kojim izlazi iz vjere: Da vjeruje i voli istinu a negira i mrzi neistinu ali izgovori riječi kufra laskajući stanovnicima Ahsa'a (ljudi koji su se u doba Abdul-Vehhaba odmetnuli od islama), Mekke ili nekom drugom, plašeći se njihova šerra-zla. Ili im pak napiše pismo u kojem jasno hvali ono na čemu su oni od kufra i riddeta, ili spominje kako je ostavio ono na čemu je bio od tevhida, misleći da ih time obmanjuje a da je njegovo srce **i** dalje u jekinu i da mu ne škodi pomenuta stvar. Kaže Uzvišeni: «*Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri -, čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika, zato što više vole život na ovom nego na*

onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.» Nahl, 106-107. Samo zbog toga što više vole ovaj svijet od ahireta a ne što su promijenili svoje ubjeđenje. Ko spozna ovu stvar i njenu veliku opasnost uvidjeće ogromnu potrebu za sticanjem znanja. To je ono što znače njegove riječi u Ikna'u, da se riddet može učiniti riječima, ubjeđenjem, sumnjom i djelom. A Allah najbolje zna.» (Muellefatu eš-šejhkismu er-resail eš-šahsijje, 10/87,88)

I kaže Muhammed ibn Abdul-Vehhab, kako stoji u Tarihu ibn Gannama: «Kaže Uzvišeni govoreći o Ammaru ibn Jasiru i njemu sličnim: «*Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri -, čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika, zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.» Nahl 106-107*. Uzvišeni nije izuzeo osim onoga ko bude prisiljen pod uvjetom da njegovo srce ostane smireno u imanu. Čovjek ne može biti prisiljen u akidi već u riječima i djelima. Uzvišeni jasno spominje da je onaj ko uradi ili izgovori riječi kufra nevjernik osim ako bude prisiljen i to pod pomenutim uvjetom (tj. da srce ostane smireno u imanu. op.prev.).» (Tarihu ibn Gannam, 344 str.)

I kaže Muhammed ibn Abdul-Vehhab: «Ako će čovjeku najvećeg ihlasa-iskrenosti i dobrih djela propasti njegovo djelo kada izgovori riječi širka što ga mrzi - želeći da time (izgovaranjem riječi širka) drugog uputi ka islamu - kakav je tek onda slučaj sa onim ko ispolji sto riječi širka i kufra radi trgovine ili radi hadža kada mu on bude spriječen, kao što su Allahov Poslanik, salalllahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi bili spriječeni sve do osvajanja Mekke.» (Risaletun fil mesaili el hams, Muhammed ibn Abdul-Vehhab)

I kaže šejh Muhammed ibn Abdul-Vehhab u risali o djelima koja izvode iz islama:

«**Šesta stvar**: Ismijavanje sa bilo čim od vjere Poslanika, salalllahu alejhi ve sellem, kaznom ili sevabom. Dokaz tome su riječi Uzvišenog: «*A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: 'Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.' Reci: Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste postali nevjernici, nakon što ste bili vjernici. Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci.» (Tevba 65-66).*

Sedma stvar: Sihr, a u sihr spada sarf i atf. Ko ga uradi ili je zadovoljan njime, nevjernik je. Dokaz tome su riječi Allaha: «*A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: 'Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!'» Bekara, 102.*

Osma stvar: Pomaganje nevjernika protiv muslimana. Dokaz tome su riječi Uzvišenog: «*A njihov je onaj među vama koji ih za zaštitnike prihvati; Allah uistinu neće ukazati na Pravi put ljudima koji sami sebi nepravdu čine.» Maide, 51.*

Nema razlike u ovim djelima između onoga ko ih učini u šali, zbilji ili strahu. Opravdava se samo ko je prisiljen. Sve pomenute stvari su opasne i dosta često se čine. Obaveza je muslimanu da se pripazi ovih stvari i boji za sebe da ih ne učini. Allahu se utičemo od stvari koje izazivaju Njegovu srdžbu i bolnu patnju. Neka je salavat i selam na najbolje stvorenje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, njegovu porodicu i ashabe.» (Pogledaj risalu Nevakidul islam)

U risali "Kešfu eš-šubuhat" šejh Muhammed ibn Abdul-Vehhab kaže: «Ako prethodnici nisu bili nevjernici osim zbog toga što su spojili između širka i utjerivanja u laž Allahova Poslanika i Kur'ana, poricanja proživljenja i tome slično, onda, šta znači poglavlje kojeg spominju učenjaci svih mezheba: «**Poglavlje o propisu murteda**», a on - murted - je musliman koji učini kufr. Pa su čak spomenuli stvari koje su sitne u očima onoga ko ih čini, poput riječi koju izgovori svojim jezikom nevjerujući u nju svojim srcem, ili riječi koju spomene u igri i šali.» (Kešfu eš-šubuhat)

Šejh Muhammed ibn Abdul-Vehhab zatim kaže o onima o kojima Uzvišeni kaže: *«Licemjeri se zaklinju Allahom da nisu govorili, a sigurno su govorili nevjerničke riječi i pokazali da su nevjernici, nakon što su javno islam bili primili» Tevba, 74.* Šejh kaže: «Zar ne vidiš kako ih je Allah nazvao nevjernicima zbog jedne riječi, pored toga što su bili u vremenu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, borili se i klanjali sa njim, postili, davali zekat i obavljali hadž. Isto tako oni o kojima Allah kaže: *« Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."» Tevba 65-66.* Ovi za koje Allah kaže da su postali nevjernici nakon imana a koji su bili sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u bitci na Tebuku, su izgovorili riječi kufra u šali.»

A ti (čitaoče) pogledaj ovu njihovu šubhu tj. njihove riječi: Tekfirite ljude od muslimana koji izgovaraju la ilahe illallah, klanjaju i poste. Pogledaj također i pomenuti odgovor na ovu šubhu jer je jako koristan. (Pogledaj risalu Kešfu eš-šubuhat)

I kaže Muhammed ibn Abdul-Vehhab također: «Kada si konstatovao da su neki ashabi koji su se borili protiv rimljana sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, učinili kufr zbog riječi koje su izgovorili u šali, postaje ti jasno da su oni koji urade ili izgovore riječi kufra iz straha da im se ne umanji imetak, da ne bi izgubili položaj, ili izgovore kufr laskajući ljudima, goreg stanja od onih koji su riječi kufra izgovorili u šali.»

Drugi ajet: Riječi Uzvišenog: *«Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri,» Nahl, 106.* Allah nije opravdao nikoga osim onoga ko bude prisiljen a njegovo srce ostane smireno u imanu. Mimo toga (tj. ako kufr uradi mimo prisile) čovjek postaje nevjernik bez obzira uradio to iz straha, laskanja, škrtosti za svojom zemljom, imetkom, familijom ili rodbinom, ili pak to uradio u šali i tome sličnim ciljevima.

Ajet sa dva aspekta ukazuje na pomenutu stvar:

- Prvi: Uzvišeni kaže: *«osim onoga ko bude prisiljen»* tako da je izuzeo samo onoga ko je prisiljen. A poznato je da čovjek može biti prisiljen na riječi ili djelo a što se ubjeđenja srca tiče tu niko nikog ne može prisiliti.

- Drugi: Uzvišeni kaže: *«Zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu»*. Uzvišeni pojašnjava da sebeb-uzrok pomenutog kufra i kazne nije bilo ubjeđenje, džehl, mržnja prema vjeri ili ljubav prema kufru, već dunjalučki udio kojem su oni dali prednost nad vjerom. A Allah, Subhanehu ve Te'ala, najbolje zna. Hvala Allahu Gospodaru svih svjetova i neka je salavat i selam na Muhammeda, njegovu porodicu i ashabe."» (Risalu Kešfu eš-šubuhat, 114-115 str.)

Komentar: Govor šejha je ovdje jako jasan da onaj ko dobrovoljno, bez prisile, uradi kufr postaje nevjernik i otpadnik, pa makar to učinio zbog nečeg od dunjalučkih dobara i makar ne vjerovao svojim srcem u ono što je uradio ili izgovorio svojim jezikom. U tefsiru riječi Uzvišenog: *«Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran,» Nahl, 106*, šejh Muhammed ibn Abdul-Vehhab spominje nekoliko mesela:

Druga mesela: Izuzimanje osobe koja je prisiljena pod uvjetom da srce bude smireno u imanu.

Treća mesela: Olakšica se dozvoljava samo onome ko ispuni oba uvjeta (da je prisiljen i da mu srce ostane smireno u imanu. op.prev.)

Četvrta mesela: Pomenuti riddet je urađen riječima i djelima a ne vjerovanjem-akidom.

Trinaesta mesela: Ko uradi pomenutu stvar taj je svoja prsa otvorio kufru pa makar i prezirao djelo koje radi, jer Uzvišeni je izuzeo samo prisiljenog.

Šesnaesta mesela: Spomen sebeba-uzroka kazne, a to je davanje prednosti dunjaluku nad ahiretom, a ne ubjeđenje ili sumnja. (Muellefatu eš-šejh Muhammed ibn Abdul-Vehhab, poglavlje o Tefsiru, 229-230 str.)

I kaže Muhammed ibn Abdul-Vehhab, Allah mu se smilovao, u tefsiru riječi Uzvišenog: *«Reci: "Zar od mene tražite da se nekome drugom, osim Allahu, klanjam, o neznalice!' A tebi, i onima prije tebe objavljeno je: Ako budeš druge Allahu ravnim smatrao, tvoja djela će sigurno propasti, a ti ćeš izgubljen biti." Nego, Allahu jedino ibadet čini i budi zahvalan! Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti, a nebesa će u moći Njegovoj smotana ostati. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!» Zumer, 64-67*: Ovdje imamo nekoliko mesela:

Prva: Odgovor mušricima koji kažu da se ovo odnosi na kipove a ne i dobre ljude, jer su riječi Uzvišenog: *«Zar da se nekom drugom mimo Allaha»*, općenite i obuhvataju sve što se obožava mimo Allaha.

Druga mesela: U ajetu je dokaz da musliman koji se vanjštinom pokori (u kufru) onome ko od njega to traži, postaje nevjernik, pa makar vjerovao svojom nutrinom. Mušrici nisu tražili od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da promjeni svoje ubjeđenje. Ajet pojašnjava ono što se dosta često dešava od onih koji se pripisuju islamu a ispoljavaju svoje poklapanje sa mušricima bojeći se njih, i misle da time nisu učinili kufr ako svojim srcem to preziru. (Muellefatu eš-šejh Muhammed ibn Abdul-Vehhab, poglavlje o Tefsiru, 344 str.)

I kaže isto tako u tefsiru pomenutih ajeta: Što se tiče drugog ajeta i u njemu ima nekoliko mesela:

Treća mesela: Nije samo ubjeđenje stvar kojom musliman čini kufr, jer ovi koje je Uzvišeni spomenuo, nisu tražili od Poslanika, ﷺ, da promjeni svoje ubjeđenje-vjerovanje, kako smo gore spomenuli. Musliman koji se radi imetka, zemlje ili familije, pokori (u kufru) onome ko od njega traži da se poistovjeti sa mušricima, postaje nevjernik - osim ako bude prisiljen - pored toga što zna njihov kufr i mrzi ih. (Muellefatu Muhammed ibn Abdul-Vehhab, poglavlje o Tefsiru, 345 str.)

81. Šejh Muhammed ibn Ali ibn Garib (umro 1209 h.g.)

(Jedan od najvećih učenika šejha Muhammeda ibn Abdul-Vehhaba i muž njegove kćeri.)

Kaže u Tevdihu: «Murted u jeziku znači onaj ko se vraća. Kaže Uzvišeni: «*I nemojte se stopama svojim vraćati.*» (ve la terteddu - وَلا تَرْتَدُّوا) *Maide 21*. Terminološki murted je onaj ko nakon islama uradi **kufr riječima, ubjeđenjem, sumnjom ili djelom**, dobrovoljno a ne pod prisilom. Neki učenjaci - hanbelije i oni koji su u saglasnosti sa njima - kažu: Čak i dijete koje je mumejjiz (مميِّزاً) (dijete koje je u stanju da razlučuje stvari što opet varira od djeteta do djeteta. op.prev.) ispravan je njegov riddet (tj. uzima se u obzir) kao što je ispravan njegov islam. Ukoliko kufr uradi pod prisilom onda je opravdan zbog riječi Uzvišenog: «*osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri.*» *Nahl 106.*» (Et-Tevdihu li tevhidi el-Hallak, 42)

(Ova knjiga je greškom pripisana šejhu Sulejmanu ibn Abdullahu ibn Muhammedu ibn Abdul-Vehhabu. Detaljnije o tome pogledaj knjigu 'Ulemau Nedžd hilale semanijeti kurun', 2/346, 6/313, od šejha Bessama. Također pogledaj knjigu 'Deava el munaviin li daveti šejh Muhammed ibn Abdul-Vehhab', 59 str. Knjigu je napisao šejh Abdul Aziz Abdul-Latif. Šejh Abdul Aziz smatra da knjiga pripada šejhovima: Muhammedu ibn Garibu, Hamdu ibn Mameru i Muhammedu ibn Abdul-Vehhabu.)

I kaže Muhammed ibn Ali ibn Garib: «Kako god kufr biva vjerovanjem isto tako biva i riječima, poput psovanja Allaha, Njegova Poslanika i vjere, kao i ismijavanje njima. Kaže Uzvišeni: «*Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."*». Biva također djelom, poput bacanja mushafa na smetljište, sedžda nekom drugom mimo Allaha i tome slično. Ako i ubjeđenje bude prisutno u njima (riječima i djelima) riječi i djela su ti koji nadvladuju zbog toga što su ispoljeni.» (Et-Tevdihu li tevhidi el-Hallak, 101)

82. Sulejman ibn Muhammed ibn Omer el-Budžejrimi (1221)

Kaže: «Poglavlje o riddetu:... a riddet je najgori vid velikih grijeha... Njegove riječi "sa nijjetom", tj. odlučnost da se uradi kufr... "Ili riječi kufra", kada bi ovo spomenuo na početku bilo bi bolje jer se češće dešava od djela (tj. riddet riječima je mnogo češći od riddeta djelima. op.prev.). "Ili riječi kufra", tj. izgovori riječi kufra namjerno **iz čega se izuzima greška jezika ili poučavanje**. "Bez obzira izgovorio ih", tj. pomenute stvari od nijjeta, riječi i djela, "ismijavajući se"", tj. u omalovažavanju i potcjenjivanju. Hisni kaže: «Jedan od vidova ismijavanja jeste i ono što rade pojedini zalimi kada muče neke ljude pa oni prizivaju Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u pomoć, pa im zalimi kažu: "Neka ti sad pomogne Poslanik, i spasi te", i tome slično. "Ili iz inata", (ova rečenica se nadovezuje na prethodnu tj. bez obzira izgovorio kufr ismijavajući se ili iz inata. op.prev.), tj. inateći se određenoj osobi kako bi se raspravljao sa njim, pa tako na primjer zaniječe obaveznost namaza. "Ili iz ubjeđenja". Isto tako ako Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, utjera u laž, za razliku od onoga ko slaže na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Takvo djelo nije kufr već veliki grijeh. "Ili ga opsuje", tj. cilja omalovažavanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa makar i izgovaranjem njegova imena u deminutivu, ili bacanjem na smetljište. "Ili opsuje meleke i smatra da je ummet u zabludi". "Ili sedždom stvorenju poput kipa", osim ako se to uradi u (لضرورةٍ) nuždi (daruri), kao kada bi bio u njihovoj zemlji pa mu oni (nevjernici) narede da to uradi, pa on to uradi bojeći se za sebe.» (Hašijetu el-Budžejrimi alel hatib, - Tuhfetul habib ala el hatib, 4/200)

83. Abdullah ibn Hidžazi eš-Šerkavi eš-Šafi'ij (umro 1227 h.g.)

U komentaru riječi Zekerijje el-Ensarija u Tahriru: «Riddet predstavlja prekidanje islama činjenjem kufra: nijjetom,

riječima i djelom, bez obzira uradio kufr ismijavajući se, inateći, ili vjerujući.» Abdullah ibn Hižazi kaže: «Primjer za nijjet: Da odluči da uradi kufr pa makar i u budućnosti. Primjer za djelo: Da učini sedždu kipu ili suncu, bez ikakve darure (nužde), ili baci mushaf, šerijatsku knjigu ili nešto na čemu ima veličanstvenog imena (neko od Allahovih imena. op.prev.) na smetljište. Njegove riječi "ismijavajući se" tj. omalovažavajući. "Inateći", time što je spoznao istinu srcem ali se inati da je prizna riječima.» (Hašijetu eš-Šerkavi ala et-Tahrir, 2/388)

84. Muhammed ibn Bedrud-din Belban el-Hanbeli (1083)

«Poglavlje o murtedu, a murted je onaj ko dobrovoljno uradi kufr nakon islama, pa makar se radilo o mumejjiz djetetu (مميِّزاً) (dijete koje je u stanju da razlučuje stvari što opet varira od djeteta do djeteta. op.prev.), pa makar i u šali. Ko prizove poslanstvo; ili učini širk Allahu; ili opsuje Njega ili nekog od Njegovih poslanika ili meleke; ili zanegira Njegov rububijjet (gospodarstvo); Njegov vahdanijjet (jednoću); ili neko Njegovo svojstvo, knjigu, poslanika ili meleka; ili neki ibadet poput pet dnevnih namaza i taharet (abdest, gusul i tejemum); ili neki očiti šerijatski propis oko kojeg postoji kategorički koncenzus-saglasnost: poput zabrane zinaluka ili svinjskog mesa; ili zanegira dozvoljenost opšte poznatih stvari u vjeri ili posumnja u pomenute stvari a nije od onih koji se mogu opravdati neznanjem; ili pak nezna pa mu se pojasni a on i dalje ustraje; ili učini sedždu zvijezdi, kipu, i tome slično; ili izgovori riječi ili uradi djelo koje jasno ukazuju na ismijavanje vjerom; ili omalovažava Kur'an; ili tvrdi da je Kur'an kontradiktoran i da je u stanju da dođe nečim poput njega - postaje kafir. A neće biti kafir onaj ko čuje kufr pa ga prenese (iz šerijatski valjana razloga: poput svjedočenja kod kadije, ibreta-pouke i tome slično. op.prev.) ako ne vjeruje u njega.» (Muhttesaru el idafat fi ribil ibadat vel adab ve zijadat, 514)

85. Šejh Sulejman ibn Abdullah ibn Muhammed ibn Abdul-Vehhab (umro 1233 h.g.)

U svojoj knjizi 'Ed-delail fi hukmi muvalati ehlil išrak' šejh Sulejman kaže: «Znaj, Allah ti se smilovao, da čovjek, kada ispolji poistovjećivanje sa mušricima u njihovoj vjeri, iz straha od njih, ili laskajući njima kako bi se sačuvao njihova šerra-zla - time postaje nevjernik kao i oni, pa makar mrzio njih i njihovu vjeru a volio islam i muslimane. Iz toga se ne izuzima osim onaj ko je prisiljen a to je onaj koga uzmu mušrici i kažu: Učini kufr, ili uradi to i to ili ćemo te ubiti. Ili ga pak muče sve dok ne izgovori ono što traže od njega. Tada mu se dozvoljava da izgovori svojim jezikom ali da mu srce ostane smireno u imanu. Ulema je složna da onaj ko izgovori kufr pa makar i u šali postaje nevjernik, pa kakav je tek onda slučaj sa onim ko izgovori kufr iz straha ili pohlepe za dunjalukom... »

Veliki broj sljedbenika (باطل) batila-neistine ostavlja istinu iz straha da ne izgube dunjaluk, a znaju istinu i vjeruju u nju (ali je ne slijede). Time nisu postali muslimani (tj. neće biti muslimani samom spoznajom istine sve dok ne budu radili po istini. op.prev.)

Riječi Uzvišenog: «*kad čujete da Allahove riječi poriču i da im se izruguju, ne sjedite s onima koji to čine dok ne stupe u drugi razgovor, inače, bićete kao i oni. Allah će sigurno zajedno sastaviti u džehennemu licemjere i nevjernike,» Nisa, 140.* Uzvišeni, tebareke ve teala, spominje da je muminima u Knjizi objavio: Kada čujete da se poriču Allahove riječi (čini kufr u njih), i ismijava njima, nemojte sjediti sa njima sve dok ne promjene svoj govor. Ko sjedi sa onima koji poriču Allahove ajete i ismijavaju se njima, u stanju kada čine kufr i ismijavaju se - takav je poput njih. Allah nije napravio razlike između onoga ko se plaši ili nekog drugog, osim kada je u pitanju prisiljeni.

Sve ovo kada su bili u istoj državi na početku islama. Pa kakav je tek slučaj sa onim ko živi u prostranstvu islama,

ponosu i u svojoj državi, pa pozove one koji poriču Allahove ajete i ismijavaju se njima, i njih uzme za štićenike, prijatelje i sagovornike, sluša njihov kufr i ismijavanje i podržava ih u tome, a s druge strane udaljava i protjeruje sljedbenike tevhida?!...

Riječi Uzvišenog: *«Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri -, čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika, zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.» Nahl, 106-107.* Uzvišeni je presudio sudom koji se ne može promijeniti: Da je onaj ko ostavi svoju vjeru i vrati se u kufr, kafir, bez obzira imao opravdanja: strah po sebe, imetak, familiju, ili nemao. Bez obzira uradio kufr svojom nutrinom mimo vanjštine ili nutrinom i vanjštinom zajedno. Bez obzira uradio kufr riječima i djelom ili jednim od njih dvoje. Bez obzira uradio kufr iz pohlepe za dunjalukom kojeg želi steći od mušrika ili ne... Takav je kafir u svakoj situaciji izuzev onoga ko bude prisiljen (المُكرَه) (mukreh) koji se u našem dijalektu naziva magsub (المغصوب).

Zatim nas je Uzvišeni obavijestio da ovi murtedi koji su svoja prsa otvorili kufru, i koji govore da nisu uradili kufr osim iz straha - da se Allah rasrdio na njih i pripremio im bolnu patnju. Uzvišeni nas je također obavijestio da sebeb-uzrok kufra i kazne nije bilo vjerovanje u širk niti džehl-neznanje o tevhidu, niti mržnja prema vjeri i ljubav prema kufru, već je sebeb-uzrok dunjalučki udio kojem su oni dali prednost nad vjerom i zadovoljstvom Gospodara svih svjetova. Pa kaže Uzvišeni: *«zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.» Nahl, 107.* Uzvišeni ih je nazvao nevjernicima i obavijestio da ih neće uputiti pored toga što se oni pravdaju ljubavlju prema dunjaluku. Zatim je Uzvišeni obavijestio

da su oni murtedi zbog toga što su dali prednost dunjaluku nad ahiretom i da su oni gafili (الغافلون) (nemarni) kojima je Allah zapečatio srca, sluh i vid. Zatim je potvrdio da su takvi na ahiretu propalice. Takvo je stanje ovih murteda u ovoj fitni-smutnji, šejtan ih je obmanuo i predstavio im da strah opravdava njihov riddet, te da im spoznajom istine i ljubavlju prema šehadetu neće štetiti to što su uradili. **Zaboravljaju da veliki broj mušrika zna istinu, vole je i svjedoče da je istina, ali je ne slijede i ne rade po njoj iz ljubavi prema dunjaluku i bojazni po sebe, imetak, užitke i vođstvo**. Zatim, Uzvišeni kaže: *«To zato što su govorili onima koji ne vole ono što Allah objavljuje: «Mi ćemo vam se u nekim stvarima pokoravati», a Allah dobro zna njihove tajne.» Muhammed, 26.* Uzvišeni nas obavještava da je sebeb-uzrok njihova riddeta i šejtanskog obmanjivanja to što su oni rekli onima koji mrze ono što je Allah objavio: "Mi ćemo vam se u nekim stvarima pokoravati." Pa ako je nevjernik onaj ko obeća mušricima koji mrze ono što je Allah objavio, da će im se pokoriti u nekim stvarima, pa makar i ne uradio pomenutu stvar, kakav je tek slučaj sa onim ko se poistovjeti sa mušricima koji mrze ono što je Allah objavio od naredbe da se samo On obožava...

Na drugom mjestu Uzvišeni kaže: *«O vjernici, ne prijateljujte ni sa očevima vašim ni sa braćom vašom ako više vole nevjerovanje od vjerovanja. Onaj od vas ko bude s njima prijateljevao, taj se doista prema sebi ogriješio.» Tevba, 23.* U dva pomenuta ajeta je jasno pojašnjenje da niko nema opravdanja u kufru iz bojazni po imetak, roditelje, sinove, žene, rodbinu i tome slična opravdanja kojim se opravdava veliki broj ljudi. Ako niko nema opravdanja u uzimanju njih za prijatelje iz straha od njih i želje da se njihovom zadovoljstvu da prednost, onda kakav je tek slučaj sa onim ko daljnje nevjernike uzima za prijatelje i štićenike, i ispoljava poistovjećivanje sa njima u njihovoj vjeri iz straha da ne izgubi nešto od pomenutih stvari. A čudno je i to kako oni

takav postupak smatraju dobrim i dozvoljenim. Na taj način spojili su između činjenja riddeta i dozvoljavanja onog što je zabranjeno.» (Ed-delail fi hukmi muvalati ehlil išrak, 29-57 str. uz izostavljanje velikog broja citata.)

I kaže u Tejsirul Azizil Hamid: «Ko se ismijava Allahom, Njegovim Poslanikom, Knjigom ili vjerom - nevjernik je, pa makar to uradio u šali ne ciljajući suštinu ismijavanja. Na ovome je koncenzus...»

Kaže dalje šejh Sulejman: «Riječi Uzvišenog: «*A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: «Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.» Reci: «Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?»* Tevba, 65. Komentar: Kaže Uzvišeni obraćajući se svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: "A ako ih upitaš", tj. ako upitaš munafike koji su u ismijavanju izgovorili riječi kufra, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se", tj. ispričavaće se da nisu ciljali ismijavanje i poricanje već šalu i zabavu. *"Reci: Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?"* Uzvišeni nije uzeo u obzir njihovo opravdanje: ili zbog toga što su slagali ili zbog toga što se onaj ko se ismijava u šali i razonodi ne može opravdati. U oba slučaja ispričavanje je neispravno jer su promašili mjesto šale. Zar se u srcu čovjeka može okupiti iman u Allaha, Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ismijavanje sa njima. Naprotiv, to je očiti kufr, i zato je odgovor glasio: *"Ne ispričavajte se! Jasno je da ste postali nevjernici, nakon što ste bili vjernici."*

Šejhul islam ibn Tejmijje kaže: «Uzvišeni mu naređuje da im kaže: "Postali ste nevjernici nakon što ste bili vjernici." Nije ispravan govor onih koji kažu da su pomenuti ljudi postali nevjernici nakon njihova imana jezikom a prethodno su svojim srcima bili nevjernici. Jer iman jezikom uz kufr srcem je kufr. Zato se tada ne može reći: Postali ste nevjernici nakon što ste bili vjernici, jer su već prije toga bili nevjernici. A ako pak ciljaju da su pomenuti ljudi ispo-

ljili kufr nakon što su ispoljili iman, onda kažemo da oni nisu ispoljili kufr osim svojim odabranicima s kojima uvijek tako postupaju. Kada su postali munafici i kada su se pobojali da će povodom njih biti objavljena sura koja će razotkriti ono što oni kriju u svojim srcima, i kada su se ismijavali, tada su postali kafiri nakon njihova imana. Pomenuti ajeti ne ukazuju da su oni uvijek bili munafici (od samog početka. op.prev.) Nakon toga Allah Uzvišeni kaže: *"A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: Mi smo samo razgovarali i zabavljali se"*, tj. priznali su svoj postupak, pa im je rečeno: *"Ne ispričavajte se! Jasno je da ste postali nevjernici, nakon što ste bili vjernici. Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci." Tevba, 65,66* Ajet ukazuje da pomenuti ljudi nisu mislili da su uradili kufr. Mislili su da pomenuto djelo nije kufr. Na osnovu ovoga postaje jasno da je ismijavanje Allahovim ajetima i Njegovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, kufr kojim čovjek postaje nevjernik nakon imana. Sve ovo ukazuju da su oni posjedovali slab iman, zatim su uradili ovu zabranjenu stvar, za koju su znali da je zabranjena ali su mislili da nije kufr - a ona je bila kufr - pa su postali nevjernici pored toga što nisu vjerovali da je djelo kojeg su učinili dozvoljeno.» (Tejsirul Azizil Hamid, 617-619 str.)

86. Mustafa ibn S'ad ibn Abde er-Ruhajbani el-Hanbeli (1243)

"Poglavlje o propisu murteda", a murted u jeziku znači onaj ko se vraća. Kaže Uzvišeni: *«I nemojte se stopama svojim vraćati.» Maide, 21* (وَلَا تَرْتَدُّوا - ve la terteddu). Terminološki murted je onaj ko dobrovoljno nakon islama uradi kufr: riječima; ubjeđenjem; ili sumnjom; pa makar i u šali, i makar se radilo o djetetu koje je mumejjiz (مميِّزاً) (dijete koje je u stanju da razlučuje stvari što opet varira od djeteta do djeteta. op.prev.). (Metalibu ulin-nuha fi šerhi gajeti el munteha, 6/275)

87. Abdullah ibn Muhammed ibn Abdul-Vehhab (umro 1244)

Abdullah ibn Muhammed ibn Abdul-Vehhab je napisao djelo kojeg je nazvao 'El-Kelimatu en-nafia fil mukeffiratil vakia', u kojem na početku nakon zahvale kaže: «Ovo su poglavlja i riječi koje sam prenio od uleme mudžtehida, drugova četvorice imama koji su imami ehli sunneta, a koje pojašnjavaju riječi i djela koja muslimana izvode iz vjere, **kao i činjenicu da izgovor šehadeta od strane takve osobe, njegovo pripisivanje islamu i obavljanje nekih obilježja vjere, nisu prepreka u njegovom tekfiru, ubistvu i pripajanju murtedima**. Razlog pisanja ovog djela jeste taj što su neki ljudi koji se pripisuju znanju i fikhu u ovom vremenu napravili katastrofalnu grešku negirajući učenjacima koji su izdali pomenutu fetvu. Svoje negodovanje nisu potkrjepili vjerodostojnim tekstom iz Allahove Knjige, sunneta Njegova Poslanika, ili govora uleme ove vjere.»

Zatim je šejh prenio veliki broj citata uleme a potom kaže: «Kaže šejhul islama ibn Tejmijje, rahimehullahu te'ala, u svojoj knjizi 'Sarimul meslul ala šatimi er-resul': Kaže imam Ishak ibn Rahevej, jedan od imama koji je u rangu imama Šafije i Ahmeda: «Muslimani su složni da je onaj ko opsuje Allaha ili Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili odbije nešto od onoga što je Allah objavio - nevjernik, pa makar priznavao sve što je Allah objavio.» Muhammed ibn Sahnun, jedan od malikijskih učenjaka, kaže: «**Ulema je složna da je psovač Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kafir. Njegov propis kod uleme je ubistvo, a i onaj ko posumnja u njegov kufr je kafir...**» Završen citat šejhul islama ibn Tejmijje.

Pogledaj, Allah ti se smilovao, govor Ishaka ibn Rahevejha i idžma-saglasnosti kojeg prenosi po pitanju kufra onoga ko opsuje Allaha ili Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili odbije nešto od onoga što je Allah objavio, pa

makar priznavao sve što je Allah objavio - postaće ti jasno da je onaj ko svojim jezikom opsuje Allaha, ili Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nevjernik, murted od dini islama, pa makar priznavao sve što je Allah objavio i makar opsovao u šali ne ciljajući njeno značenje srcem. Šafija, rahimehullahu teala, kaže: «Ko se šali sa nečim od Allahovih ajeta nevjernik je.»

Kakav je tek onda slučaj sa onim ko se šali psovanjem Uzvišenog Allaha ili Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Zato šejh Tekijjud-din kaže:' Naši drugovi a i drugi učenjaci kažu: «Ko opsuje Uzvišenog Allaha nevjernik je, bez obzira uradio to u zbilji ili šali. Dokaz tome su riječi Uzvišenog: *«Reci: «Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.» Tevba, 65-66.* Ovo je kategorički ispravano mišljenje.»

Zatim šejh Abdullah ibn Muhammed ibn Abdul-Vehhab kaže: «Pogledaj također riječi šejha na kraju njegova govora kada kaže da nema sumnje da je osnova govora ovih ljudi veliki širk i kufr kojeg Allah neće oprostiti osim teobom, i kako pomenuta stvar povlači otpadništvo od vjere. Pogledaj kako je jasno spomenuo nevjerništvo onoga ko to uradi i njegov riddet kada se protiv njega uspostavi dokaz iz Allahove Knjige ili sunneta pa on i dalje ustraje u tome. Oko ovoga se neće sporiti čovjek koji je spoznao dini islam kojim je Uzvišeni poslao svoga Poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Allah najbolje zna.» (Džamiul ferid, 33/292, ed-Durerus-senijje, 10/149)

88. Muhammed ibn Ali eš-Ševkani (umro 1250 h.g.)

Veliki broj ovih ljudi izgovori riječi kufra pa kažu: Ja sam jevrej, uradiću to i to, pa tako postaje murted nekada riječima a nekada djelom a da toga i nije svjestan. (Ed-Devaul adžil 19)

89. Muhammed Emin ibn Abidin el-Hanefi (umro 1252 h.g.)

U knjizi 'Derrul muhtar' u poglavlju o murtedu, nakon pojašnjenja jezičkog i terminološkog značenja ove riječi, stoji: «U Fethu stoji: "Ko se ismijava riječima kufra odpadnik je pa makar ne vjerovao svojim srcem (u riječi kufra koje je izgovorio. op.prev.), zbog omalovažavanja, tako da je na stepenu kufra inata.» (tj. njegov kufr je poput kufra inadžije. op.prev.)

Ibn Abidin u 'Hašiji Reddul muhtara' kaže: «Ko se ismijava riječima kufra, tj. dobrovoljno ih izgovori ne ciljajući njihovo značenje... Isto tako ako bi učinio sedždu kipu ili bacio mushaf na smetljište postao bi nevjernik pa makar i vjerovao u Kur'an.» (Reddul muhtar ala derril muhtar, 6/356-358)

90. Šihabud-din Mahmud ibn Abdullah el-Alusi (umro 1279)

U komentaru rječi Uzvišenog: *"Ne ispričavajte se, postali ste nevjernici nakon što ste bili vjernici"*, el-Alusi kaže: «Neki učenjaci navode ovaj ajet kao dokaz da nema razlike u izgovaranju riječi kufra u šali ili zbilji. Oko ovoga nema razilaženja među učenjacima.» (Ruhul meani, 10/131)

91. Ibrahim ibn Muhammed ibn Ahmed el-Bejdžuri eš-Šafi'ij (umro 1277 h.g.)

U Hašiji ibn Kasima el-Gazzija nakon njegovih riječi o riddetu: «Terminološki riddet je ostavljanje islama sa nijjetom kufra, riječima kufra ili djelom kufra, poput sedžde kipu, bez obzira uradio kufr ismijavajući se, iz inata ili iz ubjeđenja.» El-Bejdžuri komentariše pa kaže: «Bez obzira uradio kufr, generalizuje napuštanje islama nijjetom kufra, riječima i djelima. Međutim što se ismijavanja tiče ono se ispoljava riječima ili djelom. Njegove riječi 'ismijavajući se' tj. na način koji ukazuje na ismijavanje. Kaže Uzvišeni: *«Reci: «Zar se*

niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.» Tevba 65-66. Njegove riječi 'iz inata', kao kada bi iz inata onome ko se sa njim raspravlja rekao: Allah je jedan od trojice, a vjeruje da je Allah jedan. Pomenutim riječima čini kufr.» (Hašijetu el-Bejdžuri ala šerh ibn Kasim el-Gazzi, 2/264)

92. Šejh Abdullah ibn Abdur-Rahman eba Betin (umro 1282)

Što se tiče tvog pitanja, da li je dozvoljeno poimenično nazvati čovjeka nevjernikom, kažem: «Stvar na koju Kur'an, sunnet i koncenzus-saglasnost uleme ukazuju da je kufr poput širka, činjenjem ibadeta drugom mimo Allaha, ko je uradi - nju ili nešto slično njoj - nema sumnje u njegov kufr. Nema nikakve prepreke da za onoga ko uradi nešto od toga (tj. širka) kažeš: "Taj je postao nevjernik tim djelom". Ovo pojašnjava činjenica da pravnici u poglavlju o propisu murtedа spominju puno stvari kojim musliman postaje nevjernik. Ovo poglavlje oni otpočinju riječima: Ko učini širk Allahu - nevjernik je, od njega se traži pokajanje u suprotnom ubija se. Traženje teobe biva od muajjen osobe (معيَّن) (tj. određene osobe taj i taj -fulana ibn fulana- poimenično. op.prev.)»

Kada je jedan od novotara rekao imamu Šafiji da je Kur'an stvoren Šafija mu reče: «Postao si nevjernik u velikog Allaha.» Govor uleme o pojedinačnom tekfiru je poduži. Najveći vid kufra je širk - obožavanje drugog mimo Allaha. Pomenuto djelo je kufr po idžmau-saglasnosti muslimana tako da nema prepreke protekfiriti onoga ko ga uradi, kao što za onoga ko uradi zinaluk kažemo taj je zinalučar, ili onaj ko uzima kamatu kažemo taj je murabi (فلان مراب)(onaj ko uzima kamatu)...» (Ed-Durerus-senijje, 10/416-417)

Šejh eba Betin je također upitan o riječima San'anija: «Onome ko uradi širk ne koriste njegove riječi: ja ne činim širk Allahu.», pa je šejh eba Betin odgovorio: «Znače da je

onaj ko uradi širk mušrik pa makar širk nazvao nekim drugim imenom. Zatim njegove riječi da pravnici u svojim knjigama jasno spominju da onaj ko izgovori riječi kufra postaje kafir pa makar i ne ciljao njihovo značenje, oni time ciljaju i onoga ko izgovori riječi kufra u šali i zabavi. Tako puno pravnika kaže: "Ko izgovori riječi ili uradi djelo koje jasno ukazuje na ismijavanje vjerom nevjernik je pa makar to uradio u šali". Dokaz tome su riječi Uzvišenog: «*Reci: «Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.» Tevba* 65-66» (Ed-Durerus-senijje, 10/419)

I kaže šejh eba Betin: «Također, kažemo onome ko tvrdi da onaj ko izgovori šehadet ne može uraditi kufr: Šta onda znači poglavlje kojeg spominju pravnici u knjigama fikha, a to je 'Poglavlje o propisu murteda'. A murted je onaj ko učini kufr nakon islama: riječima, ubjeđenjem, djelom ili sumnjom. Takav je prije riddeta izgovarao šehadet klanjao i postio. Ako uradi nešto od ovoga što su pravnici spomenuli postaje murted pored toga što izgovara šehadet, klanja i posti. Njegov izgovor šehadeta, namaz i post nas ne sprječava da nad njim donesemo sud riddeta. Dokazi iz Kur'ana, sunneta i idžma'a o ovome su očiti. Prvu stvar koju pravnici spominju u ovom poglavlju jeste širk. Ko učini širk Allahu postao je murted. Širk je obožavanje drugog mimo Allaha. Ko posveti nešto od ibadeta nekom drugom mimo Allahu on je mušrik pa makar postio čitav dan i klanjao čitavu noć. Njegovo djelo će propasti.» (Medžmu'atu er-resail vem mesail en-Nedždijje, 1/659)

93. Šejh Abdur-Rahman ibn Hasen ibn Muhammed ibn Abdul-Vehhab (umro 1285 h.g.)

U jednom od svojih pisama šejh kaže: «Što se tiče haridžija oni tekfire sljedbenike imana zbog grijeha mimo kufra i širka. Pojavili su se u vremenu hilafeta Alije ibn ebi Taliba

i protekfirili ashabe zbog njihovih međusobnih sukoba. Kao dokaz njihove tvrdnje naveli su ajete i hadise ali su pogrješili u dokazivanju jer se zbog grijeha koji su mimo kufra i širka ne tekfiri osoba koja ih čini, već se treba odvraćati od njega. Ako ustraje u velikom grijehu ne pokajavši se obaveza je odvratiti ga od grijeha i dignuti se protiv njega. Svako loše djelo, ostavljanje vadžiba ili činjenje harama, treba negirati, ali se ne tekfiri osim zbog djela kufra na kojeg Kur'an i sunnet ukazuju da je kufr. Isto tako po pitanju stvari oko koje se ulema slaže da je njeno činjenje ili vjerovanje u nju kufr.» (Medžmu'atu er-resail vem mesail en-Nedždijje, 1/380)

94. Muhammed ibn Ahmed el Maliki poznat kao šejh Ališ (umro 1299 h.g.)

"Poglavlje o suštini riddeta i njenim propisima". U šerijatu riddet je otpadništvo muslimana tj. osobe čiji je islam bio pritvrđen (tj. ispoljavao neku od specifičnosti islama poput namaza i tome slično na osnovu koje smo ga svrstali u muslimane. op. prev.) time što pripada roditeljima muslimanima pa makar i ne izgovorio šehadet (tj. rađanjem u muslimanskoj porodici koja praktikuje propise islama a ne samo nosi muslimansko ime, smatraće se muslimanom, pa makar od njega i ne čuli riječi šehadeta. op.prev.) ili je pak izgovorio šehadet znajući i pridržavajući se ruknova islama. Svejedno uradio kufr jasnim riječima poput: 'Ja ne vjerujem u Allaha ili Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem'; ili: 'Ima dva ili tri boga"; 'Mesih je sin Allahov'; 'Uzejr je sin Allahov'; ili pak izgovori riječi koje jasno iziskuju kufr poput negiranja neke stvari koja je nužno poznata i oko koje postoji koncenzus, jer iz takvog postupka proističe poricanje Kur'ana i utjerivanje Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem u laž. Isto tako vjerovanje da Allah ima tijelo ili negacija Allahovih svojstava uluhijjeta. Ili pak uradi djelo koje

nužno iziskuje kufr poput bacanja mushafa na nečisto mjesto ili pak na nešto čisto ali ga se ljudi gade poput pljuvačke... (Minehul Dželil ala muhtesari Halil, 9/205)

95. Hamd ibn Ali ibn Atik (umro 1301 h.g.)

U svojoj knjizi 'Ed-difa' an ehlis-sunneti vel ittiba", šejh kaže: «Ako izgovori riječi kufra bez prisile nevjernik je pa makar mu srce bilo smireno u imanu, kao što onaj ko svoja prsa otvori kufru postaje nevjernik pa makar ne izgovorio kufr riječima.» (Ed-difa' an ehlis-sunneti vel ittiba', 26 str.)

U risali "Sebilu en-nedžati vel fikak" šejh Hamd ibn Ali ibn Atik kaže: «U odgovoru šejhove porodice, kada su upitani o ovom ajetu i hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Ko živi sa mušrikom on je poput njega."* (Hadis bilježi ga Ebu Davud u svom Sunenu, Knjiga džihada, poglavlje o Boravku u zemlji širka, br. 2787; Hakim 2/141; Silsile es-sahiha br. 2330), stoji da se ajet shvata shodno njegovom spoljašnjem značenju, tj. da ukoliko čovjek čuje kako se poriču Allahove riječi i ismijava njima pa sjedne kod tih kafira koji se ismijavaju sa Allahovim ajetima, bez prisile, bez da im to negira i bez da ustane od njih dok ne promjene svoj govor - postaje kafir poput njih pa makar ne radio ono što oni rade. Takav postupak ukazuje na zadovoljstvo kufrom a zadovoljstvo kufrom je kufr. Ovaj ajet i njemu slični ulema navodi kao dokaz da je onaj ko je zadovoljan grijehom poput onoga ko ga čini. A ako osoba tvrdi da to djelo prezire svojim srcem neće se prihvatiti od njega jer je sud na osnovu spoljašnjosti, a on je ispoljio kufr tako da biva nevjernik.» (Sebilu en-nedžati vel fikak, 54 str.)

I kaže također ibn Atik: «Što se tiče druge mesele, kada se čovjek opravdava poistovjećivanjem sa mušricima i ispoljavanjem pokornosti njima, znaj, da ispoljavanje poistovjećivanja sa mušricima ima tri stanja:

Treće stanje: Da se poistovjeti sa njima vanjštinom, a suprostavlja unutrinom. U okviru ovog stanja imamo dvije situacije:

- Prva: Da to uradi onda kada se nalazi u njihovoj vlasti, kada ga udaraju ili svežu i prijete ubistvom govoreći: Ili ćeš se poistovjetiti sa nama i pokoriti ili ćemo te ubiti. U ovakvoj situaciji dozvoljava mu se da se poistovjeti sa njima vanjštinom s tim da njegovo srce ostane smireno u imanu. Tako se desilo sa Ammarom povodom kojeg je Uzvišeni objavio: *«Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri» Nahl 106.* I kaže Uzvišeni: *«To učinite jedino da biste se od njih sačuvali.» Alu Imran, 28.* Ova dva ajeta ukazuju na pomenuti propis kako to napominje Ibn Kesir u tefsiru pomenutog ajeta sure Alu Imran.

- Druga: Da se poistovjeti sa njima vanjštinom a suprostavlja nutrinom ali nije u njihovoj vlasti već ga pohlepa za vođstvom i imetkom ili škrtost za domovinom i čeljadi, ili strah da se nešto ne desi sa imetkom, navedu da to učini. U ovakvoj situacija biva murtedom i neće mu koristiti to što ih mrzi svojom nutrinom. Takav je od onih o kojima Uzvišeni kaže: *«zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.» Nahl, 107.* Uzvišeni nas obavještava da ih džehl ili ljubav prema batilu nisu naveli da urade kufr, već dunjalučka pohlepa kojoj su dali prednost nad vjerom. Ovo je značenje riječi šejhul islama Muhammeda ibn Abdul-Vehhaba, rahimehullahu teala." (Sebilu en-nedžati vel fikak, 62-64. str. Komentar: Govor šejha je jasan da ukoliko dunjalučki prohtjevi i strasti budu sebeb-uzrok činjenja kufra od strane čovjeka, onda to nije opravdani razlog koji sprječava da se na njega spusti propis kufra, za razliku od stanja prisile.)

96. Jedan od uleme Nedžda

Kada musliman sazna veličinu ove riječi (riječi tevhida - šehadet. op.prev.) i uvjete kojima je ona ograničena, a uz to mora postojati i vjerovanje srcem, izgovor jezikom, i rad organima tijela - uvidjeće da ukoliko zahvati nešto od pomenutih stvari čovjek prestaje biti musliman, kako to Uzvišeni pojašnjava u svojoj Knjizi. Ukoliko je čovjek musliman i izvršava ruknove-temelje islama pa zatim izgovori riječi, uradi djelo ili posjeduje ubjeđenje koje ruši pomenute stvari - neće mu koristiti njegova djela, jer Uzvišeni kaže onima koji su izgovorili riječi kufra u bitci na Tebuku: *"Ne ispričavajte se! Jasno je da ste postali nevjernici, nakon što ste bili vjernici."* I kaže Uzvišeni: *«a sigurno su govorili nevjerničke riječi i pokazali da su nevjernici, nakon što su javno islam bili primili,» Tevba, 74.»* (Risala esbabu nedžati es-seul mines-sejfil meslul, medžmuatu et-tevhid, 182 str.)

97. Osman ibn Muhammed Šeta el-Bekri eš-Šafi'ij (1302 h.g.)

Rezime je da se riddet svodi na tri vrste: ubjeđenje, djela i riječi, a zatim se svaka vrsta grana na puno ogranaka. (Ianetu et-talibin ala hilli elfazi fethil mubin, 4/132)

98. Siddik Hasen Han el-Kanudži (umro 1307 h.g.)

Kaže, rahimehullahu teala: «U to spada i ismijavanje Allahovim spomenom, Poslanikom, Kur'anom ili sunnetom. Takvo ismijavanje je očiti kufr. Kaže Uzvišeni: *«Reci: «Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.» Tevba* 65-66. Tj. postali ste nevjernici ovim ismijavanjem. Šejhul islam ibn Tejmijje kaže: "Uzvišeni nas je obavijestio da su postali nevjernici nakon njihova imana pored toga što su rekli da su izgovorili kufr ne vjerujući u njega, i da su to izgovorili u šali i zabavi. Uzvišeni je poja-

snio da je ismijavanje sa Allahovim ajetima kufr, a to neće učiniti osim onaj ko je svoja prsa otvorio ovim riječima (tj. riječima kufra). Da je u njegovom srcu bilo imana spriječio bi ga da izgovori ove riječi. **Kur'an nam pojašnjava da iman u srcu nužno zahtjeva i djelo u vanjštini.** Kaže Uzvišeni: *«A licemjeri govore: «Mi vjerujemo u Allaha i Poslanika i pokoravamo se», - zatim neki od njih glave okreću; nisu oni vjernici.» Nur, 47.* Uzvišeni negira iman onome ko se okrene od pokornosti Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Također, obavještava nas da vjernici, kada budu pozvani Allahu i Poslaniku da među njima presude, slušaju i pokoravaju se. **Ovo pojašnjava da je pokornost od stvari koje iman nužno zahtjeva**." Završen citata šejhul islama ibn Tejmijje. Iz njegovih riječi se vidi da čovjek može postati nevjernik riječima koje izgovori ili djelom kojeg uradi.'» (Ed-Dinul halis, 4/546-547)

U svojoj knjizi Revdatu en-nedijje, kod šestog poglavlja: "Poglavlje o onome ko zaslužuje kaznu ubistvom", on kaže: «... Sahir, zbog toga što je djelo sihra vid kufra. Njegov počinioc je murted i zaslužuje ono što zaslužuje murted... Kažem: Nema sumnje da je onaj ko se nakon svoga islama pouči sihru kafir i murted njegovim bavljenjem (tj. bavljenjem sihra). Njegova kazna je kazna murteda... Onaj ko psuje Allaha, Njegova Poslanika, islam, Kur'an ili sunnet, kao i onaj koji vrijeđa vjeru. Sve ove stvari nužno iziskuju jasan kufr. Njihov počinioc je murted a njegova kazna je kazna murteda.» (Revdatu en-nedijje šerhu ed-dureril behijje, 2/627-629)

99. Šejh Ahmed ibn Ibrahim ibn Isa es-Sudejri (umro 1329 h.)

Kaže: «... pogledaj kako je šejhul islam napravio razliku između manje poznatih i opće poznatih stvari. Pa kaže o manje poznatim stvarima koje su kufr: "Možda možemo reći da griješi i da je u zabludi, protiv njega nije uspostavljen dokaz nakon kojeg čovjek biva nevjernik", što nije rekao za

stvari čiji je propis opće poznat, i ono što musliman uradi iz neznanja poput ohalaljivanja harama ili govora i djela širka nakon spoznaje. Zbog džehla u manje poznatim stvarima se ne tekfiri, poput džehla o nekim svojstvima. Džahil tih svojstava se ne tekfiri pa makar se radilo o onome ko u to poziva.» (Tevdihul mekasid ve tashihul kavaid fi šerhi kasideti ibnul Kajjim Nunijje, 2/409)

100. Učenjak Šama Džemalud-din el-Kasimi (umro 1332 h.g.)

U komentaru riječi Uzvišenog: «*A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."*» *(Tevba 65-66)* El Kasimi kaže: «U Iklilu stoji: Keja kaže: U ajetu je dokaz da su šaljivdžija i onaj ko u zbilji izgovori riječi kufra podjednaki, i da je ismijavanje Allahovim ajetima kufr.» (Mehasinu et-te'vil, 8/254. Prethodno smo spomenuli govor Keja el-Herrasija u potpunosti. El-Kasimi je ovdje prenio njegov govor bez ikakva komentara što ukazuje da se slaže sa njim.)

101. Muhammed Enver šah el-Kašmiri (umro 1352 h.g.)

On u svojoj knjizi "Ikfarul mulhidin" prenosi iz djela "Šerhu eš-Šifa" od Hafadžija koji kaže: «Zbog toga - tj. zbog kufra onoga ko se suprostavi šerijatskim tekstovima i stvarima oko kojih ne postoji razilaženje - tekfirimo svakog ko ne tekfiri čovjeka koji je druge vjere mimo dini islama; ili zastane i koleba se po pitanju njihova tekfira; ili sumnja u njihov kufr; ili opravdava njihovo ubjeđenje, pa makar sam ispoljio islam, vjerovao u njega i smatrao neispravnim svako drugo ubjeđenje (vjerovanje), mimo islama. Takav je kafir zbog toga što je ispoljio ono što je oprečno učenju islama i zbog toga

što (tim riječima i ubjeđenjem-vjerovanjem) napada islam i poriče ono što se u njemu spominje (od tekfira nevjernika, sljedbenika drugih vjera). Isto tako kategorički tekfirimo svakog ko izgovori riječi kojima želi reći da je ummet u zabludi, daleko od pravog puta. A također i onoga čije riječi vode tekfiru svih ashaba poput Kumejlija od rafidija koji tekfire čitav ummet nakon smrti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zato što nisu dali prednost Aliji, a Aliju, radijellahu anhu, pak tekfire zato što nije tražio svoje pravo. Ovi su nevjernici sa više aspekata jer su svojim riječima opovrgli čitav šerijat. Također tekfirimo svakog muslimana koji uradi djelo oko kojeg se muslimanu slažu da ga može učiniti samo onaj ko je u suštini kafir, jer je takvo djelo djelo nevjernika pa makar počinioc tog djela bio musliman koji ispoljava islam ali radi takvo djelo.» (Ikfarul mulhidin fi darurijjati ed-din, 58 str.)

I kaže: «U cjelini, ko izgovori riječi kufra u šali, nevjernik je kod svih učenjaka. Neće se uzeti u obzir njegovo vjerovanje kako jasno spominje vlasnik knjige'El-Hanijje' i 'Reddul muhtara'.» (Ikfarul mulhidin fi darurijjati ed-din, 59 str.)

I kaže: «Ulema se slaže po pitanju određenih djela da su kufr pored toga što njihov počinioc može posjedovati srčano ubjeđenje jer su ta djela djela organa tijela a ne srca. Poput ismijavanja izgovaranjem riječi kufra pa makar i ne vjerovao u njih; sedžde kipu; ubistva vjerovjesnika; omalovažavanje poslanika, mushafa ili kabe. Nakon toga ulema se razilazi oko aspekta na osnovu kojih su počinioci ovih djela nevjernici, a svi su složni po pitanju njihova tekfira.» (Ikfarul mulhidin fi darurijjati ed-din, 68 str.)

102. Ibrahim ibn Muhammed ed-Davejan el-Hanbeli (1353 h)

Kaže: «Kufr se može učiniti jednom od četiri stvari:

- Govorom: poput psovanja Allaha, Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, meleka, itd.

- djelom: poput činjenja sedžde kipu, mjesecu, suncu, drvu, kamenu ili grobu - jer je to širk - kao i bacanje mushafa na smetljište.

- vjerovanjem (ubjeđenjem): poput vjerovanja da Allah ima ortaka, drugu, ili dijete. Uzvišeni kaže: «*Allah nije uzeo Sebi sina, i s Njim nema drugog boga!*» *(Muminun, 91)* Isto tako vjerovanje da su blud i alkohol halal-dozvoljeni a hljeb haram i tome slične stvari oko kojih postoji kategorički koncenzus-saglasnost. Pomenute stvari su kufr jer se suprostavljaju islamu i prihvatanju njegovih propisa, oprečne su Kur'anu i sunnetu kao i koncenzusu-saglasnosti ummeta.

- i sumnjom u nešto od pomenutih stvari: poput sumnje da su blud i alkohol haram-zabranjeni ili sumnje da je hljeb halal i tome slično.» (Mennaru es-sebil fi šerhi ed-delil, 2/357)

103. Sejjid Muhammed Rešid Rida (umro 1354 h.g.)

Kaže govoreći o tefsiru riječi Uzvišenog: «*Licemjeri se plaše da se vjernicima ne objavi sura koja bi im otkrila ono što je u srcima licemjera. Reci: "Samo se vi rugajte, Allah će doista na vidjelo iznijeti ono čega se vi plašite." A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se." Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici." Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci.» (Tevba 64-66)*: «Allah je obavijestio svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o riječima ovih munafika u toku puta ka Tebuku. Obavijestio ga je o njihovom ismijavanju Poslanikom zbog toga što je izašao da se bori protiv rimljana čija je slava i ugled ispunila arapske gradove zbog trgovaca koji su ljeti putovali u Šam i viđali njihovu moć. Uzvišeni ga obavještava formom zakletve, da ukoliko ih upita o njihovim riječima odgovoriće kako su se samo šalili i zabavljali a nisu bili

ozbiljni niti su negirali postupak Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, (njegov izlazak u boj) kao što je inače slučaj onih koji se upuštaju u raznorazne razgovore iz zabave. Mislili su da će to opravdanje biti prihvaćeno jer nisu znali da govor o vjerskim stvarima u šali i igri ne biva osim od strane onih koji su svoju vjeru uzeli za zabavu a to je očit kufr (nevjerstvo)... Ako neko kaže: Ajet vanjštinom ukazuje da su ovi ljudi bili vjernici pa su nakon toga postali nevjernici pomenutim ismijavanjem kojeg su nazvali igrom i šalom, a vanjština konteksta ajeta ukazuje da je kufr kojeg su prikrivali bio uzrok ismijavanja kojeg su ispoljili. Kažemo: Oba govora su istina-hakk i imaju svoj aspekat. Prvi govor predstavlja pojašnjenje šerijatskog propisa a to je da su oni bili vjernici u propisima jer su tako tvrdili te su zbog toga nad njima sprovođeni propisi islama koji se grade na osnovu vanjštine. Ismijavanje pomenutim stvarima predstavlja vanjsko djelo koje kida spone islama i iziskuje kufr pa su zbog toga nakon ismijavanja postali nevjernici u propisima, nakon što su bili vjernici u propisima. Drugi govor, a to je ono na što ukazuje kontekst ajeta tj. praksa. Ajet jasno ukazuje da je igranje i šala Allahovom Knjigom, Njegovim Poslanikom, sifatima-svojstvima, prijetnjom i obećanjem, kao i uzimanje njih predmetom ismijavanja i igre - da je sve to suštinski kufr koji muslimana izvodi iz vjere i nad njim se sprovode propisi riddeta (otpadništva od vjere) osim ako se ne pokaje i obnovi svoj islam.» (Tefsirul mennar, 10/529-531)

104. Veliki učenjak Abdur-Rahman ibn Nasir ibn S'adi (1376)

U svojoj knjizi "El-Kavlus-sedid" šejh ibn S'adi kaže: «Kada je pritvrđeno da je klanje u ime Allaha jedan od najplemenitijih ibadeta i najvećih pokornosti onda je klanje u nečije drugo ime širk koji čovjeka izvodi iz islama. Jer je granica širka i njegova definicija koja okuplja sve njegove

vrste: **posvećivanje nekog vida ibadeta nekom drugom mimo Allahu**. Stoga, posvećivanje svakog vjerovanja, riječi ili djela za koje je pritvrđeno da su naređena šerijatom, Allahu Jedinom, predstavlja tevhid, iman i ihlas-iskrenost. A posvećivanje njih nekom drugom mimo Allahu predstavlja širk i kufr. Zato se drži ove definicije širka koja ništa ne izostavlja.» (El-Kavlus-sedid fi mekasidi et-tevhid, 54 str.)

105. Šejh Hafiz ibn Ahmed el-Hakemi (umro 1377 h.g.)

U svojoj knjizi "E'alamu es-sunnetil menšure" on kaže: «Pitanje: Ako neko kaže: Sedžda kipu, ismijavanje Kur'anom, psovanje Poslanika, poigravanje s vjerom i tome slične stvari spadaju u kufr u djelu pa zašto onda izvode iz vjere kada ste mali kufr definisali kufrom u djelu?

Odgovor: Znaj da ove četiri stvari ne spadaju u kufr u djelu osim ako se uzme u obzir činjenica da su urađene organima tijela. Međutim one se ne dešavaju osim nakon nestanka djela srca, njegova nijjeta-namjere, ihlasa-iskrenosti, ljubavi i pokornosti, tako da ne ostane ništa od toga. Tako da, iako pomenute stvari predstavljaju kufr u djelu gledano spolja, one nužno povlače kufr u vjerovanju jer se ne mogu desiti osim od strane munafika marika (منافق مارق) (koji je izašao iz vjere, napustio vjeru). Šta je munafike u bitci na Tebuku navelo da izgovore riječi kufra i postanu nevjernici nakon njihova islama osim pomenuta stvar, pored toga što su se opravdavali i govorili: 'Mi smo se šalili i zabavljali' Pa im Uzvišeni kaže: «*Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.» (Tevba 65)* Mi nismo generalno mali kufr definisali kufrom u djelu već smo ga definisali kufrom u djelu koji za sobom ne povlači ubjeđenje i ne ruši govor srca i njegovo djelo.» (E'alamu es-sunnetil menšure l'itikadi et-taife en-nadžije el-mensure, 181-182 str.)

Komentar: Govor šejha o razlici između kufra u djelu koji izvodi iz vjere i kufra u djelu koji ne izvodi iz vjere je potpuno jasan. Nije svaki kufr u djelu mali kufr kako neki misle, već postoji kufr u djelu, tj. činjenje mukeffirata (المكفِّرات) riječju i djelom, koji izvodi iz vjere poput primjera koje je šejh naveo: sedžda kipu i psovanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Što se tiče kufra u djelu koji ne izvodi iz vjere to je kufr kojeg šejh naziva kufrom u djelu koji ne povlači za sobom ubjeđenje i ne ruši govor srca i njegovo djelo. Njega (kufr u djelu koji ne izvodi iz vjere) je šejh definisao riječima: «Svaki grijeh kojeg je Zakonodavac nazvao kufrom a iman i ime imana i dalje ostaje njegovom počiniocu.» (Razmotri dobro ovu stvar, a doći će i govor Stalne komisije za fetve kao i govor šejha bin Baza koji podržavaju ove riječi. Pogledaj također šestu napomenu na početku knjige na 15 str.)

106. Šejh Muhammed ibn Ibrahim alu šejh (umro 1389 h.g.)

U komentaru djela "Kešfu eš-šubuhat" šejh kaže: «Kada saznaš da čovjek postaje nevjernik jednom riječju koju izgovori svojim jezikom...» (Šerhu kešfi eš-šubuhat, 41 str.)

I kaže komentarišući riječi Muhammeda ibn Abdul-Vehhaba (riječi u zagradi su komentar šejha Muhammeda ibn Ibrahima, op. prev.): «Ako prethodnici nisu bili nevjernici osim zbog toga što su spojili između širka i utjerivanja u laž Allahova Poslanika i Kur'ana (tj. njihovo poricanje), i poricanje proživljenja i tome slično, onda šta znači poglavlje kojeg spominju učenjaci svih mezheba (učenjaci četiri mezheba a i drugih): "Poglavlje o propisu murteda (otpadnika od vjere)" (kojeg su definisali na razne načine) a on - murted - je musliman koji učini kufr. (Učenjaci se slažu da čovjek može izaći iz vjere zbog jednog ubjeđenja, djela ili govora pa makar izgovarao šehadet... Pa kažu: Ko kaže to i to ili vjeruje to i to - nevjernik je, neće mu koristiti ništa od onoga što

je radio.) Pa su čak spomenuli stvari koje su sitne u očima onoga ko ih čini, poput riječi koju izgovori svojim jezikom nevjerujući u nju svojim srcem, ili riječi koju spomene u igri i šali. (Tako su neki učenjaci mezheba tekfirili onoga ko u deminutivu kaže mesdžid ili mushaf, tj. ukoliko kaže džamijica ili mushafčić ciljajući ismijavanje i omalovažavanje.) Među stvarima koje su u cjelini spomenuli ima i onih kojima čovjek postaje murted pa makar izgovarao šehadet i klanjao. Kada bi čak uz to ostavljao i harame ali ipak učinio djelo kufra propalo bi mu sve što ima od islama. Mukeffirati-djela kufra čijim činjenjem čovjek postaje murted se ne mogu pobrojati.» (Šerhu kešfi eš-šubuhat, 102 str.)

I kaže: «Mimo njega - tj. onoga ko je prisiljen - čovjek činjenjem kufra nakon svoga imana postaje nevjernik, bez obzira uradio kufr iz straha ili laskanja, škrtosti za domovinom, imetkom ili rodbinom. Bez obzira uradio kufr u šali ili zbog nekog drugog cilja, osim ako nije prisiljen. Ajet ukazuje na to da tevhid biva srcem, jezikom i djelom, sa dva aspekta: Prvi: Riječi Uzvišenog: *"Osim onoga ko bude prisiljen"*. Uzvišeni je izuzeo samo onoga ko je prisiljen a poznato je da čovjek ne može biti prisiljen (tj. ne može se zamisliti da bude prisiljen osim kada su u pitanju dvije stvari) osim u riječima ili djelu. Što se tiče ubjeđenja srca tu ga niko ne može prisiliti. (Stoga ukoliko uradi kufr nakon njegova imana postao je nevjernik.) Drugi: Riječi Uzvišenog: *"To je zbog toga što više vole ovaj svijet od ahireta"*. Harf 'ba' u ovom ajetu je harf sebeba-uzroka tj. zbog toga što vole više ovaj svijet od ahireta (dženneta). Ajet jasno ukazuje da kufr i kazna (kojom im je Allah presudio zbog onoga što su uradili) nije bio zbog ubjeđenja ili džehla, mržnje prema vjeri i ljubavi prema kufru, već je sebeb-uzrok toga (tj. uzrok činjenja kufra to što on u njegovom činjenju ima jednu stvar) neki od dunjalučkih prohtjeva koje stiče činjenjem ove zabranjene stvari (kufra) - da Allah sačuva -, pa je dao prednost dunjaluku nad vjerom.»

Zatim šejh Muhammed ibn Ibrahim kaže: «Čovjek koji bude prisiljen da uradi kufr se može naći u nekom od sljedećih stanja:

- da se suzdrži i sabura. Ovo je najbolje stanje.

- da izgovori kufr a srce ostane u svom ubjeđenju. Ovakav postupak je dozvoljen.

- da bude prisiljen te se on odazove ali mu srce ne ostane u imanu. Ovakav je kafir.

- da se od njega traži da izgovori kufr ali situacija ne dosеže stepen prisile pa se on odazove i izgovori svojim jezikom a srce mu ostane smireno u imanu. Takav je također kafir.

- da mu se samo spomene izgovaranje kufra, bez prisile, pa se on odazove svojim jezikom i srcem. I on je također kafir. (Šerhu kešfi eš-šubuhat, 133-134)

Šejh je također presudio riddetom čovjeku koji je izgovorio riječi kufra i rekao: 'Ja sam kršćanin', pored toga što je to izgovorio iz srdžbe i inata bez ubjeđenja u pomenute riječi. U fetvama i pismima šejha stoji:

- 3906: Riddet čovjeka koji kaže da je kršćanin.

Od Muhammeda ibn Ibrahima uvaženom i cijenjenom emiru Rijada: Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu, a potom: Dostavljamo vam ono što nam je došlo od uvaženog šejha Muhammeda ibn Muhejzia od svjedočenja nekih predstavnika i ljudi iz džemata Usejle, kao i tezkiju (tezkija je svjedočenje za određenog čovjeka da je bogobojazan i da se kloni grijeha, op. prev.) pomenutih svjedoka u slučaju Abdullaha ibn Sulejmana.

Obavještavamo vas da smo mi, vidjevši opasnost ove mesele, naredili da se dovede Abdullah ibn Sulejman zajedno sa onima koji su posvjedočili protiv njega, te su svi došli i posvjedočili pred nama. Rezime događaje je da su pomenutu osobu posavjetovali po pitanju obavljanja namaza u džematu ali se dotični inatio i nije primio nasihat odgovorivši: Ja sam slobodan da klanjam u svojoj kući ili u mesdžidu ili da neklanjam,

a ako želim vatru želim je sebi pa šta želite? Oni mu rekoše: Mi tebi ne želimo vatru jer ti si musliman. On reče: A šta ako kažem da sam kršćanin. Ti nisi kršćanin inšaallah - rekoše mu oni. On reče: Ja sam kršćanin.

Kada smo nakon toga upitali Abdullaha o svjedočenju ovih ljudi protiv njega on reče da stanuje u mjestu Buvejbije i da je džematlija mesdžida Buvejbije a ne mesdžida Usejle, te da su ga pomenuti ljudi uzeli na metu. Kaže: Jedan od njih je dolazio još ranije. Došli su mi te noći (savjetujući ga) pa sam im se ja izvinuo da sam službenik i da možda budem na stražarskoj službi ili u nekoj krivičnoj istrazi. I zaista sam te noći imao istragu te sam se kući vratio oko devet i legao. Nakon sabaha došli su mojoj kući i počeli jako kucati na vrata što je uplašilo moju ženu koja je ostavila dijete i došla meni prestravljena. Probudio sam se i izašao a oni su me počeli napadati riječima: O magarče zar ne klanjaš? Odgovorio sam im da ja klanjam i da je namaz Allaha radi, i da ja nisam kršćanin pa da ne klanjam, već sam musliman koji klanja Allahu a ne iz straha od nekoga. Sve što su mi pripisali mimo ovoga nije istina.

Nakon što smo čuli i jedne i druge odlučili smo da obustavimo proces sve dok ne dođu ljudi koji će posvjedočiti za svjedoke (tj. dati tezkiju pred kadijom da su pomenuti svjedoci pravedni i bogobojazni, op. prev.). Pa su došli ljudi čija je pravednost pritvrđena. Pozvali smo Abdullaha i rekli da je svjedočenje protiv njega šerijatski utvrđeno, da je osuđen zbog pomenutih teških riječi koje je izgovorio a koje predstavljaju jasan riddet (Pogledaj kako mu je šejh zbog pomenutih riječi presudio riddetom i nije uzeo u obzir njegovo ubjeđenje. U risali koja dolazi nakon ove stvar je još jasnija.) koji izvodi iz dini islama i ohalaljuju njegovu krv ukoliko se ne pokaje i ispolji teobu, kajanje, istigfar i odlučnost da više nikada neće izgovoriti pomenute riječi. Jer on je pomenutim riječima: Ja sam kršćanin - da Allah sačuva - izašao iz okrilja islama i počinio riddet iz islama u kršćanstvo. Uz to jasno je odbio istinu,

omalovažio one koji se nje drže kao i namaz koji je stub vjere. Pored toga njegove riječi da želi vatru ukazuju na njegovo nevjerovanje u nagradu ili njeno omalovažavanje. Sve pomenute stvari predstavljaju uzastopne prijestupe. Posavjetovali smo ga i od njega zatražili da se pokaje te se on pokajao Allahu, i ispoljio teobu i kajanje zbog onoga što je uradio. Obavijestili smo ga da treba posvjedočiti da nema drugog boga sem Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik, i da se odrekne od svake vjere koja je oprečna islamu. On je to i uradio pa smo ga obavijestili da mu je obaveza da se okupa guslom islama. Na kraju smo ga posavjetovali da vodi računa o obilježjima islama u koje spada i namaz u džematu. Na osnovu njegove teobe poništeno je njegovo ubistvo, ali s obzirom da se usudio na tako krupnu stvar, a živi među muslimanima, treba se kazniti žestokim tazirom (kaznom koja nije šerijatski precizirana već se vraća idžtihadu kadije, op. prev.), bičevanjem i zatvaranjem shodno onim što velijjul emr smatra prikladnim, kako bi bio ukor i opomena njemu sličnim. Taziru će prisustvovati delegat iz sekcije 'El emru bil m'aruf' (naređivanje na dobro). Allah vas sačuvao.» (Fetava ve resail Muhammed ibn Ibrahim 12/191-193)

U drugoj risali stoji : -3907: Zahtjev da se pripoji kršćanskoj vjeri pod izgovorm da to čini iz razonode.

Od Muhammeda ibn Ibrahima emiru pokrajine Rijad, Allah ga sačuvao. Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu, a potom:

Što se tiče postupka koji je podignut nama od strane velikog suda u Rijadu pod brojem 1/4259, 20.8.1359 h.g., a povodom slučaja zatvorenika Alije koji je svojim pismom upućenim "Savtul indžil" (Glasu indžila) tražio da se priključi kršćanskoj vjeri, mi smo pogledali slučaj i sproveli proces.

Obavještavamo vas da je ono što je pomenuta osoba uradila ridet, da Allah sačuva. U svom odgovoru u toku procesa on je rekao da je to učinio iz razonode kako bi samo proveo vrijeme te da je on još uvijek u islamu i vjerovanju u njega.

U ovom odgovoru su ga pretekli munafici koji su rekli ono što su rekli pa se nakon toga ispričavali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da su se samo šalili i zabavljali. Uzvišeni je o njima objavio: «*Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."*» *(Tevba 65-66)*

Obaveza je pomenutu osobu izvesti pred sud i od njega zatražiti pokajanje i izgovaranje šehadeta. Nakon toga obavezan je da se okupa zbog riddeta kojeg je počinio i da se pokaje. Isto tako treba se kazniti tazirom time što će biti samo zatvoren, s obzirom na njegovu bolest i slabo stanje zbog kojeg ne može podnijeti bičevanje. Neka u zatvoru povedu računa da se pomenuti ne ugnjetava. Ve billahi et-tevfik, ves-selamu alejkum.» (Fetava ve resail Muhammed ibn Ibrahim 12/193-194)

107. Veliki učenjak Muhammed Emin eš-Šenkiti (umro 1393)

U svom tesfiru "Advaul bejan", kod riječi Uzvišenog: «*O vjernici, ne odlučujte se ni za što dok za to ne upitate Allaha i Poslanika Njegova,*» *(Hudžurat, 1)*, Eš-Šenkiti kaže: «Znaj da nepoštovanje Poslanika, salallalhu alejhi ve selem, koje ukazuje na njegovo omalovažavanje, vrijeđanje ili ismijavanje sa njim, predstavlja riddet od dini islama i kufr u Allaha.»

U tefsiru riječi Allaha Uzvišenog: «*Objavljujemo suru i njezine propise činimo obaveznim!*» *(Nur, 1)*, on također kaže: «Puno učenjaka spominje da je onaj ko potvori majku Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili njega, počinio riddet i izašao iz dini islama. Ova stvar je očita.»

108. Stalna komisija za fetve

Pitanje: Kažu da postoji riddet djelom ili riječima. Molim vas da mi ukratko na jasan način pojasnite vrste riddeta koji se čini djelom, riječima i ubjeđenjem-vjerovanjem?

Odgovor: Hvala Allahu, neka je salavat i selam na Njegova Poslanika, njegovu porodicu i ashabe... a potom:

Riddet je nevjerstvo nakon islama a može se učiniti riječima, djelom, vjerovanjem i sumnjom. Ko čini širk Allahu ili zaniječe Njegov rububijet (gospodarstvo), Njegov vahdanijet (jednoću), neko Njegovo svojstvo ili neku knjigu ili poslanika; ili opsuje Allaha ili Njegova Poslanika; ili zanegira ili ohalali nešto od harama oko kojeg se svi slažu da je haram; ili zanegira obavezu nekog od pet ruknova islama, ili sumnja u njihovu obavezu; ili sumnja u iskrenost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, ili nekog drugog poslanika; ili posumnja u proživljenje; ili učini sedždu kipu; i tome slično - taj je postao kafir i odmetnik (murted) od dini islama. Vrati se na poglavlja o propisu riddeta u knjigama islamskog fikha jer je ulema vodila posebnu brigu o njima. Na osnovu pomenutih primjera saznaješ riddet koji se može učiniti riječima, djelima, ubjeđenjem i sumnjom. (Stalna komisija za fetve 2/3. Ovu fetvu su potpisali šejhovi: bin Baz, Afifi, ibn Gudejan i ibn Kaud.)

Pitanje: Ostavljanje namaza smatrate kufrom u djelu (kufrun amelijj) a kufr u djelu ne izvodi iz vjere, osim onoga što se iz toga izuzima poput psovanja Allaha i tome slično. Da li je ostavljač namaza također izuzetak u tome i na koji način?

Odgovor: Nije tačno da svaki kufr u djelu ne izvodi iz vjere. Neki izvodi iz vjere a to je onaj koji ukazuje na ismijavanje sa vjerom i njenim omalovažavanjem poput stavljanja musahafa pod noge, psovanje nekog od Allahovih poslanika pored znanja o njegovom poslanstvu, pripisivanje Allahu djeteta, sedžda nekom drugom a ne Allahu, kao i klanje kurbana u nečije drugo ime a ne Allahovo." (Stalna komisija za fetve 2/34. Ovu fetvu su potpisali šejhovi: bin Baz, Afifi, ibn Gudejan i ibn Kaud) (Napomena: opšte poznate su fetve šejhova bin Baza, Usejmina, Fevzana, ibn Džibrina, Stalne komisije za fetve, da je ostavljač namaza nevjernik. Imam ibnul Kajjim je naveo dvadeset i dva dokaza da ostavljač namaza pada u veliki

kufr-nevjerstvo, u svojoj knjizi - كتاب الصلاة لابن القيم - ص 17-26 ; Ibn Tejmijje također navodi da ostavljač namaza pada u veliki kufr u svojoj knjizi - شرح العمدة، لابن تيمية - ص 2/81-94)

U fetvi pod rednim brojem 20212, izdata 7/2/1419 h.g. stoji: «Kufr se može učiniti: riječima; djelom; ostavljanjem; ubjeđenjem; i sumnjom. Na pomenute stvari ukazuju dokazi iz Allahove knjige i sunneta Njegova Poslanika, ﷺ.» (Ovu fetvu su potpisali šejhovi: bin Baz, Abdul Aziz alu šejh, Abdullah ibn Gudejan, Salih Fevzan i Bekr ebu Zejd)

109. Imam Abdul Aziz ibn Abdullah ibn Baz (umro 1420 h.g.)

Psovanje vjere je kufr i riddet od dini islama, da Allah sačuva. Ako čovjek opsuje dini islam, ili se ismijava njime i omalovažava ga, onda je to riddet od islama. Kaže Uzvišeni: *«Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.» (Tevba 65-66).* Sva ulema je složna da musliman kada opsuje vjeru, vrijeđa, psuje ili se ismijava sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, biva murted i kafir halal krvi i imetka. Od njega će se tražiti pokajanje, ako se ne pokaje biće ubijen. (Fetve nurun aled-derb 1/157,158)

Šejh ibn Baz također navodi kao dokaz govor Kurtubija, Ebu Bekra ibn Elarabija i Kadi Ijada, u saglasnosti sa njima, pa kaže: «Imam Ebu Abdullah Muhammed ibn Ahmed el-Ensari el-Kurtubi u svom tefsiru "Džamiul ahkamul Kur'an" kod tumačenja ovog ajeta kaže: "Kadi ebu Bekr ibn Elarabi kaže: "Pomenute riječi su izgovorili ili u zbilji ili u šali, a to je, kako god bilo, kufr jer je i ismijavanje kufrom kufr. Nema razilaženja među ummetom po tom pitanju."»

Kadi Ijad ibn Musa u svojoj knjizi "Eš-Šifa bi tarifi hukukil Mustafa" 325 str. kaže: «Znaj da je onaj ko omalovažava Kur'an, ili nešto od njega, onaj koji ga psuje ili zanegira jedan harf iz njega, onaj ko zanegira bilo šta od stvari koje

su u njemu pritvrđene od propisa ili habera, ili svjesno pritvrdi ono što je Kur'an negirao, ili posumnja u nešto od toga - znaj da je takav kafir po koncenzusu-saglasnosti islamskih učenjaka. Kaže Uzvišeni: «*Oni koji ne vjeruju u Kur'an, pošto im je objavljen. A on je, zaista, knjiga zaštićena, laž joj je strana, bilo s koje strane, ona je Objava od Mudroga i hvale dostojnoga.» Fussilet 41-42*» (Er-Reddu ala burkajbe, 13 str.)

Odgovarajući na pitanje o kufru u djelu koji izvodi iz vjere šejh bin Baz u magazinu "Furkan" kaže: «Klanje u nečije drugo ime a ne Allahovo, sedžda drgom a ne Allahu, predstavljaju kufr u djelu koji izvodi iz vjere. Isti je slučaj sa onim koji klanja Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ili učini sedždu nekom drugom mimo Allahu. Počinioc takvog djela čini veliki kufr u djelu, da Allah sačuva. Isti je slučaj sa psovanjem vjere i Poslanika kao i ismijavanjem sa Allahom i Njegovim Poslanikom, i to je veliki kufr u djelu kod svih pripadnika ehli sunneta vel džma'ata.» (Kuvajtski magazin 'Furkan' br. 94. Ševal 1418)

110. Šejh Muhammed ibn Salih ibn Usejmin (umro 1420 h.g.)

Šejh Usejmin je upitan o uvjetima na osnovu kojih se musliman može protekfiriti (proglasiti nevjernikom), i kakav je propis onoga ko u šali uradi djelo kufra, pa je odgovorio: «Dva su uvjeta koji se moraju ispuniti da bi se musliman mogao protekfiriti (proglasiti nevjernikom):

Prvi: Da postoji dokaz da je stvar koju čini djelo kufra zbog kojeg se tekfiri.

Drugi: Poklapanje tog propisa na osobu koja ga čini, tj. mora znati i ciljati činjenje tog djela (koje je kufr), jer ako je džahil neće postati nevjernik, zbog riječi Uzvišenog: «*Onoga ko se suprostavi Poslaniku, a poznat mu je pravi put, i koji pođe putem koji nije put vjernika, pustićemo da čini šta hoće, i bacićemo ga u džehennem, - a užasno je on boravište!*» *(Nisa 115)*; - «*Allah neće nazvati zalutalim narod koji na pravi put*

uputio prije nego što učine ono što im je On zabranio.» (Tevbe, 115); - «A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!» (Isra, 15). Međutim ukoliko bude nemaran u izučavanju i preispitivanju neće biti opravdan. Kao kada bi do čovjeka doprlo da je to i to djelo kufr pa on niti to preispita niti istražuje, tada više nije opravdan. Takođe ako ne cilja djelo kufra neće biti nevjernik, kao kada bi bio prisiljen na kufr a njegovo srce ostane smireno u imanu, ili mu se zbog velike radosti i tome slično pomuti razum poput vlasnika deve koju je izgubio pa potom legao u hlad drveta čekajući smrt, kad ono njegova deva pored njega. On je uze za povodac i reče: 'Allahu moj ti si moj rob a ja tvoj gospodar.' Pogriješio je zbog velike radosti. Što se tiče onoga ko uradi kufr u šali on je nevjernik jer je ciljao (činjenje tog djela) kako to spominje ulema.» (Medžmu'ul fetava 2/125-126, od šejha Usejmina.)

Komentar: riječ "ciljao" se često spominje u govoru ulema oko riddeta i tekfira. Neki misle da se pod njom cilja na "vjerovao", stoga šejh ovdje pojašnjava da se pod riječju "ciljao" cilja na namjerno činjenje djela naspram kojeg stoji džehl, greška, prisila, pomućivanje razuma i tome slično.

Šejh Usejmin je takođe upitan o propisu osobe koja se šali sa riječima u kojima se ismijava sa Allahom, Njegovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, ili vjerom, pa je odgovorio: «Ovo djelo tj. ismijavanje sa Allahom, Njegovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, knjigom ili vjerom, predstavlja kufr i nifak pa makar i u šali, i makar to čovjek uradio da bi nasmijao ljude. To je upravo ono što se desilo za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada su neki ljudi rekli: "Nismo vidjeli ljude poput ovih naših karija (učača Kur'ana) da imaju veće stomake, lažljive jezike i da su kukavice u boju, ciljajući time Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe karije. Pa je Uzvišeni povodom njih objavio: «*A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: "Mi smo samo razgovarali i zabavljali se."» (Tevba, 65-66)*» (Medžmu'ul fetava 2/156, šejh El Usejmin)

111. Šejh Abdullah ibn Abdur-Rahman el-Džibrin

U odgovoru onome koji izvrće istinu šejh ibn Džibrin kaže: «**Mi postupcima čovjeka dokazujemo njegovu aki-du-vjerovanje**. Pa kada vidimo osobu koji stoji pored groba nekog čovjeka kojeg veliča, pa pogne glavu, stoji ponizno i skrušeno, stiša svoj glas, smiri udove i skoncentriše se svo-jim srcem i razumom više nego li u namazu pred Allahom. Zatim pozove umrlog pozivom osobe koja od njega oče-kuje dar, njemu se nada i tome slično. Mi u takvoj situaciji ne sumnjamo da takav čovjek vjeruje da će mu on (umrli) dati ono što on traži i odstraniti od njega zlo. Tada nema-mo potrebe da ga pitamo: Da li vjeruješ da umrli koristi ili šteti bez Allahove dozvole? Jer Allah nas nije obavezao da otvaramo srca ljudi već se mi prema njima ophodimo na osnovu njihovih vanjskih riječi i djela. Pomenuta osoba po-stupa oprečno riječima Uzvišenog: «*i, pored Allaha, ne moli se onome ko ti ne može ni koristiti ni nauditi, jer ako bi to ura-dio, bio bi uistinu, nevjernik.*» *Junus, 106*. Također vidjeli smo njegovu skrušenost i poniznost pred mrtvim stvorenjem a to je upravo ibadet kojeg smo ranije definisali. Stoga mu, **na osnovu njegovog djela i riječi**, sudimo da je učinio širk, i da obožava druge mimo Allaha.» (El-Kenzu es-semin 1/291)

Nakon toga šejh ibn Džibrin kaže: «Treća stvar: Pisac na trećoj stranici, na početku devetog reda kaže da onaj ko vjeruje da je onaj koga on doziva, od onih koji mogu dati i da je ono što posjeduje Allahov dar njemu i da ne može ništa uraditi osim uz Allahovu dozvolu - da je takav muvehhid...»

Šejh ibn Džibrin kaže: «Nemamo potrebe da istražuje-mo njegovo ubjeđenje jer je ubjeđenje srca napoznata stvar. Možda čovjek izgovori jezikom ono što nije u njegovom srcu. Stoga se mi prema njemu ophodimo shodno njegovoj vanjštini jer postupci su odraz onoga što je u duši čovjeka.» (El-Kenzu es-semin 1/291)

112. Šejh Salih ibn Fevzan el-Fevzan

U knjizi "Munteka" stoji sljedeće pitanje: «Uvaženi šejh Salih el-Fevzan, Allah mu podario ono što On voli i čime je On zadovoljan. Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu, a potom: U posljednje vrijeme se među studentima polemizira važna mesela koja se veže za osnovu vjere. Ja ću vam spomenuti neke riječi a vas molim da mi pojasnite da li se poklapaju sa akidom ehli sunneta vel džema'ata ili ne:

1. Neki ljudi kažu: Akida ehli sunneta je vjerovanje da su djela organa tijela uvjet potpunosti imana, a ne uvjet ispravnosti imana. A poznato je da ehli sunnet vjeruje da je iman govor i djelo, i da nema imana bez djela kako to spominju učenjaci od selefa.

2. Također govore: Kufr koji izvodi iz vjere jeste samo kufr u vjerovanju (kufrun i'tikadijj) a što se tiče kufra u djelu (kufrun amelijj) on ne izvodi iz vjere osim ako ne ukazuje na kufr u vjerovanju, poput sedžde kipu na primjer. Tada je to kufr zbog toga što ukazuje na unutarnje vjerovanje a ne zbog same sedžde. Isti je slučaj i sa psovanjem Allaha, ismijavanjem vjere i tome slično. Kažu: Čovjek ne može učiniti kufr (cilja se na veliki kufr, op.prev.) djelom bez obzira o kakvom se djelu radilo.

Molim vas da mi pojasnite ove stvari i ono što je u njima od hakka-istine ili batila-neistine. Molim Allaha da vam podari istinu i da islam i muslimane okoristi vama. Neka je salavat i selam na našeg Poslanika Muhammeda, njegovu porodicu i ashabe.»

Odgovor šejha Fevzana: «Prvi govor jeste govor murdžija koji se pripisuju ehli sunnetu. On je pogrešan. Ispravno je da djela potpadaju pod samu suštinu imana. Stoga je iman vjerovanje, govor i rad organima tijela. Povećava se pokornošću a smanjuje griješenjem. Ovo je govor ehli sunneta jer je Allah djela nazvao imanom. Kaže Uzvišeni: *«Pravi vjernici*

su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju,» (Enfal, 2) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: «Iman se sastoji od sedamdeset i nekoliko ogranaka...» (Hadis bilježi Muslim, 1/63, od Ebu Hurejre, radijellahu anhu.)

Što se tiče drugog govora, kufr u ubjeđenju je taj koji uglavnom izvodi čovjeka iz vjere ali postoje i djela koja čovjeka izvode iz vjere poput ostavljanja namaza iz lijenosti, izučavanje i poučavanje sihru ili dobrovoljno izgovaranje riječi kufra. Svako djelo mora pratiti cilj (kasd), i zato se ne uzima u obzir djelo onoga koji je zaboravio, koji spava, koji nije punoljetan, luđak ili prisiljen, zbog nepostojanja cilja kod njih. A ja savjetujem ove ljude da se pouče prije nego li počnu govoriti jer je govor o ovim meselama opasan i zahtjeva znanje.» (Šejh Salih Fevzan Munteka 2/9-10)

I kaže šejh Fevzan odgovarajući na jedno od postavljenih pitanja (Munteka, 1/93): «A djelo koje si uradio tj. tvoj odlazak i promjena vjere islama zbog posla, to je opasna stvar jer predstavlja riddet od dini islama. Ti si to uradio pretvarajući se da si primio drugu vjeru i pripisao se drugoj vjeri mimo islama a to muslimanu nije dozvoljeno. Obaveza je muslimanu da se drži svoje vjere da njome bude ponosan i da zbog dunjalučkih pohlepa ne popušta u njoj. Allah nije nikoga izuzeo iz zabrane izgovaranja riječi kufra osim onoga ko je prisiljen. Kao što kaže Uzvišeni: «*Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri -, čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika, zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.» (Nahl 106)* Ti si se pretvarao da si promijenio vjeru i pripisao se drugoj vjeri mimo islama radi dunjaluka a ne zbog prisile u kojoj se čovjek opravdava.

Obaveza ti je da se pokaješ Allahu, عزّ وجلّ, da požuriš u promjeni tvog pripisivanja drugoj vjeri i da na radnoj dozvoli napišeš da si musliman. Uz to obaveza ti je da se pokaješ Allahu, da se kaješ zbog takvog postupka i da čvrsto odlučiš da se više nećeš vratiti ovom grijehu. Allah oprostio nama i tebi.»

Komentar: Iz pitanja se jasno uočava da se osoba koja je postavila pitanje pripisala drugoj vjeri da bi stekao posao i dunjalučke pohlepe. Pored toga šejh je izdao fetvu da je to riddet i nije iz toga izuzueo osim osobu koja je prisiljena.

I kaže šejh Fevzan u "Iršadu": «U ova dva plemenita ajeta, zajedno sa povodom njihova objavljivanja, leži jasan dokaz kufra onoga ko se ismijava sa Allahom, Njegovim Poslanikom, nekim ajetom ili sunnetom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili ashabima Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ko to uradi taj omalovažava Allahov rububijjet (gospodarstvo) i risalet (poslanicu) Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a to je oprečno akidi i tevhidu pa makar čovjek i ne ciljao suštinu ismijavanja. U ovo spada i ismijavanje sa znanjem i učenim, nepoštovanje njih i njihovo napadanje zbog znanja kojeg nose. I to je također kufr pa makar čovjek i ne ciljao suštinu ismijavanja, jer ovi ljudi povodom kojih su objavljeni ajeti su došli priznajući ono što su uradili i opravdavajući se riječima: "Mi smo se samo šalili i zabavljali". Tj. nismo ciljali ismijavanje niti poricanje već šalu. Poznato je da je šala oprečna zbilji. Pa ih je Uzvišeni na jeziku svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio da im to opravdanje ništa ne koristi kod Njega, i da su pomenutim riječima kojim su se ismijavali postali nevjernici nakon njihova imana. Allah nije prihvatio njihovo opravdanje da nisu bili ozbiljni u svojim riječima već da su ciljali šalu i zabavu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi prilikom odgovora na njihovo opravdanje samo učio: *«Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste*

vjernici."» *(Tevba, 65-66).* To zbog toga što u ovim stvarima nema mjesta šali i zabavi već je obaveza poštivanje, veličanje i skrušenost pri učenju Allahovih ajeta... Šejhul islam ibn Tejmijje, rahimehullahu teala, kaže: "Uzvišeni nas je obavijestio da su postali nevjernici nakon njihova imana pored toga što su rekli da su izgovorili kufr ne vjerujući u njega, i da su to izgovorili u šali i zabavi. Uzvišeni je pojasnio da je ismijavanje sa Allahovim ajetima kufr a to neće učiniti osim onaj ko je svoja prsa otvorio ovim riječima (tj. riječima kufra). Da je u njegovom srcu bilo imana spriječio bi ga da izgovori ove riječi. Kur'an nam pojašnjava da iman u srcu nužno zahtjeva i djelo u vanjštini."» (El-Iršadu ila sahihil i'tikad, 80-81 str.)

I kaže šejh Fevzan: «Kufr je odbijanje prihvatanja islama ili izlazak iz islama i prihvatanje druge vjere mimo Allahove, dobrovoljno ili iz inata, zbog pristrastnosti vjeri predaka ili pohlepe za prolaznim dobrima od imetka, ugleda i položaja. Kufr se može učiniti djelom poput klanja u nečije drugo ime a ne Allahovo, činjenjem sedžde nekom drugom mimo Allahu, **sihrom njegovim izučavanjem i poučavanjem,** itd. Kaže Allah: *«Reci: "Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, koji nema saučesnika; to mi je naređeno i ja sam prvi musliman."» En'am, 162, - «O vjernici, molitvu obavljajte i Gospodaru svome se klanjajte, i dobra djela čInite da biste postigli ono što želite,» Hadž, 77.* Ko posveti nešto od ovih djela nekom drugom a ne Allahu takav je mušrik i kafir. Prema njemu ćemo se ophoditi kao prema kafiru osim ako se ne pokaje Allahu. Govoreći o sihru Allah kaže: *«A Sulejman nije bio nevjernik, - šejtani su nevjernici učeći ljude sihru» Bekare 102.* **I još puno drugih vrsta kufra koji se mogu učiniti riječju, djelom kao i ubjeđenjem, sumnjom i kolebljivošću.** Kaže Allah: *«I uđe u vrt svoj nezahvalan Gospodaru svome na blagodatima, govoreći: "Ne mislim da će ovaj ikada propasti, i ne mislim da će ikada Smak svijeta doći; a ako budem vraćen Gospodaru svome, sigurno*

će nešto bolje od ovoga naći."»*Kehf 35-36.* Kufr se ne čini samo poricanjem (tekzib). Zatim kafir može biti kafir "el asli" (kafir u osnovi) koji nikada nije bio u islamu, a može biti i kafir kufrom riddeta ako prihvati islam pa potom uradi neko od djela koja ruše islam bez obzira da li to uradio u zbilji ili šali, ciljao neke od dunjalučkih prohtjeva: imetak, ugled, položaja, ili ne. Iz toga se izuzima samo ako bude prisiljen da uradi ili izgovori kufr pod uvjetom da njegovo srce ostane u imanu. Kaže Allah: «*Onoga koji zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao, - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri -, čeka Allahova kazna. One kojima se nevjerstvo bude mililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika, zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju. To su oni čija je srca i sluh i vid Allah zapečatio, i oni su zaista nemarni; oni će, nema sumnje, na onom svijetu biti izgubljeni.» Nahl, 106-109*» (Novine El-Muslimun br. 699, izdate 3/3/1419 h.g.)

I kaže šejh Fevzan u komentaru djela "Kešfu eš-šubhetejn": «Rezime je da se osoba koja izgovori riječi kufra mora naći u jednom od četiri stanja:

1. Da svojim srcem vjeruje u riječi kufra. U kufr takve osobe nema sumnje.

2. Da ne vjeruje to svojim srcem a istovremeno nije prisiljen već je to uradio zbog dunjalučkih prohtjeva, laskanja ljudima i poistovjećivanja sa njima. Takav je kafir shodno riječima Uzvišenog: «*zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu, a Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.» Nahl, 107.* Isti je slučaj sa onim ko uradi širk ili kufr da bi se poistovjetio sa ljudima a sam ga ne voli niti u njega vjeruje svojim srcem, već ga uradi iz želje da ostane (tj. ne bude protjeran) u svom gradu, među imetkom i rodbinom.

3. Da to uradi u šali i zabavi kao što se desilo sa pomenutom skupinom (tj. onima koji su izašli sa poslanikom u bitci na Tebuk i rekli ono što su rekli op.prev.)

4. Da to uradi zbog toga što je prisiljen a ne dobrovoljno a srce mu ostane smireno u imanu. To je dozvoljeno. Što se tiče prethodna tri stanja počinioc biva kafir shodno ajetima koji jasno govore o tome. U ovome je i odgovor onima koji kažu da se čovjeku ne sudi kufrom ako izgovori ili uradi djelo kufra sve dok se ne sazna šta je u njegovom srcu. Ovaj govor je batil-neispravan i oprečan šerijatskim tekstovima.» (Šerhu kešfi eš-šubhetejn, 163-164 str.)

113. Šejh Bekr Abdullah ebu Zejd (umro 1429 h.g.)

U svojoj knjizi "Derul fitne" šejh Bekr ebu Zejd kaže: «Kufr biva vjerovanjem, riječima, djelom, sumnjom i ostavljanjem djela. Nije ograničen na srčano poricanje kako tvrde murdžije, niti nestankom nekog dijela imana nestaje čitav iman kako to tvrde haridžije.» (Derul fitneti an ehli sunne 27)

I kaže: «Sud kufrom i riddetom ima svoje uzroke a to su stvari koje ruše iman i islam koje se mogu učiniti ubjeđenjem, riječima, djelom, sumnjom ili ostavljanjem a za koje postoji jasan dokaz iz Kur'ana, sunneta ili koncenzusa da izvode iz vjere.» (Derul fitneti an ehli sunne, 30 str.)

I kaže nakon što je spomenuo primjere kufra u riječima i djelima: «Sve pomenute su Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nazvali nevjernicima nakon njihova imana zbog riječi i djela koja su učinili pa makar u njih i nevjerovali svojim srcima. A ne kako govore zabludjele murdžije. Allahu se utječemo od toga.» (Derul fitneti an ehli sunne, 49 str.)

114. Kuvajtska enciklopedija fikha

Tekfir na osnovu riječi: Ulema je složna u tekfiru osobe koja izgovori riječi kufra bez obzira izgovorio ih ismijavajući se, iz inata ili ubjeđenja. Dokaz tome su riječi Uzvišenog: *«Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku*

Njegovu rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici."» (Tevba, 65-66). (Kuvajtska enciklopedija fikha, poglavlje o tekfiru.)

Tekfir na osnovu djela: Ulema također spominje i djela koja ukoliko ih mukellef (obaveznik) uradi postaje nevjernik. To su djela koja čovjek namjerno uradi ismijavajući se očito sa vjerom, ili poričući nju, poput sedžde kipu, suncu, mjesecu. Ova djela ukazuju na nepostojanje srčanog ubjeđenja (Pogledaj šestu napomenu na 15 str.: Šesta napomena: Spomenuo sam govore pojedinih pravnika koji smatraju da čovjek može postati nevjernikom radi govora ili djela, međutim oni su na to dodali neka objašnjenja koja nisu prenešena od selefa - koja ukazuju na njihovo naginjanje murdžijama - kao što je: «Ovo djelo nije djelo nevjerstva ali ukazuje na to.»; ili «To je znak nevjerstva»,... sve do kraja napomene.), poput bacanja mushafa u smeće. Takvo djelo je kufr pa makar čovjek vjerovao svojim srcem jer pomenuto djelo ima propis poricanja (tekziba) i jasno ukazuje na omalovažavanje Allahova govora, a omalovažavanje sa govorom predstavlja omalovažavanje sa onim koji ga je izgovorio. (Prethodni izvor, poglavlje o tekfiru, a pogledaj također i poglavlje o riddetu.)

Knjiga je završena.

Hvala Allahu na sunnetu i islamu. Neka je salavat i selam na našeg Poslanika Muhammeda, njegovu porodicu i ashabe.

- Knjige u izdanju Mektebetu El Guraba :

- KOMENTAR OTKLANJANJE SUMNJI
Šejh Muhammed Salih El Usejmin

- SVJETLOST SUNNETA I TAME BIDATA
Dr. Seid El Kahtani

- SVJETLOST IMANA I TAME NIFAKA
Dr. Seid El Kahtani

- jusuf kardavi NA VAGI ŠERIJATA
Šejh Sulejman Salih El Harraši

- LJUBAV PREMA POSLANIKU s.a.v.s.
Abdurreuf Muhammed Usman

- ČUVANJE ČEDNOSTI
Šejh Bekr Ebu Zejd

- DA LI JE MUSLIMAN OBAVEZAN DA SLIJEDI JEDAN OD ČETIRI MEZHEBA
Muhammed Sultan El Ma'sumi

- NESUĐENJE PO ALLAHOVOM ZAKONU
Šejh Muhammed Ibrahim Abdul-Latif Ali Šejh

- PROPIS O OSTAVLJANJU NAMAZA
Šejh Muhammed Salih El Usejmin

- ČVRSTO UŽE - POJAŠNJENJE PRAVCA EHLIS-SUNNETA VEL-DŽEMATA O TEMELJNIM POSTAVKAMA VJERE
Dr. Ahmed Abdul-Kerim Nedžib

- STUDIJA O MURDŽIJAMA
Dr. Galib Alijj Avadži

- ŠIJE-RAFIDIJE, ISTINE, SAVJETI, I ISLAMSKE FETVE
Šerif Alijj Radžihi

- IBN ARABI VOĐA NEVJERSTVA I ZABLUDE
Šejh Abdur-Rahman Abdul-Halik

- ISLAMSKI UČENJACI O SUFIZMU I SUFIJAMA

- TEMELJI I PRAVILA O SUNNETU I BID'ATU
Dr. Husamuddin Afane

- NOVOTARIJA I NJEN LOŠ UTICAJ NA UMMET
Selim 'Id El Hilali

- JASNI DOKAZI O OBAVEZNOSTI POKRIVANJA LICA ŽENE
Lutfullah Abdulazim Hudžeh - profesor akide u Mekki

- NAMAZ U DŽEMATU - Razumjevanje, propisi, koristi i adabi namaza u svjetlu Kur'ana i suneta
Seid ibn Alij ibn Vehf El Kahtani

- MESDŽID - razumjevanje, vrijednosti, propisi, prava, adabi, u svjetlu Kur'ana i sunneta
Seid ibn Alij ibn Vehf El Kahtani

- STEPEN NAMAZA U ISLAMU - propisi, propis ostavljanja namaza, posebnosti, vrijednosti, razumjevanje u svjetlu Kur'ana i sunneta
Seid ibn Alij ibn Vehf El Kahtani

- PRIDRŽAVANJE KUR'ANA I SUNNETA JE OSNOVA SREĆE NA DUNJALUKU I SPAS OD ZABLUDE I SMUTNJE
Seid ibn Alij ibn Vehf El Kahtani

- SEKULARIZAM I DEMOKRATIJA
Muhammed Šakir Šerif

- RIJEČI, DJELA I VJEROVANJA KOJA IZVODE IZ VJERE KROZ GOVOR ULEME
Alevi Abdul-Kadir Es-Sekkaf

- Narudžbe na tel.: 061343574 -
e-mail:ehlisu@yahoo.co.uk